

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδικός Μαθήματος 120476

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΜΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Γρηγόρης Ι. Τσάλτας

Γενική Επιμέλεια - Παρουσίαση

Γράφουν:

Γρηγόρης Ι. Τσάλτας

Σταύρος Μαυρογένης

Τηλέμαχος Μπούρτζης

Γεράσιμος Ροδοθεάτος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΓΗ	
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	
Α. Ο Πλανήτης Γη	6
Β. Οι Θάλασσες και οι Ωκεανοί	6
Γ. Τα Ηπειρωτικά Εδάφη	8
Δ. Τα Νησιωτικά Εδάφη	9
Ε. Οι Πόλοι	9
α. Η Ανταρκτική Ήπειρος	9
β. Η Αρκτική Θάλασσα (Ωκεανός)	9
1. Γεωγραφική προσέγγιση	9
ΣΤ. Ο Παγκόσμιος Πληθυσμός	9
Ζ. Η Παγκόσμια Οργανωμένη Διεθνής Κοινότητα	11
α. Ο ΟΗΕ	11
β. Το Σύστημα των Ειδικευμένων Οργανισμών του ΟΗΕ	14
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Η ΑΜΕΡΙΚΗ	
Α. Γεωγραφική προσέγγιση	16
Β. Η πολιτική γεωγραφία της Αμερικής	17
Γ. Η Βόρειος Αμερική	18
α. ΗΠΑ και Καναδάς	19
β. Η Γροιλανδία	19
Δ. Η Κεντρική Αμερική και η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας	20
α. Κεντρική Αμερική	20
1. Η διώρυγα του Παναμά	21
β. Η Περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας	22
Ε. Η Νότιος Αμερική	25
α. Ο Αμαζόνιος Ποταμός	26
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	
Η ΑΦΡΙΚΗ	
Α. Γεωγραφική προσέγγιση	28
Β. Η πολιτική γεωγραφία της Αφρικής	30
Γ. Η Υποσαχάρια ή Μαύρη Αφρική	30
α. Δυτική Αφρική	31
1. Η περιοχή Σάχελ	32
β. Ανατολική Αφρική	35
1. Το Κέρασ της Αφρικής	35
γ. Κεντρική Αφρική	37
δ. Νότιος Αφρική	38
Δ. Η Νησιωτική Αφρική	39
Ε. Τα περικλειστα αφρικανικά κράτη	40
ΣΤ. Η Βόρειος Αφρική, περιοχή Μαγρέμπ	41
Ζ. Αφρική και φυσικοί πόροι	43

Η. Ανθρώπινο δυναμικό	44
Θ. Κοινωνική ανάπτυξη	45
Ι. Διεθνής Οργάνωση και αφρικανικά κράτη	45
α. Η Αφρική στον ΟΗΕ	46
1. Η αφρικανική συμμετοχή σε επίπεδο Επιτροπών και άλλων θεσμών του ΟΗΕ	47
2. Η αφρικανική συμμετοχή στους Ειδικευμένους Οργανισμούς του Συστήματος των ΗΕ	47

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΕΥΡΑΣΙΑ

A. Η Ευρώπη	50
B. Η πολιτική γεωγραφία της Ευρώπης	51
α. Η Δυτική Ευρώπη	51
β. Η Ανατολική Ευρώπη	52
γ. Η Βόρεια Ευρώπη	53
1. Οι Σκανδιναβικές χώρες	54
2. Τα Βαλτικά κράτη	54
δ. Η Νότια Ευρώπη	55
1. Τα Βαλκάνια	56
ε. Η Ρωσία	57
Γ. Η Ασία	58
Δ. Η πολιτική γεωγραφία της Ασίας	59
α. Η Κεντρική Ασία	60
β. Η περιοχή της Άπω Ανατολής και η Νότιο Ανατολική Ασία	61
1. Η Ανατολική Ασία (Άπω Ανατολή)	61
2. Η Νότιο Ανατολική Ασία	65
γ. Η Δυτική Ασία (Μέση Ανατολή και περιοχή του Περσικού Κόλπου)	67
δ. Η Νότιος Ασία	68

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΩΚΕΑΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ

A. Γεωγραφική Προσέγγιση	71
B. Η πολιτική Γεωγραφία της Ωκεανίας και των Νησιών του Ειρηνικού	73
Γ. Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία	74
Δ. Μελανησία	75
Ε. Μικρονησία	76
ΣΤ. Πολυνησία	77

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	80
---	-----------

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία χρόνια και ειδικότερα μετά τη δεκαετία 1980, όπου οι διεθνείς και ευρωπαϊκές σπουδές στην Ελλάδα πήραν μια συστηματική και ραγδαία ανάπτυξη σε όλα τα ελληνικά πανεπιστήμια, με πρωτοπόρο το Πάντειο, διαπιστώθηκε η βασική έλλειψη στις προαπαιτούμενες και καθόλα απαραίτητες γενικές γνώσεις των νεοεισερχόμενων φοιτητών στον τομέα της Γεωγραφίας.

Σχεδόν το σύνολο των μαθημάτων, προπτυχιακών και μεταπτυχιακών, που αφορούν στην επιστημονική προσέγγιση των εξειδικευμένων γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύουν οι διεθνείς και ευρωπαϊκές σπουδές, απαιτούν καλή γνώση αναφορικά τόσο με την πολιτική όσο και τη γεωφυσική ανάλυση του ευρύτερου χώρου του πλανήτη Γη. Χώρος στον οποίο δρα και αναπτύσσεται η οργανωμένη διεθνής κοινότητα. Έτσι, οι σχετικές ιδιαιτερότητες της απεικόνισης του πλανήτη που καλείται να καλύψει θεσμικά τόσο το διεθνές δίκαιο, μέσω των εξειδικευμένων κλάδων του (πχ δίκαιο της θάλασσας, του αέρα, του περιβάλλοντος κλπ), αλλά και η διεθνής οργάνωση (παγκόσμια, διεθνής, περιφερειακή, ευρωπαϊκή κλπ), όσο και η ανάλυση των διεθνών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη (γεωπολιτική, γεωστρατηγική, αλλά και γεωοικονομική προσέγγιση), οδήγησαν τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου μας, στην ομόφωνη αποδοχή της πρότασης μου για εξειδικευμένη προσέγγιση όλων των ζητημάτων που άπτονται της γεωγραφίας, μέσω του μαθήματος *«η Γεωγραφία στις Διεθνείς Σπουδές»*, το οποίο και αποφασίστηκε να διδάσκεται στο Γ' Εξάμηνο. Πρόκειται για μια πρόταση / πρόκληση στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού του Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος ΔΕΣ και με στόχο την αποτελεσματικότερη διείσδυση στον τομέα της κατανόησης της διεθνούς πολιτικής όπως αυτή διαμορφώνεται κυρίως τη μεταπολεμική εποχή στο χώρο της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας.

Η διδασκαλία του μαθήματος ανατέθηκε, σε συνεργασία και με το συνάδελφο, λέκτορα Κωνσταντίνο Κολιόπουλο, στον προτείνοντα, με την παράλληλη σύμπραξη των στελεχών - ερευνητών του Ευρωπαϊκού Κέντρου Περιβαλλοντικής Έρευνας και Κατάρτισης, υπ. Διδασκτόρων κ. κ. Μπούρτζη Τ., Ροδοθεάτου Γ. και Μαυρογένη Στ., οι οποίοι και έχουν αναλάβει, σε πρώτη φάση, τη δύσκολη τεχνική πλευρά (χάρτες, βίντεο, διαφάνειες κλπ) της παρουσίασης - ανάλυσης του μαθήματος, η οποία, μέσω της εφαρμογής του οπτικοακουστικού συστήματος, θεωρείται ότι θα καταστήσει

σημαντικά οικείο το εν λόγω γνωστικό αντικείμενο. Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συμπράττοντες συναδέλφους για τη συνεπή και αξιόλογη συνεισφορά τους στο εν λόγω εγχείρημα.

Για την πρώτη αυτή ακαδημαϊκή χρονιά (2010-2011) διδασκαλίας του μαθήματος έχει επιλεγεί η διανομή, για τους φοιτητές που το παρακολουθούν, ειδικών σημειώσεων, ενώ για την αμέσως επόμενη (2011-2012) θα κυκλοφορήσει από τον εκδοτικό οίκο Ι. Σιδέρης αναλυτικό σχετικό σύγγραμμα εμπλουτισμένο με πολλά σχεδιαγράμματα, πίνακες και χάρτες. Παράλληλα, αποφασίστηκε και η ανάρτηση του *Φακέλου Σημειώσεων* στην ιστοσελίδα του Τμήματος ΔΕΣ των εν λόγω ειδικών Χαρτών και σχεδιαγραμμάτων, ώστε να υπάρχει καλύτερη, για την ακαδημαϊκή χρονιά 2010-2011 και για όλους ανεξαιρέτως τους φοιτητές, πρόσβαση, με δεδομένο ότι οι σχετικές ελλείψεις στον τομέα της Γεωγραφίας αφορούν στο σύνολό τους τόσο τους προπτυχιακούς όσο και τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματός μας.

Καθηγητής Γρηγόρης Ι. Τσάλτας
Πρόεδρος Τμήματος ΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΓΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

A. Ο Πλανήτης Γη

Σε μια απόσταση 149.597.890 χμ¹. από τον Ήλιο ο πλανήτης Γη, με διάμετρο 12.756 χμ και μέση θερμοκρασία 14 °C², είναι ένας από τους οκτώ πλανήτες του Γαλαξία μας³.

Η συνολική επιφάνεια της Γης είναι 510.065.700 χμ². Η περίμετρος της Γης στον Ισημερινό είναι 40.075 χμ, ενώ η διάμετρος του πλανήτη στην ίδια περιοχή (Ισημερινό) αγγίζει τα 6.378,014 χμ⁴. Κύρια στοιχεία της γήινης ατμόσφαιρας είναι το υδρογόνο και το οξυγόνο.

Μοναδικός φυσικός δορυφόρος της Γης είναι η Σελήνη, η οποία απέχει μια μέση απόσταση της τάξης των 384.403 χμ από τη Γη, τον επονομαζόμενο αλλιώς και *Μπλε Πλανήτη* ή ακόμη και *Πλανήτη Θάλασσα*⁵, λόγω της ιδιαιτερότητάς του να καλύπτεται από θαλάσσια και ωκεάνια ύδατα.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 1

ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ ΓΗ]

B. Οι Θάλασσες και οι Ωκεανοί

Τρεις μεγάλοι ωκεανοί καλύπτουν τη μεγαλύτερη επιφάνεια του πλανήτη Γη. Πρόκειται για τον *Ειρηνικό*⁶, τον *Ατλαντικό*⁷ και τον *Ινδικό*⁸ ωκεανό⁹. Εντούτοις,

¹ Η μέγιστη απόσταση περιστροφής είναι 152.100.000 χμ. και η ελάχιστη 147.100.000 χμ.

² Η ελάχιστη θερμοκρασία είναι -88 °C και η μέγιστη 58 °C.

³ Κατά σειράν και πλησιέστερα στον Ήλιο είναι οι πλανήτες: Ερμής, Αφροδίτη, Γη, Άρης, Δίας, Κρόνος, Ουρανός, Ποσειδών, Πλούτων.

⁴ Για όλα τα στοιχεία που προηγήθηκαν βλ. αναλυτικότερα και <http://solarsystem.nasa.gov/planets/profile.cfm?Object=Earth&Display=Facts&System=Metric>.

⁵ Πρώτη η Elisabeth Mann Borgese, διευθύντρια του International Institute of the Oceans, στη μεταφρασμένη στη γαλλική γλώσσα έκδοση του βιβλίου της με τίτλο: *The Drama of the Oceans* (ed. Harry N. Abrams, Inc. New York, 1975) χρησιμοποίησε τον όρο: Ο Πλανήτης Θάλασσα, *La Planete Mer* (ed. Seuil, Paris 1977).

⁶ Η ονομασία του Ειρηνικού Ωκεανού οφείλεται στον Ferdinand Magellan (1520).

⁷ Η ονομασία του Ατλαντικού Ωκεανού οφείλεται σε έναν από τους Τιτάνες της ελληνικής μυθολογίας, τον Άτλαντα.

⁸ Η ονομασία του Ινδικού ωκεανού προέρχεται από τη δεσπόζουσα στην περιοχή θέση της Ινδίας.

πολλοί επιστήμονες χαρακτηρίζουν την περίξ της Ανταρκτικής θαλάσσια περιοχή ως το λεγόμενο *Νότιο Ωκεανό*¹⁰ καθώς και την Αρκτική Θάλασσα, τη μεγαλύτερη στην κατηγορία της θάλασσα, και σε κάθε περίπτωση όμως σημαντικά μικρότερη από τους τρεις μεγάλους ωκεανούς, ως τον *Αρκτικό Ωκεανό*.

Και οι «πέντε» αυτοί ωκεανοί μαζί με τις θαλάσσιες περιοχές που βρίσκονται πλησίον ή και εντός των μεγάλων ηπείρων και επικοινωνούν πάραυτα με τους μεγάλους ωκεανούς¹¹, καλύπτουν τα 2/3 της γήινης επιφάνειας¹².

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 2
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΓΗΙΝΗΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ]

Κύριο χαρακτηριστικό των μεγάλων ωκεανών είναι η μεγάλη τους έκταση, ανάμεσα στις ηπείρους, και η δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ τους. Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος των ωκεανών αποτελούν υδάτινες μάζες μεγάλου βάθους, με απώτερο εκείνο που παρουσιάζεται στο λεγόμενο *Χάσμα των Μαριαννών Νήσων* βορείως των Φιλιππίνων, το οποίο και αγγίζει περίπου τα 11.000 μέτρα. Στην ίδια ευρύτερη θαλάσσια περιοχή της Νότιο-ανατολικής Ασίας και βορείως μέχρι την Ιαπωνία απαντώνται και τα άλλα μεγάλα βάθη του Ειρηνικού που φτάνουν μέχρι και τις 10.000 μ.. Σε κάθε περίπτωση, το μέσο βάθος των ωκεανών αγγίζει τα 3.000 - 4.000 μέτρα και απαντάται στις περιοχές εκείνες που απέχουν σημαντικά από τις ηπείρους, προς το κέντρο της ωκεάνιας μάζας των τριών μεγάλων ωκεανών.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 3
ΒΑΘΥΜΕΤΡΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΩΚΕΑΝΩΝ]

---

⁹ Μεγαλύτερος κατά σειράν ωκεανός είναι ο *Ειρηνικός*, με επιφάνεια της έκτασης των 165.200.000 χμ² και αμέσως μετά ο *Ατλαντικός* με επιφάνεια 82.400.000 χμ² και στη συνέχεια ο *Ινδικός* με επιφάνεια 74.900.000 χμ².

¹⁰ ...και παρά το απροσδιόριστο του μεγέθους του, αφού ο περιορισμένος, σε κάθε περίπτωση, αυτός «ωκεανός» ουσιαστικά διαχέεται μέσα στις νότιες περιοχές των τριών άλλων μεγάλων ωκεανών.

¹¹ Τις μικρότερες αυτές θαλάσσιες επιφάνειες τις χωρίζουμε σε *παράκτιες* θάλασσες, *μεσόγειες*, *εσωτερικές*, αλλά και *περίκλειστες ή ηπειρωτικές* θάλασσες.

¹² Βλ. αναλυτικότερα στοιχεία Γρ. Ι. Τσάλτα και Μ. Κλάδη Ευσταθοπούλου, *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών*, τόμος πρώτος, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 35-45.

Γ. Τα Ηπειρωτικά Εδάφη

Η συνολική ηπειρωτική επιφάνεια του πλανήτη αγγίζει τις 150.000.000 χμ². Πρόκειται για στέρρες συμπαγείς εκτάσεις οι οποίες χωρίζονται μεταξύ τους με τους ωκεανούς και τις θάλασσες.

Ως τις πέντε βασικές ηπείρους στον πλανήτη θεωρούσαμε μέχρι χθες την *Αμερική*, την *Αφρική*, την «*Ευρώπη*», την *Ασία* και την *Ωκεανία*. Με την ανακάλυψη όμως της *Ανταρκτικής*, κάτω από τους παγωμένους όγκους του Νότιου Πόλου, τα πράγματα άλλαξαν.

Παράλληλα, η περίπτωση της *Ευρώπης* ως διακριτής ηπείρου, παρόλο που βρίσκεται σε άμεση γεωγραφική συνέχεια με την Ασία, αποτελώντας έτσι τη μεγαλύτερη γεωγραφική ήπειρο την *Ευρασία*, αποτελεί πολιτική περισσότερο προσέγγιση¹³ της όποιας μεμονωμένης γεωγραφικής της έρευνας. Ενώ, η περίπτωση της *Αμερικής* προσεγγίζεται χωριστά για τη βόρεια περιοχή της και στη συνέχεια για την κεντρική και νότια περιοχή την επονομαζόμενη και *Λατινική Αμερική*¹⁴.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 4

ΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΓΑΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΗΠΕΙΡΟΥΣ]

Οι γνωστές αυτές ηπειρωτικές μάζες αποτελούσαν κάποτε (πριν από 225 εκ. χρόνια περίπου) μια αδιαίρετη ηπειρωτική μάζα η οποία άρχισε να διασπάται στις σημερινές ηπείρους στηριζόμενες πάνω στις λεγόμενες λιθοσφαιρικές πλάκες, οι οποίες καλύπτουν το σύνολο του γήινου φλοιού.

¹³ Σε κάθε όμως περίπτωση, ακόμη και η πολιτική αυτή προσέγγιση αποτελεί λανθασμένη θεώρηση του πράγματος, καθότι για πολλούς υπολογίζεται ως Ευρώπη η περιοχή από τη Μάγνη μέχρι τα Ουράλια συμπεριλαμβανόμενης επομένως και μιας σημαντικής περιοχής της Ρωσίας, η οποία όμως ως ενιαίο κράτος φτάνει μέχρι τον Ειρηνικό ωκεανό, καλύπτοντας έτσι ένα σημαντικά μεγάλο μέρος της Ασίας. Γεωγραφικά επομένως η *Ευρασία* καλύπτει στην ουσία το αδιαίρετο του «γεωγραφικού» εδάφους Ευρώπης και Ασίας.

¹⁴ Άλλωστε η διώρυγα του Παναμά χωρίζει από το 1914, με την επίτευξη της άμεσης επικοινωνίας των δύο μεγαλύτερων ωκεανών (Ειρηνικός, Ατλαντικός) την άλλοτε ενωμένη (ενιαία) αμερικανική ήπειρο σε δύο αυτόνομες γεωγραφικά ηπειρωτικές περιοχές, που θα μπορούσαν, έτσι, να πάρουν και το χαρακτήρα των χωριστών ηπείρων. Στη διερεύνηση της περιοχής της Λατινικής (λεγόμενης) Αμερικής συμμετέχει και το Μεξικό (στη νότια απόληξη της Βόρειας Αμερικής) μαζί και με την Κεντρική Αμερική, αλλά και την περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό στην περιοχή της Βόρειας Αμερικής την πολιτική παρουσία δύο και μόνον μεγάλων γεωγραφικά κρατών: των ΗΠΑ και του Καναδά.

Δ. Τα Νησιωτικά Εδάφη

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 5
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΕΔΑΦΩΝ]

Ε. Οι Πόλοι

α. Η Ανταρκτική Ήπειρος

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 6
ΔΟΥΡΥΦΟΡΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗΣ]

β. Η Αρκτική Θάλασσα (Ωκεανός)

1. Γεωγραφική προσέγγιση

Η Αρκτική Θάλασσα ή και Αρκτικός Ωκεανός έχει σχήμα περίπου ωοειδές. Καταλαμβάνει μια έκταση της τάξης των 14.000.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων και οι ακτές της έχουν μήκος της τάξης των 45.000 χιλιομέτρων.

Η Αρκτική Θάλασσα προσδιορίζεται γεωγραφικά επίσης από την απέναντι ή και όμορη γειτνίαση στην περιοχή αυτή πέντε κρατών. Των ΗΠΑ και του Καναδά από τη δυτική πλευρά, κυρίως της Ρωσίας από το μεγαλύτερο μέρος της ανατολικής πλευράς καθώς και της Δανίας, λόγω της παρουσίας της Γροιλανδίας, αλλά και της Νορβηγίας, λόγω της παρουσίας στην περιοχή του Αρχιπελάγους του Σβάλμπαρντ, από τη νότιο και νότιο-ανατολική της πλευρά.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 7
ΟΡΙΑ ΑΡΚΤΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΟ
ΔΙΕΘΝΗ ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ (τεθλασμένη κόκκινη γραμμή)¹⁵]

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 8
ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΚΤΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ]

ΣΤ. Ο Παγκόσμιος Πληθυσμός

Τα τελευταία 60 χρόνια ο παγκόσμιος πληθυσμός έχει σχεδόν τριπλασιαστεί. Από 2,5 δισεκατομμύρια κατοίκους το 1950, ο πλανήτης μας αγγίζει σχεδόν τα 7

---

¹⁵ Πηγή: http://www.ngdc.noaa.gov/mgg/image/IBCAO_betamap.jpg

δισεκατομμύρια για το 2010¹⁶. Η δε προοπτική αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού για το 2050 είναι της τάξης των 9 και πλέον δισεκατομμυρίων κατοίκων¹⁷.

Ο σχετικός υπερδιπλασιασμός του παγκόσμιου πληθυσμού παρατηρείται με την κατάρρευση του αποικιοκρατικού συστήματος και την απελευθέρωση των λαών του νοτίου ημισφαιρίου, με την ταυτόχρονη ανεξαρτητοποίηση πολλών δεκάδων νέων κρατών του λεγόμενου αναπτυσσόμενου Νότου. Ενώ, η ραγδαία επίσης εξέλιξη στον τομέα της τεχνολογίας έπαιξε σημαντικό ρόλο κατά τη μεταπολεμική περίοδο και δη μετά τη δεκαετία του 1960, στον τομέα της ενίσχυσης της πληθυσμιακής αύξησης, ιδιαίτερος και πάλι στις περιοχές του αναπτυσσόμενου Νότου.

Από την πλευρά της ανάπτυξης, οι χώρες (ανεξάρτητα και μη κράτη και εδάφη) που απαρτίζουν τη σύγχρονη διεθνή κοινωνία, χωρίζονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- τα Αναπτυγμένα Κράτη,*
- τα Αναπτυσσόμενα Κράτη και*
- τις Ελάχιστα Αναπτυγμένες Χώρες.*

Η πρώτη κατηγορία αφορά σχεδόν στο σύνολό τους τα κράτη του βορείου ημισφαιρίου ενώ, οι άλλες δύο κατηγορίες αφορούν στον αναπτυσσόμενο Νότο.

Έτσι, στον αναπτυγμένο Βορρά ζουν περίπου 1.237.000.000 κάτοικοι, ή το 1/7 του γήινου πληθυσμού. Ενώ, στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο των αναπτυσσόμενων κρατών του Νότου «συνωστίζονται» 4.816.000.000 άνθρωποι, με τις περιοχές που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα αναπτυξιακά προβλήματα τις λεγόμενες «ελάχιστα αναπτυγμένες χώρες» να συγκεντρώνουν περίπου 854.000.000 κατοίκους¹⁸.

Σε επίπεδο μεγάλων περιφερειών, η Ασία φέρεται ως η πολυπληθέστερη ήπειρος με περίπου 4.160.000.000 κατοίκους, με δεύτερη πλέον την Αφρική η οποία ξεπέρασε για πρώτη φορά το 1 δισεκατομμύριο κατοίκους. Στη συνέχεια η Αμερική (Βόρειος,

---

¹⁶ Η διεθνής εκτίμηση (UN) για το τέλος του 2010 είναι 6.908.688 κάτοικοι, βλ. συγκεκριμένα, Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2008 Revision*, August 2010, <http://esa.un.org/unpp>.

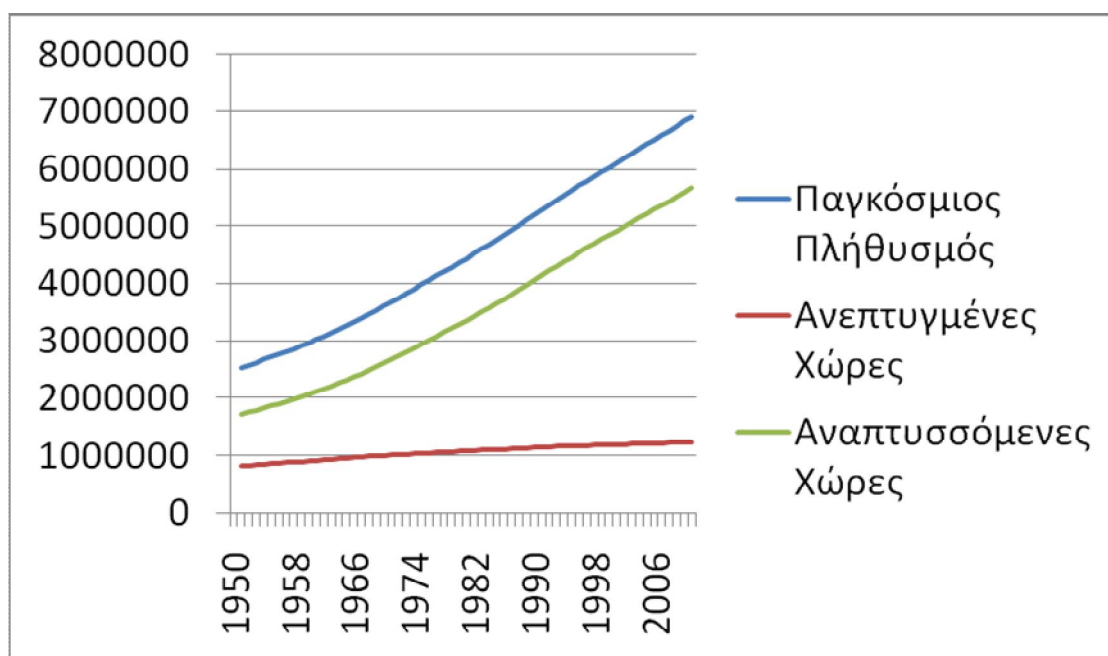
¹⁷ Για αναλυτικότερα, συγκριτικά στοιχεία σχετικά με την αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, βλ. όπ. προηγ. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat.

¹⁸ Βλ. επίσης σχετικά αναλυτικά στοιχεία, όπ. προηγ. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat (more developed regions and less developed regions).

Νότιος και χώρες της Καραϊβικής Θάλασσας) πλησιάζει επίσης το 1 δισεκατομμύριο κατοίκους, ενώ η Ευρώπη στο σύνολό της δεν ξεπερνά τα 730.000.000 κατοίκους¹⁹.

Έτσι, στο γράφημα που ακολουθεί διακρίνεται καθαρά η παράλληλη καμπύλη της ραγδαίας αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού τα τελευταία 60 περίπου χρόνια με την καμπύλη της εξίσου ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού των αναπτυσσόμενων περιοχών. Ενώ, η καμπύλη που καταγράφει την αύξηση του πληθυσμού στις περιοχές των ανεπτυγμένων χωρών καταγράφει πολύ μικρή απόκλιση.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 1
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟ 1950²⁰

United Nations, Department of Economic and Social Affairs
Population Division, Population Estimates and Projections Section

Ζ. Η Παγκόσμια Οργανωμένη Διεθνής Κοινότητα
α. Ο ΟΗΕ

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 9

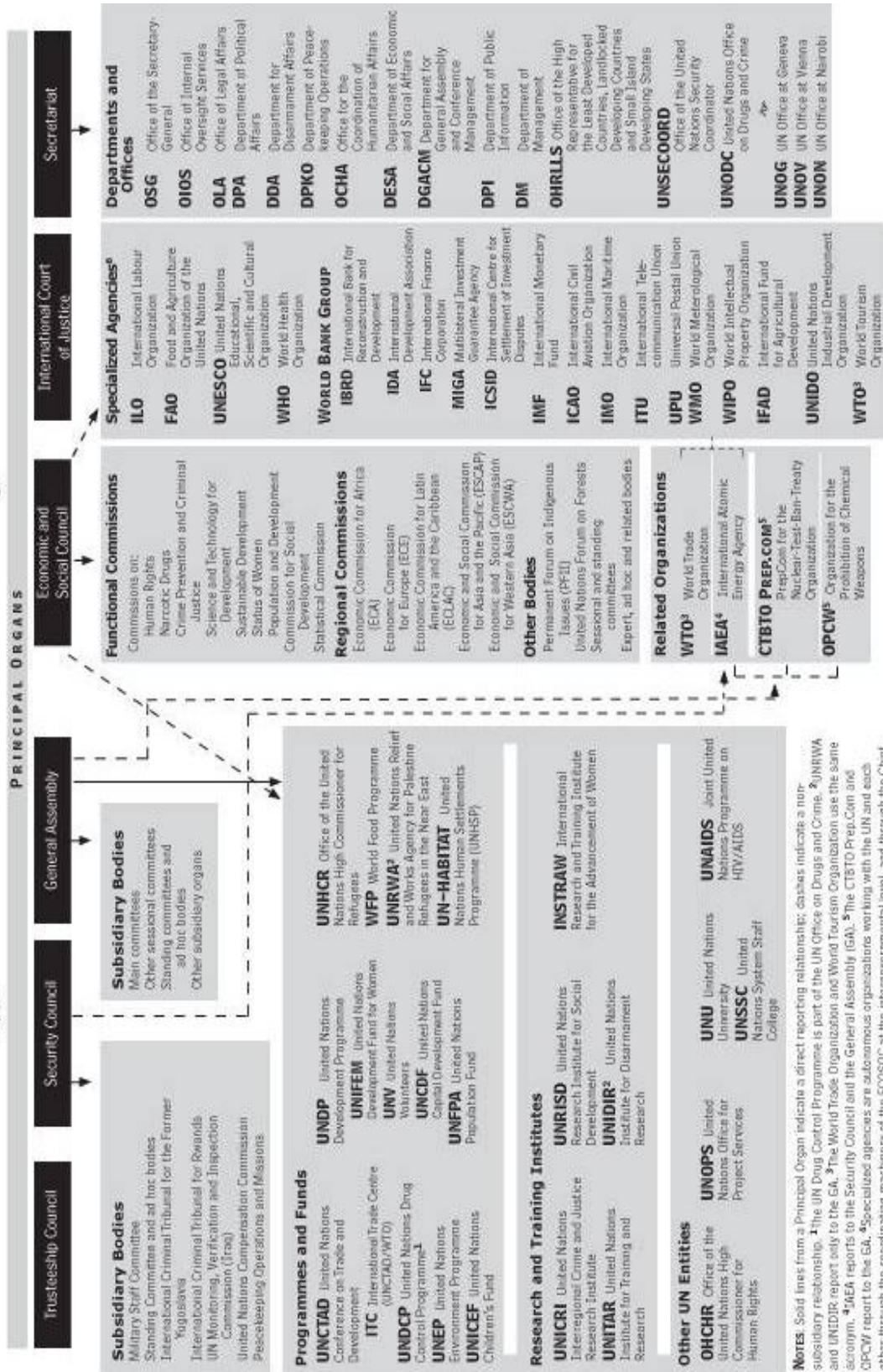
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕ ΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΙΔΡΥΤΙΚΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΟΗΕ]

¹⁹ Εντούτοις, η Ευρώπη αντιμετωπίζει μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα, με σημαντική μάλιστα υπερσυγκέντρωση στα αστικά κέντρα, λόγω και της περιορισμένης, συγκριτικά, γεωγραφικής της έκτασης.

²⁰ Πηγή: World Population Prospects, 2008 Revision.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 10
Η ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ
ΤΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΣΤΟΝ ΟΗΕ]

The United Nations system

β. Το Σύστημα των Ειδικευμένων Οργανισμών του ΟΗΕ

Είναι γεγονός ότι η καρδιά του μοναδικού στην ουσία παγκόσμιου οργανισμού των ΗΕ χτυπάει στους Ειδικευμένους Οργανισμούς του. Στην ειδικότερη θεματική περιοχή δεκαπέντε συνολικά παρόμοιων οργανισμών αναπτύσσεται το πραγματικό έργο του ΟΗΕ, το οποίο και αναδεικνύει τον οργανισμό αυτόν σε ουσιαστικό θεματοφύλακα όλων όσων διαδραματίζονται στο πλαίσιο της διακρατικά (κυρίως) οργανωμένης διεθνούς κοινότητας.

Οι δεκαπέντε αυτοί κύριοι Ειδικευμένοι Οργανισμοί του Συστήματος των ΗΕ είναι:

- ο *Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των ΗΕ (FAO)*
- ο *Οργανισμός Διεθνούς Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO)*
- το *Διεθνές Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (IFAD)*
- η *Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO)*
- ο *Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (IMO)*
- το *Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF)*
- η *Διεθνής Ένωση Τηλεπικοινωνιών (ITU)*
- ο *Οργανισμός των ΗΕ για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO)*
- ο *Οργανισμός των ΗΕ για τη Βιομηχανική Ανάπτυξη (UNIDO)*
- η *Διεθνής Ταχυδρομική Ένωση (UPU)*
- ο *όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank)*²¹
- η *Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO)*
- η *Παγκόσμια Οργάνωση Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO)*
- η *Παγκόσμια Οργάνωση Μετεωρολογίας (WMO)*
- η *Παγκόσμια Οργάνωση των ΗΕ για τον Τουρισμό (UNWTO)*²²

²¹ Στον όμιλο της Παγκόσμιας Τράπεζας ανήκουν επίσης: η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD), το Διεθνές Κέντρο Διευθέτησης Διαφορών για τις Επενδύσεις (ICSID), η Διεθνής Εταιρεία Ανάπτυξης (IDA), καθώς και η Διεθνής Επιχείρηση Χρηματοδότησης (IFC) και η Υπηρεσία Εξασφάλισης Πολυμερών Επενδύσεων (MIGA).

²² Στο σύστημα των ειδικευμένων οργανισμών των ΗΕ ανήκουν επίσης και:

- α. Ως συνδεδεμένοι, οι Οργανισμοί:
  - Διεθνής Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (IAEA)
  - Προπαρασκευαστική Επιτροπή για τη Συνθήκη Απαγόρευσης Πυρηνικών Δοκιμών (CTBTO)
  - Οργανισμός για την Απαγόρευση των Χημικών Όπλων (OPCW)
  - Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (WTO)
- β. Ως Γραμματείες Συμβάσεων:
  - Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία
  - Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης (UNCCD)
  - Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC), καθώς και
- γ. Τα Ταμεία:

-
- Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τη Δημοκρατία (UNDEF)
  - Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Διεθνείς Συνεργασίες (UNFIP)
  - Ταμείο Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες (UNIFEM)
  - Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη Κεφαλαίου (UNCDF), και τέλος
- δ. Τα ειδικά Προγράμματα:
- Το Πρόγραμμα των ΗΕ για την Ανάπτυξη (UNDP)
  - Το Πρόγραμμα των ΗΕ για το Περιβάλλον (UNEP)
  - Το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά (UNICEF)
  - Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνή Έλεγχο των Ναρκωτικών (UNDCP)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΑΜΕΡΙΚΗ

Α. Γεωγραφική προσέγγιση

Η Αμερικανική ήπειρος στο σύνολό της αποτελεί τη δεύτερη σε έκταση ήπειρο του πλανήτη η οποία καλύπτει 38.456.350 χμ². Γεωγραφικά, χωρίζεται σε δύο μεγάλα κομμάτια ή υπό-ηπείρους, τη Βόρεια και τη Νότια Αμερική, τα οποία ενώνονται μέσω της σχετικά στενής σε έκταση περιοχής της Κεντρικής Αμερικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 3

ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Βόρειος και Κεντρική Αμερική (συμπεριλαμβανομένης της Γροιλανδίας και των νησιών της Καραϊβικής)	21.021.940 χμ ²
Νότιος Αμερική	17.434.410 χμ ²

Η Αμερικανική ήπειρος βρέχεται από 4 ωκεανούς. Βόρεια από τον Αρκτικό Ωκεανό ή Αρκτική Θάλασσα, ανατολικά από τον Ατλαντικό Ωκεανό, νότια από τον Νότιο Ωκεανό ή Θάλασσα της Ανταρκτικής και δυτικά από τον Ειρηνικό Ωκεανό. Αποτελεί το φυσικό σύνορο μεταξύ των δύο μεγαλύτερων ωκεανών του πλανήτη, Ατλαντικού και Ειρηνικού, οι οποίοι μέχρι τη διάνοιξη της Διώρυγας του Παναμά επικοινωνούσαν μόνο από τα βόρεια και νότια άκρα της ηπείρου²³.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 11

ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ (δορυφορική λήψη)]

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 12

ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ (δορυφορική λήψη)]

²³ Για πολλούς αιώνες η Αμερική αποτελούσε τεράστιο εμπόδιο για τη ναυσιπλοία μεταξύ των δύο ωκεανών. Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος ήταν οι επίμονες προσπάθειες για την εύρεση του μυθικού όπως αποδείχτηκε «Βορειοδυτικού Περάσματος» από τον Ατλαντικό στον Ειρηνικό στο γεωγραφικό ύψος του Καναδά. Τελικά, αποφασίστηκε η δημιουργία της τεχνητής διώρυγας του Παναμά το 1914 στο στενότερο σημείο της Αμερικανικής ηπείρου στην Κεντρική Αμερική.

Γεωμορφολογικά η Αμερική παρουσιάζει αρκετές όσο και σημαντικές ιδιαιτερότητες του εδάφους της από περιοχή σε περιοχή. Γενικότερα, η ανατολική πλευρά της αμερικανικής ηπείρου είναι περισσότερο ομαλή, από τη δυτική η οποία περιλαμβάνει κάποιες από τις μεγαλύτερες οροσειρές του πλανήτη (βλ. οροσειρά του Ειρηνικού που εκτείνεται με μικρά διαστήματα μεταξύ Καναδά και Μεξικό) στη Βόρεια Αμερική, και την οροσειρά των Άνδεων στη Νότια Αμερική. Η Αμερική περιλαμβάνει επίσης σημαντικούς υδάτινους όγκους, τόσο με τη μορφή λιμνών κυρίως στη Βόρεια Αμερική (περιοχή των Μεγάλων Λιμνών μεταξύ της βόρειας περιοχής των ΗΠΑ και του Καναδά) και σε μικρότερη έκταση στην Κεντρική Αμερική, όσο και με την μορφή πολύ σημαντικών ποταμών, όπως ο Κολοράντο, ο Μισούρι και ο Μισισσιπή στη Βόρεια και τον Αμαζόνιο και τον Ορινόκο στη Νότια Αμερική.

Γενικότερα, η αμερικανική ήπειρος είναι πολύ πλούσια σε υδάτινα αποθέματα, αν και αυτά δεν είναι ισομερώς καταμερισμένα, με αποτέλεσμα να υπάρχουν στην ίδια περιφέρεια, εκείνη της Νότιας Αμερικής, οι πλούσιοι υδάτινοι όγκοι του Αμαζονίου, του Ορινόκο και του Παρανά και μερικές από τις πιο άνυδρες περιοχές του πλανήτη όπως η έρημος Ατακάμα, μεταξύ Περού και Χιλής. Αντίστοιχα φαινόμενα παρατηρούνται και στη Βόρεια Αμερική όπου υπάρχουν σημαντικές εκτάσεις ερήμου, κυρίως μεταξύ ΗΠΑ και Μεξικό, παράλληλα με σημαντικούς ποταμούς όπως ο Ρίο Γκράντε, καθώς και πλούσιες πεδιάδες.

B. Η πολιτική γεωγραφία της Αμερικής

Ο βασικός διαχωρισμός της Αμερικανικής Ηπείρου γίνεται από Βορρά προς Νότο. Συνήθως, διακρίνουμε 3 επιμέρους περιοχές. Πρόκειται για τη Βόρεια Αμερική, την Κεντρική Αμερική, και τέλος τη Νότια Αμερική. Μόνο οι 2 μεγάλες χώρες της Βορείου Αμερικής, ΗΠΑ και Καναδάς, ανήκουν στην κατηγορία των ανεπτυγμένων χωρών του πλανήτη, αποτελώντας μάλιστα χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιων. Το σύνολο των υπολοίπων κρατών της ηπείρου, ανήκουν στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων, με την εξαίρεση κάποιων μη ανεξάρτητων αυτοδιοικούμενων περιοχών. Η αμερικανική ήπειρος συγκεντρώνει, μετά την Ωκεανία, το μεγαλύτερο αριθμό μη ανεξάρτητων αυτοδιοικούμενων περιοχών, κατά κανόνα νησιωτικών, οι οποίες είναι συγκεντρωμένες στην περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας.

Γ. Η Βόρειος Αμερική

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 13
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ]

Η περιοχή της Βορείου Αμερικής περιλαμβάνει 5 χώρες, μόνο 2 εκ των οποίων, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και ο Καναδάς, είναι ανεξάρτητα κράτη και μάλιστα ιδιαίτερος σημαντικά παγκοσμίως. Οι υπόλοιπες χώρες είναι: οι 2 μικρές νησιωτικές περιοχές, αφενός του Σαιν Πιέρ και Μικελόν και αφετέρου της Βερμούδα, με αυτοδιοικούμενο καθεστώς υπό την ηγεσία παλαιών μητροπόλεων, όπως η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο αντίστοιχα, καθώς και η μεγάλη σε έκταση νήσος της Γροιλανδίας, η οποία απολαμβάνει καθεστώς αυτονομίας, υπάγεται όμως διοικητικά στη Δανία. Είναι προφανές ότι λόγω της σημασίας των χωρών αυτών παγκοσμίως, πρωταγωνιστικό ρόλο έχουν στην περιοχή οι δύο «γίγαντες», τόσο σε έκταση που πλησιάζει εκείνη της Ευρώπης, όσο όμως και σε οικονομική ισχύ. Γεωγραφικά, στην περιοχή της Βορείου Αμερικής ανήκει και το Μεξικό, το οποίο όμως τόσο για ιστορικούς όσο και για οικονομικούς λόγους συμπεριλαμβάνεται και εξετάζεται με την περίπτωση της Κεντρικής Αμερικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 4

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΛΑΦΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ²⁴

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	Ουάσινγκτον	9.626.091 χμ ²	314.700.000
Καναδάς	Οτάβα	9.984,670 χμ ²	33.600.000
Βερμούδα (Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	Χάμιλτον	53 χμ ²	67.800
Γροιλανδία (Δανική Υπερπόντια Κτήση)	Nuuk	2.166.086 χμ ²	57.500

²⁴ Πηγή: UNFPA(2009) *State of the World Population και Atlas 4th Ed.*, DK Publishing, 2010

Σεν Πιέρ και Μικελόν (Γαλλική Υπερπόντια Κτήση)	Σεν Πιέρ	242 χμ ²	6.125
--	----------	---------------------	-------

α. ΗΠΑ και Καναδάς

Οι δύο σημαντικότερες χώρες της περιοχής, ιδιαιτέρως πλούσιες και παραδείγματα ανεπτυγμένων κρατών παγκοσμίως, αποτελούν σημείο αναφοράς ολόκληρης της ηπείρου. Αποτελώντας οικονομικές και πολιτικές υπερδυνάμεις, επηρεάζουν ποικιλοτρόπως όχι μόνο τις γειτονικές χώρες αλλά και ολόκληρο το διεθνές σύστημα. Πρόκειται, σε κάθε περίπτωση, για χώρες ιδιαιτέρως συγγενείς πολιτικά, με κοινές κατευθύνσεις στα περισσότερα διεθνή θέματα, με σημαντικότερη εξαίρεση ίσως τα περιβαλλοντικά ζητήματα και το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, όπου οι ΗΠΑ αποτελούσαν μέχρι πρόσφατα μία από τις πλέον επιφυλακτικές χώρες, ενώ, αντιθέτως ο Καναδάς θεωρείται ότι βρίσκεται στην πρωτοπορία για μια δυναμική αντιμετώπιση του ζητήματος. Ο ρόλος των δύο αυτών κρατών μπορεί να ισχυροποιηθεί ακόμα περισσότερο αν ληφθούν υπόψη άλλα θέματα που πλέον αναδύονται απειλητικά, όπως η επισιτιστική κρίση και η έλλειψη υδάτινων πόρων, θέματα στα οποία η πολιτική που ακολουθούν είναι ιδιαιτέρως δυναμική.

β. Η Γροιλανδία

Η Γροιλανδία γεωγραφικά ανήκει στην αμερικανική ήπειρο, αλλά πολιτικά ανήκει στη Δανία γι αυτό και θα εξεταστεί στο πλαίσιο της Ευρώπης. Ένα στοιχείο που πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό είναι ότι η πολιτική σημασία της Γροιλανδίας μέχρι σήμερα ήταν ιδιαιτέρως περιορισμένη, γεγονός το οποίο φαίνεται να αλλάζει λόγω των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και της ανόδου της θερμοκρασίας του πλανήτη. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις στην ευρύτερη πολιτική περιοχή αναδεικνύουν το ρόλο της Γροιλανδίας σε καθοριστικό αναφορικά με τη χάραξη της γενικότερης πολιτικής στην περιοχή. Και τούτο όχι μόνο λόγω της θέσης της, αλλά και λόγω των φυσικών πόρων που φαίνεται να διαθέτει με τη μορφή υδρογονανθράκων καθώς επίσης και πολύ σημαντικών αποθεμάτων γλυκών υδάτων με τη μορφή των παγετώνων. Η τεράστια έκτασή της (αποτελεί το μεγαλύτερο νησί, μη ήπειρο, στον πλανήτη) φαίνεται ότι στο μέλλον θα είναι πιο ανοικτή σε πιθανή εκμετάλλευση για οποιαδήποτε χρήση, από ότι μέχρι σήμερα όπου ένα ελάχιστο μέρος της κατοικείται αποτελώντας και χώρο οικονομικής δραστηριότητας.

Δ. Η Κεντρική Αμερική και η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας
 Στις παρυφές της ένωσης της πλάκας του Ειρηνικού με εκείνην του Ατλαντικού
 ωκεανού, η περιοχή της Κεντρικής Αμερικής ολοκληρώνεται γεωγραφικώς με την
 ανάπτυξη της νησιωτικής περιοχής της Καραϊβικής Θάλασσας.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 14
 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
 ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ]

α. Κεντρική Αμερική
 Η περιοχή της Κεντρικής Αμερικής περιλαμβάνει 8 ανεξάρτητα κράτη. Από
 άποψη μεγέθους στην περιοχή κυριαρχεί το Μεξικό. Οι υπόλοιπες χώρες είναι
 σχετικά μικρές σε έκταση και πληθυσμούς, τουλάχιστον σε σχέση με τους βόρειους
 και νότιους γείτονές τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 5
 ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
 ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ²⁵

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Μπελίζ	Μπελμοπάν	22.966 χμ ²	306.800
Κόστα Ρίκα	Σαν Χοσέ	51.100 χμ ²	4.600.000
Ελ Σαλβαδόρ	Σαν Σαλβαδόρ	21.040 χμ ²	6.200.000
Γουατεμάλα	Πόλη της Γουατεμάλα	108.890 χμ ²	14.000.000
Ονδούρα	Τεγκουσιγάλπα	112.090 χμ ²	7.500.000
Μεξικό	Πόλη του Μεξικό	1.972.550 χμ ²	110.000.000
Νικαράγουα	Μανάγκουα	129.494 χμ ²	5.700.000
Παναμάς	Πόλη του Παναμά	78.200 χμ ²	3.500.000

²⁵ Πηγή: UNFPA(2009) *State of the World Population και Atlas 4th Ed.*, DK Publishing, 2010

Η περιοχή της Κεντρικής Αμερικής είναι το στενότερο σημείο της Αμερικανικής Ηπείρου και μετά τη διάνοιξη της Διώρυγας του Παναμά αποτελεί ιδιαίτερος κρίσιμο σημείο για την παγκόσμια οικονομία. Η περιοχή είχε έντονο αποικιακό καθεστώς υπό ισπανική διοίκηση μέχρι την ανεξαρτησία της στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Μετά τη διατύπωση του περίφημου «Δόγματος Μονρό» (1823)²⁶, σχετικά με τη μη ανάμειξη των ευρωπαϊκών δυνάμεων στην περιοχή, και ιδίως από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και την ανάδειξη των ΗΠΑ σε παγκόσμια δύναμη, η περιοχή της Κεντρικής Αμερικής, αποτελούμενη από μικρά και φτωχά κράτη, πήρε και το χαρακτηρισμό «πίσω αυλή των ΗΠΑ» και έγινε στόχος έντονων νεοαποικιακών πολιτικών πιέσεων.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 15
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ]

Η οικονομική κατάσταση των κρατών της περιοχής, τις καθιστά σχετικά επισφαλείς σε πολιτικό επίπεδο, ενώ το ζήτημα της διαφθοράς είναι πρωτεύον πρόβλημα γι αυτές. Πάντως, η σχετική τουριστική τους ανάπτυξη και η εντατική παραγωγή αγροτικών προϊόντων, αν και μονοδιάστατη, εξασφαλίζει ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης των πληθυσμών τους. Το Μεξικό πάρα την πολύ μεγάλη έκτασή του σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη βρίσκεται πολιτικά στη σκιά των ΗΠΑ με αποτέλεσμα να μην αποτελεί τόσο σημαντικό παράγοντα στην περιοχή και να αντιμετωπίζει στο εσωτερικό του αντίστοιχα προβλήματα με πολλές από αυτές. Μπορεί να θεωρηθεί πάντως ότι παρουσιάζει δυνατότητες εξέλιξης παρά την μέχρι σήμερα μέτρια πορεία του σε επίπεδο ανάπτυξης.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 16 ΜΕΞΙΚΟ]

1. Η διώρυγα του Παναμά

Ίσως το σημαντικότερο οικονομικό αγαθό της περιοχής, η διώρυγα του Παναμά έχει ανυπολόγιστη αξία για το παγκόσμιο εμπόριο και την παγκόσμια ναυσιπλοΐα.

---

²⁶ Ο όρος «Δόγμα Μονρό» προέκυψε μετά την διακήρυξη του προέδρου των ΗΠΑ, Τζέιμς Μονρό, το 1823 ότι οι ευρωπαϊκές δυνάμεις πρέπει να σταματήσουν οποιεσδήποτε περαιτέρω προσπάθειες αποικισμού στην Αμερικανική Ήπειρο, αλλιώς θα προκαλούσαν την επέμβαση των ΗΠΑ. Ήταν η προσπάθεια των ΗΠΑ να αποτρέψουν την είσοδο άλλων ευρωπαϊκών δυνάμεων στο Δυτικό Ημισφαίριο μετά την κατάρρευση μεγάλου μέρους της Ισπανικής Αυτοκρατορίας εκείνη την περίοδο και την ακόλουθη ανεξαρτητοποίηση μεγάλου μέρους της Αμερικανικής Ηπείρου.

Συνδέοντας τον Ατλαντικό με τον Ειρηνικό Ωκεανό, η απρόσκοπτη λειτουργία της είναι το κυριότερο ζήτημα σε μία φτωχή χώρα, η οποία έχει δεχτεί πάρα πολλές πολιτικές και στρατιωτικές παρεμβάσεις για να εξασφαλιστεί ότι ο έλεγχος της διώρυγας θα παραμείνει στα χέρια κυρίως των ΗΠΑ.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 6

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΔΙΩΡΥΓΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΜΑ

Χρονική Περίοδος	Έλεγχος Διώρυγας και γύρω Περιοχής
1914-1977	ΗΠΑ – Συνθήκη Hay-Bunau-Varilla (1903) για κατασκευή διώρυγας
1977-1999	ΗΠΑ-Παναμά - Συνθήκες Torrijos-Carter (1977) για μεταβατική περίοδο ελέγχου
1999-Σήμερα	Παναμάς - Panama Canal Authority / Autoridad del Canal de Panama

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 17

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΩΡΥΓΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΜΑ]

β. Η Περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας

Η περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας περιλαμβάνει 26 χώρες και περιοχές. Υπάρχουν 13 ανεξάρτητα νησιωτικά κράτη, 11 αυτοδιοικούμενες ή αυτόνομες περιοχές υπό την διοίκηση των παλαιών αποικιακών κρατών της περιοχής (Ηνωμένο Βασίλειο, Ολλανδία και Γαλλία) και 2 υπερπόντιες γαλλικές επαρχίες, οι οποίες αποτελούν έδαφος της Γαλλίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 7
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΛΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΚΑΡΑΪΒΙΚΗΣ²⁷

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Ανγκουίλα (Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	The Valley	96 χμ ²	13.477
Αντίγκουα και Μπαρμπούντα	St. John's	442 χμ ²	82.800
Αρούμπα (Ολλανδική Αυτόνομη Περιοχή)	Oranjestad	194 χμ ²	103.000
Μπαχάμες	Νασάου	13.940 χμ ²	341.700
Μπαρμπάντος	Μπριντζτάουν	430 χμ ²	255.900
Βρετανικές Παρθένες Νήσοι (Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	Road Town	153 χμ ²	22.000
Νησιά Καϋμάν (Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	George Town	259 χμ ²	52.000
Κούβα	Αβάνα	110.860 χμ ²	11.200.000
Δομινίκα	Roseau	754 χμ ²	70,400
Δομινικανή Δημοκρατία	Santo Domingo	48.380 χμ ²	10.100.000
Γρενάδα	St. George's	340 χμ ²	103.900
Γουαδελούπη (Γαλλική Υπερπόντια Επαρχία)	Basse-Terre	1.780 χμ ²	441.000
Αϊτή	Port-au-Prince	27.750 χμ ²	10.000.000
Τζαμάικα	Kingston	10.990 χμ ²	2.720.000
Μαρτινίκα (Γαλλική Υπερπόντια Επαρχία)	Fort-de-France	1.100 χμ ²	402.000
Μονσεράτ (Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	Plymouth	102 χμ ²	4.500
Ολλανδικές Αντίλλες (Ολλανδική Αυτόνομη Περιοχή)	Willemstad	960 χμ ²	184.000
Πουέρτο Ρίκο (Κοινοπολιτειακή Κτήση ΗΠΑ)	San Juan	9.104 χμ ²	4.000.000

²⁷ Πηγή: UNFPA(2009) *State of the World Population και Atlas 4th Ed.*, DK Publishing, 2010

Σεν Μπάρτς (Γαλλική Υπερπόντια Κτήση)	Gustavia	21 χμ ²	8.398
Άγιος Χριστόφορος και Νέβις	Basseterre	261 χμ ²	46.100
Αγία Λουκία	Castries	620 χμ ²	172.200
Σεν Μαρτίν (Γαλλική Υπερπόντια Κτήση)	Marigot	53 χμ ²	35.925
Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες	Kingstown	389 χμ ²	109.200
Τρινιντάντ και Τομπάγκο	Port-of-Spain	5.128 χμ ²	1.340.000
Νησιά Τέρκς και Καΐκος (Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	Cockburn Town	430 χμ ²	36.600
Αμερικανικές Παρθένες Νήσοι (Κτήση ΗΠΑ)	Amalie	355 χμ ²	108.500

Το κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων περιοχών είναι η μικρή έκταση, καθώς αποτελούνται από μικρά νησιά, και ο μικρός πληθυσμός τους με ορισμένες αξιοσημείωτες εξαιρέσεις, των κρατών που αποτελούνται από τα μεγαλύτερα νησιά της περιοχής όπως η Κούβα, η Αϊτή και η Δομινικανή Δημοκρατία και κάποιων ακόμα νησιών με μεγαλύτερη από το μέσο όρο έκταση όπως η Τζαμάικα και το Πουέρτο Ρίκο. Πάντως είναι γεγονός ότι τα νησιά της περιοχής είναι κατ' αναλογία από τα πλέον πυκνοκατοικημένα στον κόσμο.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 18

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΚΑΡΑΙΒΙΚΗΣ

ΘΑΛΑΣΣΑΣ]

Οι οικονομικές δραστηριότητες στην περιοχή της Καραϊβικής Θάλασσας χωρίζονται μεταξύ των τουριστικών λεγόμενων νησιών και εκείνων που έχουν τη γεωργία ως κύρια απασχόληση. Σε κάθε περίπτωση, μόνο μία χώρα της περιοχής ανήκει στην κατηγορία των Ελάχιστα Ανεπτυγμένων Κρατών (Αϊτή), ενώ κάποιες από τις υπόλοιπες παρουσιάζονται αρκετά ανεπτυγμένες σε οικονομικούς όρους. Το ζήτημα της διαφθοράς, της εξάρτησης από συγκεκριμένα προϊόντα, των συχνών φυσικών καταστροφών και της έντονης παρουσίας των ΗΠΑ από το βορρά, με παρελθόν επεμβάσεων στην περιοχή της Καραϊβικής αποτελούν πάντως τα κυριότερα

εμπόδια για μία πλήρη και διαρκή ανάπτυξη. Αποτέλεσμα η καταγραφή έντονων κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ κυβερνούσας τάξης και πλειοψηφίας των κατοίκων.

Ε. Η Νότιος Αμερική

Η Νότιος Αμερική περιλαμβάνει 12 ανεξάρτητα κράτη, 1 υπερπόντια κτήση του Ηνωμένου Βασιλείου και 1 υπερπόντια επαρχία της Γαλλίας. Στην περιοχή κυριαρχεί η έκταση της Βραζιλίας, η οποία καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της ηπείρου. Αρκετές χώρες της περιοχής είναι σχετικά αραιοκατοικημένες. Σε αυτό συμβάλει η γεωγραφία της Νοτίου Αμερικής, που περιλαμβάνει πολλές περιοχές στις οποίες είναι δύσκολη η ανθρώπινη διαβίωση σε μεγάλους πληθυσμούς, καθώς περιλαμβάνει τροπικά δάση στα βορειοανατολικά, μεγάλες και ιδιαίτερες αφιλόξενες ορεινές περιοχές στα δυτικά, ιδιαίτερα ξηρές περιοχές στο κεντρικό μέρος, καθώς και μεγάλες αφιλόξενες εκτάσεις στα νότια πολύ κοντά στον πολικό κύκλο της περιοχής της Ανταρκτικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 8

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ²⁸

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αργεντινή	Μπουένος Αϊρες	2.766.890 χμ ²	40.300.000
Βολιβία	Διοικητική: Λα Παζ Δικαστική: Σούκρε	1.098.580 χμ ²	9.860.000
Βραζιλία	Μπραζιλία	8.511.965 χμ ²	194.000.000
Χιλή	Σαντιάγο	756.950 χμ ²	17.000.000
Κολομβία	Μπογκοτά	1.138.910 χμ ²	45.700.000
Εκουαδόρ	Κίτο	283.560 χμ ²	13.600.000
Νήσοι Φάλκλαντ (Μαλβίνας-Βρετανική Υπερπόντια Κτήση)	Στάνλεϋ	12.173 χμ ²	3.100
Γαλλική Γουιάνα (Γαλλική Υπερπόντια Επαρχία)	Καγιέν	91.000 χμ ²	221.500

²⁸ Πηγή: UNFPA(2009) *State of the World Population και Atlas 4th Ed.*, DK Publishing, 2010

Γουιάνα	Τζώρτζτάουν	214.970 χμ ²	762.500
Παραγουάη	Ασουνσιόν	406.750 χμ ²	6.350.000
Περού	Λίμα	1.285.200 χμ ²	29.200.000
Σουρινάμ	Παραμαρίμπο	163.270 χμ ²	519.700
Ουρουγουάη	Μοντεβίδεο	176.220 χμ ²	3.360.000
Βενεζουέλα (Μπολιβαριανή Δημοκρατία)	Καράκας	912.050 χμ ²	28.600.000

Η Νότιος Αμερική αν και θεωρείται στο σύνολο της αναπτυσσόμενη περιοχή, παρουσιάζει μεγάλη διαβάθμιση μεταξύ των κρατών της, από τη Βραζιλία και την Αργεντινή χώρες αρκετά ισχυρές και εκ των ηγετών του αναπτυσσόμενου νότου έως την ιδιαίτερος φτωχή Παραγουάη και τη Βολιβία. Πολιτικά η ήπειρος παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια μια όλο και μεγαλύτερη στροφή προς την πολιτική ανεξαρτησία της από τον ισχυρό γείτονα της στο Βορρά, τις ΗΠΑ που επηρέασαν στο παρελθόν πολύ έντονα την πολιτική αλλά και την οικονομική ταυτότητα της περιοχής. Γενικότερα, εξαιτίας της αφθονίας φυσικών πόρων της Νότιας Αμερικής και των μεγάλων εκτάσεων των κρατών της, μπορούν υπό προϋποθέσεις να τεθούν οι βάσεις για μια πιο δυναμική παρουσία στο διεθνές και περιφερειακό στερέωμα. Πρόκειται για ρόλο που αρχίζει τα τελευταία χρόνια να αναλαμβάνει η Βραζιλία και σε μικρότερο βαθμό η Βενεζουέλα και η Αργεντινή.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 19
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ]

α. Ο Αμαζόνιος Ποταμός

Ο Αμαζόνιος Ποταμός αποτελεί το μεγαλύτερο ποταμό του κόσμου από άποψη όγκου υδάτων και σύμφωνα με κάποιες μετρήσεις²⁹ το ίδιο ισχύει και σε μήκος. Η λεκάνη που δημιουργεί εκτείνεται σε 6 χώρες (Βραζιλία, Κολομβία, Βενεζουέλα,

²⁹ Οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με εκείνες που υποστηρίζουν ότι μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός είναι ο Νείλος.

Εκουαδór, Περού και Βολιβία) και αποτελεί περίπου το 40% της έκτασης της Νότιας Αμερικής.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 20
ΛΕΚΑΝΗ ΑΠΟΡΡΟΗΣ ΠΟΤΑΜΟΥ AMAZONIOY]

Το οικοσύστημα που δημιουργεί ο Αμαζόνιος και το τροπικό δάσος του αποτελεί ανεκτίμητο αγαθό για την ανθρώπινη παρουσία στον πλανήτη για λόγους που σχετίζονται με όλες τις κλιματικές παραμέτρους, ενώ έχει χαρακτηριστεί ως ο «φυσικός πνεύμονας του πλανήτη». Αυτό δημιουργεί σημαντικά ζητήματα, καθώς παράλληλα αποτελεί μια πηγή οικονομικής εκμετάλλευσης για τις χώρες τις οποίες διασχίζει, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρά διλήματα σχετικά με την προστασία του και την εκμετάλλευση του. Το ζήτημα της εξισορρόπησης των δύο δραστηριοτήτων δεν έχει λυθεί, ενώ πρόσφατα άρχισε να ακούγεται η ιδέα της ανταποδοτικής υποστήριξης προς τα (αναπτυσσόμενα) κράτη για να μην προβούν σε μεγάλης έκτασης έργα εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων που η λεκάνη του Αμαζονίου περιέχει.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 21
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ
ΤΟΥ AMAZONIOY]

Η βιώσιμη ή μη αξιοποίηση του Αμαζονίου θα αποτελέσει στο μέλλον μείζον πολιτικό ζήτημα στις σχέσεις Βορρά-Νότου ως αναπτυξιακό (περιβαλλοντικό-οικονομικό) δίλημμα και θα προσδιορίσει ποιά πολιτική θα ακολουθήσει η Βραζιλία ως η σημαντικότερη περιφερειακή δύναμη, αλλά και κύριο κράτος ροής.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΦΡΙΚΗ

Α. Γεωγραφική προσέγγιση

Το 23% της ηπειρωτικής επιφάνειας του Πλανήτη αποτελεί η Αφρικανική Ήπειρος. Είναι η δεύτερη σε έκταση ήπειρος³⁰, με συνολική έκταση, η οποία καλύπτει μαζί με τη νησιωτική της περιοχή, 30.244.000 χμ², ή το 21% του συνόλου της γήινης ηπειρωτικής επιφάνειας³¹, που ισοδυναμεί με το 6% της συνολικής γήινης επιφάνειας³².

Γεωγραφικά, η Αφρική βρέχεται από δύο ωκεανούς, τον Ατλαντικό από τη δυτική πλευρά και τον Ινδικό από την ανατολική, ενώ από το βόρειο μέρος της οι ακτές της προσδιορίζουν σε έκταση το ήμισυ σχεδόν της ανάπτυξης της Μεσογείου Θάλασσας (νότιο μέρος).

Η Αφρική, επίσης, συνδέεται πολύ στενά με την περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Αραβικής χερσονήσου με τις οποίες ήταν και γεωγραφικά συνδεδεμένη μέχρι τη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ³³ που ενώνει τη Μεσόγειο με την Ερυθρά Θάλασσα και στη συνέχεια τον Ινδικό ωκεανό.

Γεωμορφολογικά, η Αφρική χαρακτηρίζεται από την ήπια / επίπεδη επιφάνειά της, με μέσο υψόμετρο 580 μ.³⁴ σχεδόν στο σύνολο της εδαφικής της ανάπτυξης, εκτός από την ευρύτερη περιοχή της νότιας Κένυας και της Τανζανίας, όπου αναπτύσσεται και το υψηλότερο σημείο της ηπείρου με την παρουσία του όρους Κιλιμάντζαρο που αγγίζει τα 5.895 μ.³⁵. Στην κεντρική και ανατολική πλευρά της ηπείρου αναπτύσσονται και τα μεγαλύτερα αποθέματα γλυκού νερού στην Αφρική με την

³⁰ ...με δεδομένη την εξέταση της Αμερικανικής Ηπείρου χωριστά. Αφενός δηλαδή το βόρειο μέρος της (ΗΠΑ και Καναδάς) και αφετέρου το κεντρικό και νότιο ή και περιοχή της λατινικής Αμερικής, μετά και το διαχωρισμό τους με τη Διώρυγα του Παναμά.

³¹ Βλ. αναλυτικότερα επίσης, Γρ. Ι. Τσάλτας (επιμέλεια), *Αφρική και Ανάπτυξη – Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση-Ευκαιρία*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ. 33 και συνέχεια.

³² Η Αφρική εκτείνεται από το Βορρά προς το Νότο σε μια απόσταση 8.000 χμ και από τη δυτική πλευρά της προς την ανατολική σε μια απόσταση 7.400 χμ.

³³ Μήκους 163 χμ.

³⁴ Το ελάχιστο υψόμετρο στην Αφρική είναι εκείνο της Λίμνης Ασάλ στο Τζιμπουτί, 157 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας. Τόσο το μέγιστο όσο και το ελάχιστο υψόμετρο απαντώνται στην περιοχή της ανατολικής Αφρικής.

³⁵ Εξαίρεση επίσης αποτελεί και το ορεινό πλάτωμα στην ανατολική περιοχή της ηπείρου προ του Ινδικού ωκεανό, που ονομάζεται και *Κέρας της Αφρικής*.

παρουσία πρωτίστως της Λίμνης Βικτώρια, τρίτης σε έκταση λίμνης παγκοσμίως, ανάμεσα στην Κένυα, την Τανζανία και την Ουγκάντα³⁶.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 22
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ – ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ]

Στο βόρειο μέρος της ηπείρου αναπτύσσεται επίσης και η μεγαλύτερη έρημος στον πλανήτη, η Σαχάρα, με έκταση 9.400.000 χμ², η οποία εκτείνεται από την περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας μέχρι τον Ατλαντικό ωκεανό. Από το βορρά, η έρημος της Σαχάρα αγγίζει τις μεσογειακές ακτές, ενώ το νότιο μέρος της προσδιορίζεται μέχρι και την περιοχή του Σάχελ αποτελώντας τα φυσικά σύνορα ανάμεσα στην ευρύτερη περιοχή του Μαγρέμπ και της Υποσαχάριας ή Μαύρης Αφρικής. Γεωφυσικά, η έρημος της Σαχάρας εκτείνεται και έξω από την Αφρική στην Αραβική χερσόνησο, μέχρι το βόρειο Ιράκ.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 23
ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΤΗΣ ΣΑΧΑΡΑΣ]

Στο βόρειο ανατολικό, επίσης, άκρο της ηπείρου η παρουσία του μεγαλύτερου σε μήκος ποταμού του Πλανήτη, του Νείλου (6.671 χμ.), στα ανατολικά της Αιγύπτου³⁷, προσδιορίζει ταυτόχρονα και τα ανατολικά υδάτινα σύνορα της Αφρικής με την ευρύτερη περιοχή της Αραβικής Χερσονήσου και της Μέσης Ανατολής³⁸.

Τέλος, η τεράστια, ήπιας διαμόρφωσης ακτογραμμή της Αφρικής ανέρχεται στα 30.500 χμ. από τα οποία τα 7.010 χμ αφορούν σε νησιωτικές ακτές, με κυριότερες εκείνες της Μαδαγασκάρης.

---

³⁶ Η Λίμνη Βικτώρια καλύπτει έκταση 69.463 χμ². Στην ίδια περιοχή αναπτύσσονται επίσης και οι λίμνες: *Τανγκανίκα*, έβδομη σε έκταση παγκοσμίως, και τρίτη σε επίπεδο όγκου νερού, και *Νιάσα*, δέκατη σε έκταση αντιστοίχως. Ενώ, στην ίδια ευθεία, προς τη δυτική όμως πλευρά και την περιοχή κυρίως του Κονγκό αναπτύσσονται οι λίμνες Μάι Ντόμπρε και Μομπούτου Σέσε Σέκο, 22η και 29^η σε έκταση στην παγκόσμια κατάταξη αντιστοίχως.

³⁷ Ο Νείλος πηγάζει ουσιαστικά από τη λίμνη Βικτώρια και διασχίζοντας την Ουγκάντα ενώνεται με το Λευκό Νείλο, ενώ στην περιοχή του Χαρτούμ ενώνεται επίσης και με το Γαλάζιο Νείλο που έρχεται από την Αιθιοπία για να καταλήξει στο Δέλτα του Καΐρου.

³⁸ Επίσης, ο ποταμός Κόνγκο, στη δυτική πλευρά προς τον Ατλαντικό ωκεανό, είναι ο δεύτερος ποταμός στον πλανήτη με τη μεγαλύτερη λεκάνη αποστράγγισης (εμβαδόν λεκάνης αποστράγγισης 3.820.000 χμ²), δεύτερος επίσης σε επίπεδο όγκου υδάτων, μετά τον Αμαζόνιο και όγδοος σε επίπεδο μήκους.

Β. Η πολιτική γεωγραφία της Αφρικής

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Αφρική χωρίζεται σε δύο μεγάλες περιφέρειες, την Υποσαχάρια ή και Μαύρη Αφρική και τη Βόρειο Αφρική ή και περιοχή του Μαγρέμπ. Περιλαμβάνει συνολικά 58 χώρες από τις οποίες οι 54 είναι ήδη ανεξάρτητα κράτη μέλη στον ΟΗΕ. Από την κατηγορία των ανεξάρτητων κρατών, 15 στερούνται πρόσβασης στη θάλασσα και αποτελούν, έτσι, την κατηγορία των περικλειστων αφρικανικών κρατών, ενώ 6 είναι αμιγώς νησιωτικά κράτη³⁹.

Χαρακτηριστικό της βίαιης αποτίναξης του αποικιοκρατικού συστήματος από την Αφρική αποτελούν τα «πολιτικά» συμφωνηθέντα σύνορα από τις πρώην μητροπολιτικές δυνάμεις, με τις ευθείες γραμμές που χωρίζουν τα κράτη μεταξύ τους, χωρίς να σέβονται σημαντικές ιδιαιτερότητες ακόμη και φυλών και ομάδων οι οποίες βρέθηκαν από τη μια μέρα στην άλλη διαιρεμένες ανάμεσα σε δύο ή και τρία κράτη.

Τα μεγάλα σε έκταση κράτη βρίσκονται κυρίως στο βόρειο μέρος της ηπείρου, ενώ η δυτική και εν μέρει και η κεντρική Αφρική χαρακτηρίζεται από την υπερσυγκέντρωση μικρών σε έκταση αλλά και πληθυσμό κρατών.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 24

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ]

Γ. Η Υποσαχάρια ή Μαύρη Αφρική

Η Υποσαχάρια Αφρική χωρίζεται γεωγραφικά σε τέσσερις μεγάλες περιφέρειες οι οποίες έχουν επίσης ιδιαίτερα πολιτικά χαρακτηριστικά λόγω και της προγενέστερης πολιτικής κατάστασης η οποία οφειλόταν στην ειδικότερη μορφή του αποικιοκρατικού συστήματος που είχε επιβληθεί σχεδόν στο σύνολο των αφρικανικών εδαφών⁴⁰ από τις μητροπόλεις της δυτικής Ευρώπης⁴¹.

³⁹ Βλ. επίσης αναλυτικά Martin Meredith, *The State of Africa, A History of Fifty Years of Independence*, Free Press, London, 2006.

⁴⁰ Μόνον η Αιθιοπία και η Λιβερία (ανεξάρτητο κράτος από το 1847) δεν κατελήφθησαν από κάποια ευρωπαϊκή δύναμη. Ενώ, η Νότιος Αφρική είναι ανεξάρτητη από το 1910 (31-05). Έτσι, η Αφρική, συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής του Μαγρέμπ, θεωρήθηκε από πολλούς σύγχρονους ιστορικούς ως η μοναδική καθολοκληρίαν αποικιοκρατούμενη ήπειρος, με τις μεγαλύτερες δυσκολίες πολιτικής αποκατάστασης (βλ. προοπτικές ανεξαρτητοποίησης), μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Εντούτοις, σήμερα, το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση φαίνεται ότι έχει αναγνωριστεί στην πράξη για όλα τα εδάφη και τους λαούς της Αφρικής. Μοναδική ίσως εξαίρεση αποτελεί ακόμη το πρόβλημα της Δυτικής Σαχάρας, αλλά και η υπερπόντια κτήση του Ηνωμένου Βασιλείου, το νησί της Αγίας Ελένης στην περιοχή του Ατλαντικού ωκεανού.

⁴¹ Οι ευρωπαϊκές μητροπολιτικές δυνάμεις που έδρασαν στην Αφρική ήταν 7: Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία. Σε επίπεδο εδαφικής έκτασης της αποικιοκρατικής επιρροής, η Γαλλία ερχόταν επικεφαλής της ευρωπαϊκής αποικιοκρατικής ομάδας.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 25]

ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΠΟΥ ΕΔΡΑΣΑΝ
ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Οι περιφέρειες αυτές είναι κατά σειράν: η *Δυτική*, η *Ανατολική*, η *Κεντρική* και η *Νότιος Υποσαχάρια Αφρική*, στις οποίες και έδρασαν αποικιοκρατικά, κυρίως η Γαλλία στη βόρειο-δυτική πλευρά (συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής του Μαγρέμπ, στο βόρειο τμήμα της ηπείρου) και τη Μαδαγασκάρη, και η Μ. Βρετανία στην νότιο-ανατολική πλευρά της ηπείρου.

Σημαντική είναι επίσης η διερεύνηση και δύο υπό-περιφερειών που αποδίδουν μια ιδιαιτερότητα, τόσο γεωγραφική όσο και πολιτική, στα κράτη που εντάσσονται σ' αυτές. Πρόκειται για την περιοχή *Σάχελ* δυτικά προς τον Ατλαντικό ωκεανό και την περιοχή που λόγω της γεωμορφολογικής ιδιαιτερότητάς της ονομάζεται και *Κέρασ της Αφρικής*⁴² προς την Ερυθρά Θάλασσα και τον Ινδικό ωκεανό.

Γενικότερα, η Υποσαχάρια Αφρική είναι η πλέον φτωχή περιοχή της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας, με παρουσία 18 από τα 20 φτωχότερα κράτη της διεθνούς κοινότητας⁴³. Σε σύνολο 48 κρατών στην Υποσαχάρια περιοχή, τα περισσότερα αντιμετωπίζουν έντονα αναπτυξιακά προβλήματα με δείκτες που οδηγούν πολλά από αυτά σε καταστάσεις τραγικές όπως η πείνα και το AIDS. Σε κάθε περίπτωση η Υποσαχάρια Αφρική αποτελεί την πλέον υποβαθμισμένη αναπτυξιακά περιοχή της διεθνούς κοινότητας, με προβλήματα που άπτονται όλων των αναπτυξιακών παραμέτρων⁴⁴.

α. Δυτική Αφρική

Σημαντική μερίδα χωρών (συνολικά 18) ανήκουν στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής. Συγκεκριμένα οι χώρες αυτές είναι: *Αγία Ελένη*, *Ακτή Ελεφαντοστού*, *Γκάμπια*, *Γκάνα*, *Γουινέα*, *Γουινέα Μπισσάου*, *Δυτική Σαχάρα*, *Λιβερία*, *Μαλί*,

⁴² Για πολλούς παραπέμπει οπτικά στο κέρασ του αφρικανικού ρινόκερου.

⁴³ Βλ. αναλυτικότερα για την Υποσαχάρια Αφρική και στο: L. Rowntree, M. Lewis, M. Price, W. Wyckoff, *Diversity Amid Globalization*, publ. Prentice Hall, NJ, 2000, p. 211-221. Ενώ, για την περίοδο προ του αποικιοκρατικού καθεστώτος και γενικότερα για την ιστορία της Μαύρης Αφρικής βλ. την κλασική μελέτη του L. P. Ajoulat, *Aujourd'hui l'Afrique*, ed. Casterman, Paris, 1958.

⁴⁴ Βλ. επίσης και την αναλυτική όσο και περιγραφική, σχετική μελέτη του Robert S. McNamara, προέδρου της Παγκόσμιας Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης με τίτλο: *Africa's Development Crisis: Agricultural Stagnation, Population Explosion and Environmental Degradation*, βασισμένη στην ιστορική του εισήγηση προς το Africa Leadership Forum, OTA, Nigeria, June 21, 1990.

*Μαυριτανία, Μπενίν, Μπουρκίνα Φάσο, Νίγηρας, Νιγηρία, Πράσινο Ακρωτήριο, Σενεγάλη, Σιέρα Λεόνε, και Τόγκο*⁴⁵.

Δεσπόζουσα σε έκταση θέση στην περιοχή της Δυτικής Αφρικής έχουν ο *Νίγηρας*, το *Μαλί* και η *Μαυριτανία*, ενώ πληθυσμιακά η *Νιγηρία* κατέχει την πρώτη θέση αγγίζοντας, έτσι, τους 152.217.341 κατοίκους⁴⁶, με δεύτερη τη Γκάνα με περίπου 24.339.838 κατοίκους. Η μη ανεξάρτητη περιοχή της Αγίας Ελένης αποτελεί τη μικρότερη χώρα (νησιωτική) της δυτικής Αφρικής, με μόλις 7.670 κατοίκους. Τέλος, το κράτος που έχει σημειώσει αρνητική πληθυσμιακή ανάπτυξη τα τελευταία δέκα χρόνια είναι η Σιέρα Λεόνε, με μείωση του πληθυσμού της κατά 200.000 περίπου κατοίκους.

Σε κάθε περίπτωση η περιοχή της Υποσαχάριας Δυτικής Αφρικής είναι η δεύτερη πολυπληθέστερη της Αφρικής, αγγίζοντας τα 300.000.000 κατοίκους.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 26
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

1. Η περιοχή Σάχελ

Στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Αφρικής εντάσσεται και η ιδιαίτερη παρουσία των χωρών *Σάχελ*⁴⁷ τα οποία βρίσκονται στο μέσον του κεντρικού και απώτερου, προς το νότο, άκρου της Σαχάρας και της εύκρατης, στη συνέχεια, Υποσαχάριας περιοχής. Στην περιοχή αυτή ανήκουν γεωπολιτικά επτά κράτη, τα εδάφη των οποίων εκτείνονται από τον Ατλαντικό ωκεανό μέχρι και την κεντρική Αφρική.

Στα κράτη της περιοχής *Σάχελ*: *Σενεγάλη, Γκάμπια, Μαυριτανία, Μαλί, Μπουρκίνα Φάσο, Νίγηρ*, και *Τσαντ*, προστίθεται γεωγραφικά και το *Πράσινο Ακρωτήριο*⁴⁸ απέναντι από τις δυτικές ακτές της Αφρικής στον Ατλαντικό ωκεανό⁴⁹. Η πλειοψηφία των κρατών αυτών προήλθε από την αποτίναξη του γαλλικού

⁴⁵ Η Αγία Ελένη και η Δυτική Σαχάρα δεν είναι ανεξάρτητα κράτη, μέλη στον ΟΗΕ.

⁴⁶ Στην παγκόσμια κατάταξη η Νιγηρία φέρεται ως το όγδοο κατά σειράν κράτος με το μεγαλύτερο πληθυσμό.

⁴⁷ Στα αραβικά *σάχελ* σημαίνει επίσης και «ακτή».

⁴⁸ Η περίπτωση του Πράσινου Ακρωτηρίου ερευνάται χωριστά στη συνέχεια και κάτω από την ενότητα: Νησιωτική Αφρική. Εντούτοις οι δεσμοί ιστορικοί, πολιτιστικοί, οικονομικοί με τους λαούς της απέναντι αφρικανικής ακτής του Σάχελ, είναι πολύ στενοί.

⁴⁹ Για την περιοχή Σάχελ βλ. αναλυτικά και *Essentials of World Regional Geography* (third edition), Harcourt, Inc. USA, 2000, p. 446-448.

αποικιοκρατικού συστήματος του παρελθόντος, ενώ η Γκάμπια βρισκόταν υπό βρετανική αποικιοκρατική επικυριαρχία και το Πράσινο Ακρωτήριο υπό πορτογαλική.

Κλιματολογικά η περιοχή διατηρεί μια έντονη ιδιαιτερότητα ανάμεσα στην απόλυτη ξηρασία της Ερήμου της Σαχάρας και την αμέσως μετά τροπική στέπα της Υποσαχάριας περιοχής όπου και με τη Λίμνη του Τσαντ προς την κεντρική Αφρική δημιουργεί κλιματικές συνθήκες αφενός έντονης ξηρασίας προς το βορρά, σε συνδυασμό και με την πίεση στον τομέα εκμετάλλευσης των όποιων φυσικών πόρων από τους ντόπιους πληθυσμούς, και αφετέρου σοβαρών βροχοπτώσεων νοτιότερα, που παρασύρουν το επιφανειακό έδαφος, με αποτέλεσμα την παρουσία έντονων συμπτωμάτων του φαινομένου της γενικότερης ερημοποίησης της ευρύτερης περιοχής.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 27
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΑΧΕΛ – ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 9

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αγία Ελένη	Τζέιμσταουν	410	7.670
Ακτή Ελεφαντοστού	Γιαμουσσούκρο	322.460	21.058.798
Γκάμπια	Μπανζούλ	11.300	1.824.158
Γκάνα	Άκρα	238.540	24.339.838
Γουινέα	Κονάκρι	245.857	10.324.025
Γουινέα Μπισσάου	Μπισσάου	36.120	1.565.126
Δυτική Σαχάρα	-	266.000	491.519
Λιβερία	Μονρόβια	111.370	3.685.076
Μαλί	Μπαμάκο	1.240.000	13.796.354
Μαυριτανία	Νουακότ	1.030.700	3.205.060
Μπενίν	Πόρτο Νόβο	112.620	9.056.010
Μπουργκίνα Φάσο	Ουαγκαντούγκου	274.200	16.241.811
Νίγηρας	Νιαμέι	1.267.000	15.878.271
Νιγηρία	Αμπούζα	923.768	152.217.341
Πράσινο Ακρωτήρι	Πραία	4.033	508.659
Σενεγάλη	Ντακάρ	196.190	14.086.103
Σιέρα Λεόνε	Φριτάουν	71.740	5.245.695
Τόγκο	Λομέ	56.785	6.199.841

β. Ανατολική Αφρική

Περισσότερες από τη δυτική Αφρική χώρες (συνολικά 20) απαρτίζουν την Ανατολική περιφέρεια της Μαύρης Ηπείρου, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και το λεγόμενο *Κέρασ της Αφρικής*. Πρόκειται ειδικότερα για τα κράτη: *Αιθιοπία, Ερυθραία, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Κένυα, Κομόρες, Μαγιότ, Μαδαγασκάρη, Μαλάουι, Μαυρίκιος, Μοζαμβίκη, Μπουρούντι, Ουγκάντα, Ρεϋνιόν, Ρουάντα, Σεϋχέλλες, Σομαλία, Σουδάν, Τανζανία και Τζιμπουτί*⁵⁰.

Μεγαλύτερο σε έκταση κράτος στην Ανατολική Αφρική φέρεται το Σουδάν με δεύτερο την Αιθιοπία και τρίτο την Τανζανία. Ενώ, στη συνέχεια ακολουθούν κατά σειρά η Μοζαμβίκη η Ζάμπια και ασφαλώς η Μαδαγασκάρη.

Σε επίπεδο πληθυσμού σημαντικότερη χώρα αναδεικνύεται η Αιθιοπία με 88.013.491 κατοίκους, με δεύτερη την Κένυα και αμέσως μετά την Ουγκάντα. Τόσο σε επίπεδο έκτασης όσο και πληθυσμού το Μαγιότ, υπό γαλλική σήμερα διοίκηση, είναι η μικρότερη χώρα, με αμέσως δεύτερο σε σειρά το κράτος των Σεϋχελλών και τρίτο τον Μαυρίκιο. Σε κάθε περίπτωση, η περιοχή της Ανατολικής Υποσαχάριας Αφρικής αναδεικνύεται πρώτη σε επίπεδο πληθυσμού με περισσότερους από 360.000.000 κατοίκους.

Η περιοχή διαθέτει και τις δύο υψηλότερες οροσειρές της Αφρικής το Κιλιμάντζαρο (5.895 μ.) και το Κιρινυάγκα (5.200 μ.) στην ευρύτερη περιοχή της Κένυας (νότιας) προς την Τανζανία.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 28

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ]

1. Το Κέρασ της Αφρικής

Την περιοχή που ονομάζουμε *Κέρασ της Αφρικής* αποτελούν ειδικότερα τα κράτη: *Ερυθραία, Αιθιοπία, Τζιμπουτί και Σομαλία*. Γεωπολιτικά η περιοχή χωρίζεται από την περιοχή Σάχελ με την ενδιάμεση παρουσία του Σουδάν⁵¹.

⁵⁰ Από τις χώρες αυτές το Μαγιότ (το τέταρτο νησί του αρχιπελάγους των Κομόρων Νήσων) και η Ρεϋνιόν βρίσκονται ακόμη υπό γαλλική διοίκηση.

⁵¹ Περισσότερες πληροφορίες για το Κέρασ της Αφρικής βλ. επίσης αναλυτικά και *Essentials of World Regional Geography* (third edition), Harcourt, Inc. USA, 2000, p. 443-446. Επίσης βλ. Στ. Γεωργούλης, Αστ. Χουλιάρης, *Κράτη και Εθνότητες στο Κέρασ της Αφρικής*, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1995.

Μεγαλύτερο σε έκταση κράτος και πολυπληθέστερο συγκριτικά είναι η Αιθιοπία, ενώ μικρότερο είναι το Τζιμπουτί.

Η γεωπολιτική πάντα σημασία της περιοχής ενισχύεται σημαντικά από τη δυνατότητα που αναπτύσσεται για έλεγχο του μεγάλου περάσματος από τη Μεσόγειο και μέσω της Ερυθράς Θάλασσας, στον Ινδικό ωκεανό. Ειδικότερα, στην περιοχή των ακτών της Σομαλίας αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια μια έντονη πειρατική δραστηριότητα, η οποία δεν είναι άμοιρη της υπανάπτυξης που μαστίζει τη συγκεκριμένη χώρα, με μόνο το 2% του εδάφους της να θεωρείται καλλιεργήσιμο.

Παράλληλα, η ξηρασία που μαστίζει την περιοχή στο σύνολό της, έχοντας πλήξει ιδιαίτερα την Αιθιοπία, αποτελεί και το σημαντικότερο κίνδυνο υποβάθμισης της σε όλους τους αναπτυξιακούς δείκτες, με σημαντική, έτσι, επιδείνωση του φαινομένου της πείνας.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 29
ΤΟ ΚΕΡΑΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ - ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 10
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αιθιοπία	Αντίς Αμπέμπα	1.127.127	88.013.491
Ερυθραία	Ασμάρα	121.320	5.792.984
Ζάμπια	Λουσάκα	752.614	12.056.923
Ζιμπάμπουε	Χαράρε	390.580	11.651.858
Κένυα	Ναϊρόμπι	582.650	40.046.566
Κομόρες	Μορόνι	2.170	773.407
Μαγιότ	Μαμούτζου	374	231.139
Μαδαγασκάρη	Ανταναναρίβο	587.040	21.281.844
Μαλάουι	Λιλόνγκουε	118.480	15.447.500
Μαυρίκιος	Πορτ Λούις	1.860	1.294.104
Μοζαμβίκη	Μαπούτο	801.590	22.061.451

Μπουρούντι	Μπουζουμπούρα	27.830	9.863.117
Ουγκάντα	Καμπάλα	236.040	33.398.682
Ρεϋνιόν	Σεν Ντενί	2.512	732.570
Ρουάντα	Κιγκάλι	26.338	11.055.976
Σεϋχέλλες	Βικτόρια	455	88.340
Σομαλία	Μογκαντίσου	637.657	10.112.453
Σουδάν	Χαρτούμ	2.505.810	41.980.182
Τανζανία	Νταρ ες Σαλαάμ	945.087	41.892.895
Τζιμπουτί	Τζιμπουτί	22.000	740.528

γ. Κεντρική Αφρική

Εννέα συνολικά κράτη απαρτίζουν την κεντρική περιφέρεια της Μαύρης Αφρικής: Αναλυτικότερα, πρόκειται για τα κράτη: *Αγκόλα, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Δημοκρατία του Κονγκό, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε* (νησιωτικό κράτος) και *Τσαντ*.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 30
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 11

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΛΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αγκόλα	Λουάντα	1.246.700	13.068.161
Γκαμπόν	Λιμπρεβίλ	267.667	1.545.255
Ισημερινή Γουινέα	Μαλάμπο	28.051	650.702
Καμερούν	Γιαουντέ	475.440	19.294.149
Κεντροαφρικανική Δημοκρατία	Μπανγκί	622.984	4.844.927

Κονγκό, Δημοκρατία	Μπραζαβίλ	342.000	4.125.916
Κονγκό, Λαϊκή Δημοκρατία	Κινσάσα	2.345.410	70.916.439
Σάο Τομέ και Πρίνσιπε	Σάο Τομέ	1.001	175.808
Τσαντ	Ν' Τζαμένα	1.284.000	10.543.464

Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, και στη συνέχεια η Αγκόλα και το Τσαντ είναι τα μεγαλύτερα σε έκταση κράτη της κεντρικής Αφρικής. Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό είναι παράλληλα και το πολυπληθέστερο στην περιοχή κράτος με σχεδόν 55.000.000 κατοίκους. Ενώ, το νησιωτικό σύμπλεγμα του Σάο Τομέ και Πρίνσιπε είναι το μικρότερο κράτος τόσο σε επίπεδο έκτασης όσο και πληθυσμού.

Η περιοχή αυτή, στο κέντρο της Αφρικανικής ηπείρου, προσδιορίζεται γεωγραφικά γύρω από τον Ισημερινό, με έντονο τροπικό κλίμα και εδάφη πλούσια σε βλάστηση αλλά και σε φυσικούς πόρους. Εντούτοις, με περίπου 100.000.000 κατοίκους, η Κεντρική Αφρική, μαστίζεται από την υπανάπτυξη σε όλους τους τομείς.

δ. Νότιος Αφρική

Στο σύνολο των ανεξάρτητων αφρικανικών κρατών, τα λιγότερα (μόνον 5) συστήνουν γεωγραφικά τη νότια περιφέρεια της Αφρικής, νότια του Τροπικού του Αιγόκερου. Ειδικότερα, πρόκειται για τα κράτη: *Νότια Αφρική, Λεσόθο, Μποτσουάνα, Ναμίμπια και Σουαζιλάνδη.*

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 31

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ]

Δεσπόζουσα στην περιοχή της Νότιας Αφρικής θέση κατέχει το ομώνυμο κράτος με σχεδόν 45.000.000 κατοίκους, όπου και άνθησε η μεγαλύτερη έκφανση

του ρατσισμού κατά τον 20^ο αιώνα, το γνωστό «απαρτχάιντ»⁵². Ενώ, η περιορισμένης έκτασης Σουαζιλάνδη, με μόλις 1.200.000 κατοίκους, είναι το μικρότερο από τα πέντε κράτη της Νότιας Αφρικής. Παράλληλα το περικλειστο Λεσόθο είναι το δεύτερο στη σειρά κράτος της Αφρικής που παρουσιάζει μείωση στον πληθυσμό του (κατά 250.000 κατοίκους), δηλωτικό της εξαιρετικά δύσκολης γεωγραφικής και παράλληλα πολιτικής κατάστασης την οποία αντιμετωπίζει.

Η περιοχή μέσω του *Ακρωτηρίου της Καλής Ελπίδος* στο νότιο-δυτικό της άκρο, βρίσκεται στο σημείο όπου ενώνονται ο Ατλαντικός με τον Ινδικό ωκεανό, αποτελώντας ταυτόχρονα και το πλησιέστερο ηπειρωτικό σημείο προς την απέναντι παγωμένη Ανταρκτική ήπειρο.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 12
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Λεσόθο	Μασερού	30.355	1.919.552
Μποτσουάνα	Γκαμπορόνε	600.370	2.029.307
Ναμίμπια	Γουίντχουκ	825.418	2.128.471
Νότιος Αφρική	Πρετόρια ⁵³	1.219.912	49.109.107
Σουαζιλάνδη	Εμπαμπάν ⁵⁴	17.363	1.354.051

Δ. Η Νησιωτική Αφρική

Σε επίπεδο νησιωτικών ανεξάρτητων κρατών, 6 αποτελούν τη λεγόμενη νησιωτική Αφρική. Από τα κράτη αυτά, τα 4 (Μαδαγασκάρη, Κομόρες, Μαυρίκιος και Σεϋχέλλες) βρίσκονται απέναντι από τις ανατολικές ακτές της αφρικανικής ηπείρου, στην περιοχή του Ινδικού ωκεανού. Ενώ, 2 νησιωτικά κράτη, το Πράσινο Ακρωτήριο και το Σάο Τομέ και Πρίνσιπε, βρίσκονται στην περιοχή του Ατλαντικού ωκεανού

⁵² Για το ρατσιστικό φαινόμενο του απαρτχάιντ, βλ. αναλυτικότερα: Γρ. Ι. Τσάλτας, Το Απαρτχάιντ και η Διεθνής Στρατηγική της Ανάπτυξης, στο: Χ. Θεοδωρόπουλος, Γρ. Ι. Τσάλτας, (επιμ.), *Απαρτχάιντ – Διεθνείς εξελίξεις – Ελλάδα*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1991, σελ. 107-113.

* Πηγή: <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook>, Στοιχεία 2002.

⁵³ Η Πρετόρια είναι η διοικητική πρωτεύουσα, το Κέιπ Τάουν η νομοθετική και η πόλη Μπλομφοντέιν η δικαστική.

⁵⁴ Η Εμπαμπάν είναι η διοικητική πρωτεύουσα. Η Λομπάμπα είναι η βασιλική και νομοθετική πρωτεύουσα.

απέναντι από τις δυτικές αφρικανικές ακτές⁵⁵. Τα νησιωτικά αυτά κράτη αποτελούν το 1,97% του συνόλου της αφρικανικής επιφάνειας, με 18.418.502 κατοίκους που αντιστοιχούν στο 2,32% του συνόλου του αφρικανικού πληθυσμού.

Η νησιωτική Αφρική ολοκληρώνεται και με το νησιωτικό σύμπλεγμα της Γουινέα Μπισσάου (ηπειρωτικό κράτος – δυτική Αφρική) στην περιοχή του Ατλαντικού ωκεανού. Τέλος, τρεις νησιωτικές περιοχές οι οποίες βρίσκονται η πρώτη στην περιοχή του Ατλαντικού και οι άλλες δύο στην περιοχή του Ινδικού ωκεανού αποτελούν διοικητικές κτήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου η πρώτη (Αγία Ελένη)⁵⁶, και της Γαλλίας η δεύτερη (Ρεϋνιόν)⁵⁷, αλλά και η τρίτη (Μαγιότ). Ενώ, και τα Κανάρια Νησιά που ανήκουν στην Ισπανία, καθώς και η πορτογαλική Μαδέρα, γεωγραφικώς εντάσσονται στο ευρύτερο νησιωτικό σύμπλεγμα της αφρικανικής ηπείρου στην περιοχή του Ατλαντικού ωκεανού απέναντι από τις βόρειες ακτές της Αφρικής (Μαρόκο), πολιτικά όμως ανήκουν στην Ευρώπη.

Σε κάθε περίπτωση, στη νησιωτική Αφρική δεσπόζουσα θέση κατέχει η Μαδαγασκάρη, το τέταρτο σε μέγεθος νησιωτικό έδαφος στον πλανήτη, με έκταση 587.000 χμ. Η επονομαζόμενη επίσης και *Μικρή Ήπειρος* λόγω του μεγάλου μεγέθους της σε επίπεδο έκτασης, αλλά και του ιδιάζοντος οικοσυστήματός της, που καλύπτει σχεδόν στο σύνολό της την παγκόσμια χερσαία βιοποικιλότητα. Η Μαδαγασκάρη αποτελούσε τμήμα της Αφρικής που αποκολλήθηκε από τις νότιο-ανατολικές ακτές της προς τον Ινδικό ωκεανό.

Ε. Τα περικλειστα αφρικανικά κράτη

Σχεδόν το 1/3 των αφρικανικών κρατών είναι περικλειστα. Στερούμενα της διεξόδου προς τη θάλασσα τα κράτη αυτά αντιμετωπίζουν και έντονα αναπτυξιακά προβλήματα που σχετίζονται τόσο με τη γενικότερη οικονομική αύξηση όσο όμως και με την πολιτική υπανάπτυξη που με τη σειρά της οδηγεί και στην κοινωνική και περιβαλλοντική υποβάθμιση⁵⁸.

⁵⁵ Βλ. αναλυτικότερα, Γρ. Τσάλτα, Η Νησιωτική Αφρική: Ιδιαίτερα Προβλήματα και Προοπτικές Ανάπτυξης, στο Γρ. Τσάλτα (επιμέλεια), *Αφρική και Ανάπτυξη – Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση-Ευκαιρία*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.135-157.

⁵⁶ Η μικρή σε επιφάνεια Αγία Ελένη διαθέτει μόλις 7.300 κατοίκους.

⁵⁷ Με έκταση 2.511 χμ² η Ρεϋνιόν, έχει 732.570 κατοίκους.

⁵⁸ Βλ. R. Hausmann, Prisoners of Geography, 122, Foreign Policy, 01-02/2001. Επίσης, Π. Σιούσιουρας, Τα Αφρικανικά Περικλειστα Κράτη: Αναπτυξιακή Προοπτική και Διεθνές Δίκαιο, στο Γρ. Ι. Τσάλτα (επιμέλεια), *Αφρική και Ανάπτυξη – Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση-Ευκαιρία*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.159-186, καθώς και Γρ. Ι. Τσάλτα, *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2010, σελ. 178-183.

Τα 15 αφρικανικά περικλειστα κράτη είναι: *Αιθιοπία, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, Λεσόθο, Μαλάουι, Μαλί, Μπουρούντι, Μπουρκίνα Φάσο, Μποτσουάνα, Ουγκάντα, Ρουάντα, Σουαζιλάνδη και Τσαντ*. Και τα 15 αυτά κράτη αφορούν στην περιοχή της Μαύρης (Υποσαχάριας) Αφρικής και εκτείνονται από το βορρά (*Μαλί, Νιγηρία, Τσαντ*) μέχρι το νότο (*Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Μποτσουάνα και Λεσόθο*). Από τα κράτη αυτά ιδιαίτερη είναι η περίπτωση του *Λεσόθο* το οποίο και βρίσκεται απόλυτα εγκλωβισμένο στο κέντρο ενός και μόνο κράτους, της Νότιας Αφρικής, από το οποίο και εξαρτά τη διέξοδό του τόσο προς τον Ινδικό, όσο και τον Ατλαντικό ωκεανό καθώς και την επικοινωνία του με τα άλλα κράτη της Αφρικής προς το κεντρικό και βόρειο μέρος της.

Η αδυναμία πρόσβασης στη θάλασσα δημιουργεί σημαντικά και δύσκολα προβλήματα στα αφρικανικά περικλειστα κράτη. Προβλήματα κυρίως οικονομικά (διακίνηση εμπορίου) και υποδομών (ανυπαρξία οδικού ή άλλου δικτύου μεταφορών) αλλά επίσης και πολιτικά λόγω της μη αποτελεσματικής κατοχύρωσης μέχρι πρωτίστως από το διεθνές δίκαιο του δικαιώματος ελεύθερης διέλευσης από τα εδάφη των λεγόμενων διαμετακομιστικών κρατών⁵⁹. Οι πολιτικές αυτές επιπτώσεις δημιουργούσαν ένα καθεστώς απόλυτης ασφυξίας στα αφρικανικά περικλειστα κράτη, ιδίως κατά την εποχή άνθησης του διπολικού συστήματος, αφού η ελεύθερη προς τη θάλασσα πρόσβαση ταυτιζόταν πολλές φορές με την καταναγκαστική σύμπλευση με το πολιτικό σύστημα που είχε ήδη αποδεχτεί το διαμετακομιστικό κράτος.

Το όλο πρόβλημα θα λυθεί για την περίπτωση με την υιοθέτηση της Σύμβασης του Μοντέγκο Μπαίυ για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982) που αναγνωρίζει το δικαίωμα διέλευσης, σε συνδυασμό και με την αντίστοιχη υποχρέωση των διαμετακομιστικών κρατών να παράσχουν τις κατάλληλες διευκολύνσεις διεξόδου προς τη θάλασσα.

ΣΤ. Η Βόρειος Αφρική, περιοχή Μαγρέμπ

Στη βόρειο Αφρική, ή και περιοχή Μαγρέμπ, η οποία γεωγραφικά οριοθετείται μετά τη ζώνη Σάχελ προς το βορρά, ανήκουν ουσιαστικά πέντε κράτη. Ορισμένοι εντάσσουν στην ευρύτερη αυτή περιοχή και το έδαφος της *Δυτικής Σαχάρας*⁶⁰, η

⁵⁹ Διαμετακομιστικά κράτη είναι εκείνα που παρεμβάλλονται ανάμεσα σε περικλειστα κράτη και τη θάλασσα δημιουργώντας συνθήκες γεωγραφικής δουλείας στα περικλειστα.

⁶⁰ Η Δυτικά Σαχάρα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, δεν είναι μέλος στον ΟΗΕ αφού δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί η ανεξαρτησία της. Εντούτοις, πρόκειται για μια περιοχή με ραγδαία αύξηση του

οποία όμως εξετάζεται γεωγραφικά στο πλαίσιο της περιοχής της Δυτικής Αφρικής. Η Αίγυπτος, η Αλγερία, η Λιβύη, το Μαρόκο και η Τυνησία αποτελούν τη γεωφυσική αλλά και εθνική και πολιτική διαφοροποίηση της Βορείου Αφρικής από την Υποσαχάρια (Μαύρη) περιοχή της.

Τα τέσσερα από τα κράτη αυτά ανεξαρτητοποιήθηκαν αμέσως μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η Αίγυπτος είναι ανεξάρτητο κράτος από το 1922 (28-02). Τελευταίο κράτος που ανεξαρτητοποιήθηκε στην περιοχή είναι η Αλγερία (05-07-1962).

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 32
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΦΡΙΚΗΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 13
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΕΔΑΦΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΦΡΙΚΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αίγυπτος	Κάιρο	1.001.450	80.471.869
Αλγερία	Αλγέρι	2.381.740	34.586.184
Λιβύη	Τρίπολη	1.759.540	6.461.454
Μαρόκο	Ραμπάτ	446.550	31.627.428
Τυνησία	Τύνιδα	163.610	10.589.025

Περισσότεροι από 155.000.000 κάτοικοι αποτελούν τον πληθυσμό των κρατών της Βορείου Αφρικής. Έτσι, τα πέντε κράτη που απαρτίζουν την περιοχή αποτελούν ταυτόχρονα και την τρίτη κατά σειράν πολυπληθέστερη περιοχή της Αφρικής.

Με δεσπόζουσα τη θέση του τρίτου μεγαλύτερου σε έκταση κράτους στην περιοχή αυτή, αλλά πρώτου σε επίπεδο πληθυσμού, της Αιγύπτου, που αποτελεί ταυτόχρονα και το απώτερο ανατολικό σύνορο της Αφρικής με την περιοχή της Μέσης Ανατολής

πληθυσμού της (491.519 κατοίκους), πράγμα που εντείνει ακόμη περισσότερο τις προσπάθειες του Μαρόκο για τελική προσάρτηση στο έδαφός του.

και της Αραβικής χερσονήσου⁶¹, η Βόρειος Αφρική βρέχεται επίσης εν μέρει από τον Ατλαντικό ωκεανό και κυρίως (στο σύνολο των ακτών της) από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Έτσι, δημιουργούνται οι συνθήκες εκείνες που φέρνουν τα βορειοαφρικανικά κράτη πλησιέστερα στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα, ειδικότερα του θεσμικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο γεωγραφικό αυτό παράγοντα έρχεται συμπληρωματικά να προστεθεί και το αποικιοκρατικό της παρελθόν, με τη συντριπτική παρουσία της Γαλλίας στην περιοχή (Αλγερία, Λιβύη, Μαρόκο, Τυνησία).

Επίσης, η ίδια αυτή πάντα γειτνίαση έχει αφενός σχέση με το κλίμα της περιοχής (ιδιαίτερα στις παράκτιες περιοχές) που θεωρείται μεσογειακό, με επιδράσεις όμως και του ξηρού κλίματος της Σαχάρας, και αφετέρου με την παρουσία στα εδάφη του Μαγρέμπ μιας σημαντικής μερίδας ευρωπαίων, οι οποίοι ξεπερνούν το 7% του συνολικού πληθυσμού της βόρειας Αφρικής.

Μεγαλύτερο σε έκταση κράτος είναι η Αλγερία, με δεύτερο στη σειρά τη Λιβύη, ενώ το μικρότερο σε έκταση Μαρόκο φέρεται να διαθέτει συγκριτικά έντονη πληθυσμιακή πυκνότητα, ιδιαίτερα στις παράκτιες μεσογειακές περιοχές. Η περίπτωση της Τυνησίας, με τη σημαντική τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών αναδεικνύει το κράτος αυτό σε έντονη κοινωνική και οικονομική διαφοροποίηση σε σχέση με τα άλλα κράτη του Μαγρέμπ σε όλους τους τομείς. Ενώ, η Δυτική Σαχάρα εξακολουθεί να αποτελεί το μήλο της έριδος, κυρίως για το Μαρόκο, το οποίο και θεωρεί το εν λόγω έδαφος φυσική, δική του συνέχεια. Ο Ισλαμισμός είναι η απόλυτα κυρίαρχη θρησκεία στην περιοχή του Μαγρέμπ. Ενώ, λόγω του αποικιοκρατικού παρελθόντος της περιοχής, η γαλλική φέρεται ως δεύτερη κυρίαρχη γλώσσα.

Z. Αφρική και φυσικοί πόροι

Έχει υποστηριχτεί ότι η Αφρική, παρά την άλογη σχετική εκμετάλλευση που επιχειρείται ανά τους αιώνες, με πρώτο μεγάλο σταθμό την περίοδο της αποικιοκρατίας, εξακολουθεί να αποτελεί το παγκόσμιο ρεζερβουάρ φυσικών πόρων στον πλανήτη. Το ενδιαφέρον έτσι, των ξένων επενδυτών για την περίπτωση είναι πολύ υψηλό, με αποτέλεσμα να επιδιώκεται παντοιοτρόπως και η διατήρηση της

---

⁶¹ Με τη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ, η Αίγυπτος φέρεται να καλύπτει και μέρος της Μέσης Ανατολής, υπολογίζοντας έτσι ως «φυσικό» σύνορο της Αφρικανικής ηπείρου προς την περιοχή αυτή, το Σουέζ.

πολιτικής και οικονομικής αστάθειας (βλ. καθυστέρησης) κυρίως της Υποσαχάριας Αφρικής, ώστε να εξασφαλίζεται πρόσφορο έδαφος για ανεξέλεγκτη όσο και διαρκή εκμετάλλευση σε όλους τους τομείς.

Η. Ανθρώπινο δυναμικό

Πρόκειται για τη μοναδική ήπειρο η οποία ανάμεσα σε 17^ο και 19^ο αιώνα αντιμετώπισε μείωση του πληθυσμιακού της δυναμικού, λόγω της ανάπτυξης του πλέον στυγνού εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας, της κλασικής μορφής της αποικιοκρατίας⁶². Μετά τη δεκαετία 1950 και ιδίως κατά τη δεκαετία 1960 και 1970, ο πληθυσμός της Αφρικής υπερτριπλασιάζεται με την απόλυτη κατάρρευση του αποικιοκρατικού συστήματος και την παρεπόμενη ανεξαρτητοποίηση όλων ανεξαιρέτως των πρώην αποικιών⁶³.

Εντούτοις, στην Αφρική και ανάμεσα στα 15 πλέον αραιοκατοικημένα κράτη της διεθνούς κοινότητας, βρίσκονται τα 7⁶⁴. Ενώ, στις πλέον πυκνοκατοικημένες περιοχές συγκαταλέγεται, στη 12^η θέση, ο Μαυρίκιος (νησιωτική Αφρική) με 550 κατοίκους ανά χμ², με τη Νιγηρία να κατέχει την 8^η θέση⁶⁵ στις 50 πολυπληθέστερες χώρες στον κόσμο⁶⁶ και την Αίγυπτο τη 19^η θέση⁶⁷.

Παρόλα αυτά, από τις 35 χώρες με την πιο γρήγορη αύξηση πληθυσμού, οι 30 βρίσκονται στην Αφρική και την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, δηλωτικό της αγωνίας της ηπείρου να επανακτήσει το χαμένο χρόνο σε επίπεδο λογικής πληθυσμιακής ανάπτυξης της. Τα τελευταία δε χρόνια ένας επιπλέον παράγοντας έρχεται να συμπληρώσει την τάχιστη αύξηση του αφρικανικού πληθυσμού. Πρόκειται για την παγκόσμια οικονομική ύφεση η οποία έπληξε επίσης τα αναπτυγμένα κράτη του Βορρά, δημιουργώντας τάσεις επαναπατρισμού των

⁶² Το αποικιοκρατικό φαινόμενο διακρίνεται σε *κλασική αποικιοκρατία* και *νέο-αποικιοκρατία* η οποία παρουσιάζεται ως φαινόμενο εκμετάλλευσης από ανεξάρτητο κράτος σε ανεξάρτητο, μετά την κατάρρευση της κλασικής αποικιοκρατίας. Το νέο-αποικιοκρατικό φαινόμενο επιβάλλεται και από μεγάλες οικονομικές επίσης δυνάμεις (πολυεθνικές εταιρείες), με έμμεσο τρόπο και κυρίως μέσα από την ενίσχυση του φαινομένου της *διαφθοράς* των πολιτικών δυνάμεων των αφρικανικών κρατών ή και την καλλιέργεια εμφυλιοπολεμικών καταστάσεων.

⁶³ Από 199.000.000 αφρικανούς το 1950 ο αφρικάνικος πληθυσμός ανεβαίνει το 1980 στα 463.800.000 κατοίκους και το 1990 στα 648.300.000. Σήμερα ο αφρικανικός πληθυσμός πλησιάζει το 1 δισεκατομμύριο κατοίκους, υπολειπόμενος πάντα άλλων σημαντικών περιοχών του αναπτυσσόμενου Νότου, όπως η νότιος Ασία, όπου η παρουσία και μόνον της Ινδίας με περίπου 1.100.000.000 κατοίκους ανταγωνίζεται πληθυσμιακά την πολυπληθέστατη πάντα Κίνα.

⁶⁴ Κατά σειράν: *Ναμίμπια*, με μόλις 2 κατοίκους ανά χμ², και ακολουθούν: *Μαυριτανία*, *Μποτσουάνα*, *Λιβύη* (Μαγρέμπ) *Γκαμπόν*, *Τσαντ*, *Κεντροαφρικανική Δημοκρατία*.

⁶⁵ Με περίπου 150.000.000 κατοίκους.

⁶⁶ Συνολικά, 11 από τις χώρες αυτές βρίσκονται στην Αφρική.

⁶⁷ Με περίπου 80.000.000 κατοίκους. Βλ. σχετικά αναλυτικά στοιχεία

αφρικανών μεταναστών στο σύνολό τους, συμπεριλαμβανομένων δηλαδή και των κατοίκων της περιοχής Μαγρέμπ.

Εντούτοις, η προσπάθεια αύξησης του αφρικανικού πληθυσμού προσκρούει πάντα στις αρνητικές επιπτώσεις της «καθολικής» υπανάπτυξης που μαστίζει την περιοχή αυτή του πλανήτη με το χαμηλότερο, παράλληλα, προσδόκιμο όριο ζωής. Το αρνητικό αυτό ρεκόρ στερεί σε δυνατότητες πληθυσμιακής ανάκαμψης ιδιαίτερα τις περιοχές της Κεντρικής και Νότιας Αφρικής, όπου το AIDS⁶⁸ αλλά και η *πείνα* αποδεκατίζουν συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, με έμφαση στο γυναικείο και βρεφικό πληθυσμό, καθώς και τον περιιαστικό πληθυσμό.

Το θετικό στην όλη αυτή υπόθεση στοιχείο είναι ότι η Αφρική διαθέτει έναν από τους πλέον νέους σε ηλικία πληθυσμούς, όπου κατά μέσον όρο το 45% βρίσκεται σε ηλικία μικρότερη των 15 χρόνων⁶⁹. Σε συνδυασμό μάλιστα και με τη ραγδαία αύξηση του πληθυσμού θα μπορούσε το στοιχείο αυτό να προσφέρει στην Αφρική την προοπτική επίσης μιας προγραμματικής ανάπτυξης σε όλους τους τομείς.

Θ. Κοινωνική ανάπτυξη

Ανάμεσα στις 12 λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές στον κόσμο, οι 7 βρίσκονται στην Αφρική⁷⁰, πράγμα που δηλώνει το αραιοκατοικημένο της περιοχής παρά τη ραγδαία εξέλιξη του αφρικανικού πληθυσμού τις τελευταίες δεκαετίες.

I. Διεθνής Οργάνωση και αφρικανικά κράτη

Το σύνολο των 54 ανεξάρτητων αφρικανικών κρατών συμμετέχουν ως μέλη στον παγκόσμιο Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών. Η πολιτική δραστηριοποίηση των αφρικανικών κρατών, κυρίως σε επίπεδο συμμαχιών στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, επιτυγχάνεται μέσω των ιδιαίτερων πολιτικών ομάδων που έχουν συσταθεί, κυρίως μετά το 1964 χρονιά της Πρώτης UNCTAD, με πρωτοβουλία των

---

⁶⁸ Πρωταθλητές στο AIDS φέρονται η *Μποτσουάνα* και η *Ζιμπάμπουε*, με οροθετικό το 20% του πληθυσμού τους, και αμέσως μετά η *Ζάμπια*, το *Μαλάουι*, η *Μοζαμβίκη*, η *Ναμίμπια*, αλλά και η *Νότιος Αφρική*. Έτσι, τα παραπάνω κράτη παρουσιάζουν και τη μικρότερη πληθυσμιακή αύξηση. Συνολικά στην Αφρική υπολογίζεται ότι ο αριθμός που έχει μολυνθεί από τον ιό του AIDS υπερβαίνει σήμερα κατά πολύ τους 25.000.000 αφρικανούς.

⁶⁹ Με εξαίρεση τη νησιωτική Αφρική και ειδικότερα τον *Μαυρίκιο* με μόνον το 27% του πληθυσμού του να βρίσκεται κάτω των 15 χρόνων και αμέσως μετά τη γαλλική *Πεϋνιόν* (30%), τις *Σεϋχέλλες* (31%) και τέλος τη *Νότιο Αφρική* (35%). Βλ. επίσης, αναλυτικότερα στοιχεία σχετικά με την εξέλιξη του αφρικανικού πληθυσμού: *Population Reference Bureau, World Population Data Sheet*.

⁷⁰ Πρόκειται κατά σειράν για τις: *Μπουρούντι*, *Ρουάντα*, *Ουγκάντα*, *Αιθιοπία*, *Μαλάουι*, *Μπουρκίνα Φάσο* και *Ερυθραία*.

αναπτυσσόμενων κρατών. Για παράδειγμα θα μπορούσε να αναφέρει κανείς σε πρώτη φάση τη γενικότερη *Ομάδα των 77*, αλλά και ειδικότερες ομάδες όπως εκείνες που αφορούν στα *Ελάχιστα Αναπτυγμένα Κράτη*, αλλά και τα *Μικρά Νησιωτικά Αναπτυσσόμενα Κράτη (SIDS)*, ή τη *Συμμαχία των Μικρών Νησιωτικών Κρατών (AOSIS)*, όπου και δραστηριοποιούνται τα έξι αφρικανικά νησιωτικά κράτη. .

Εκτός ΟΗΕ, τα αφρικανικά κράτη συμμετέχουν δραστήρια σε πολλούς διεθνείς διακρατικούς οργανισμούς, ενώ έχουν παράλληλα αναπτύξει μια σημαντική πρωτοβουλία περιφερειακής συνεργασίας σε πολλά εξειδικευμένα ζητήματα με κυρίαρχο εκείνο της οικονομικής μεγέθυνσης αλλά και της χρηματοπιστωτικής ανάπτυξης.

α. Η Αφρική στον ΟΗΕ⁷¹

Τα αφρικανικά κράτη θεωρούνται νέα κράτη αφού ανεξαρτητοποιήθηκαν ουσιαστικά μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Παράλληλα, ως κράτη που προέρχονται από την αποτίναξη του κλασικού αποικιοκρατικού συστήματος, σε συνδυασμό και με τη διαρκή προσπάθεια επιβολής μιας νέο-αποικιοκρατικής πολιτικής εκμετάλλευσης σε όλους τους παραγωγικούς και οικονομικούς τομείς, μαστίζονται από το φαινόμενο της υπανάπτυξης.

Η υπανάπτυξη, όπως και η ανάπτυξη είναι ένα σφαιρικό φαινόμενο με πολλές επιμέρους εκφάνσεις, ανάμεσα στις οποίες και εκείνη της πολιτικής υπανάπτυξης καθώς και της κοινωνικής υπανάπτυξης, η οποία, για την περίπτωση, χαρακτηρίζεται από την παράλληλη όσο και παρεπόμενη έλλειψη του κατάλληλου ανθρώπινου εξειδικευμένου δυναμικού που θα μπορούσε να στηρίξει την αφρικανική παρουσία στη διεθνή σκηνή.

Έτσι, οι αφρικανικές αντιπροσωπείες στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ παρουσιάζονται ολιγομελείς και καθόλα ανεπαρκείς, παρόλο που πρόκειται για το κυρίαρχο πολιτικό όργανο του παγκόσμιου οργανισμού, μέσω του οποίου η παρουσία όλων των αφρικανικών κρατών είναι δυνατό να αναδεικνύεται σε διαρκή βάση λόγω

---

⁷¹ Βλ. αναλυτικά στοιχεία για τη συμμετοχή και παρουσία των αφρικανικών κρατών στον ΟΗΕ και τη γενικότερη διεθνή αλλά και την περιφερειακή οργάνωση της ευρύτερης περιοχής της Αφρικής, Γρηγόρη Ι. Τσάλτα, *Αφρική και Ανάπτυξη, Η Τελευταία Παγκόσμια Πρόκληση*, εκδ. Ι. Σιδέρη, Αθήνα, 2003.

και της σημαντικής αριθμητικής υπεροχής της έναντι άλλων γεωγραφικών περιφερειών⁷².

1. Η αφρικανική συμμετοχή σε επίπεδο Επιτροπών και άλλων θεσμών του ΟΗΕ

Η παρουσία των αφρικανικών κρατών σε επίπεδο ειδικότερων Επιτροπών του ΟΗΕ είναι περιορισμένη. Εντούτοις, σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία δραστηριοποίησης των εθνικών αντιπροσωπειών των αφρικανικών κρατών στον ΟΗΕ φαίνεται ότι σχεδόν όλα τα αφρικανικά κράτη συμμετέχουν τουλάχιστον στην Οικονομική Επιτροπή για την Αφρική⁷³. Εξαιρέση, για την περίπτωση, αποτελούν το Κονγκό, η Κένυα, η Μαυριτανία και η Αίγυπτος που δεν φαίνεται να συμμετέχουν σε μια τόσο σημαντική για την Αφρική επιτροπή.

Αντιθέτως, μηδαμινή ως ανύπαρκτη είναι η παρουσία των αφρικανικών κρατών σε άλλες Επιτροπές και θεσμούς του ΟΗΕ, όπως για παράδειγμα, η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες⁷⁴, με συμμετοχή μόνο 11 αφρικανικών κρατών⁷⁵, το Ινστιτούτο Έρευνας και Κατάρτισης των ΗΕ⁷⁶ με παρουσία 4 μόνον αφρικανικών κρατών⁷⁷, ή και το Πανεπιστήμιο των ΗΕ⁷⁸ με αντίστοιχη παρουσία 4 επίσης αφρικανικών κρατών⁷⁹.

2. Η αφρικανική συμμετοχή στους Ειδικευμένους Οργανισμούς του Συστήματος των ΗΕ

Σε αντίθεση με το περιορισμένο ενδιαφέρον που επιδεικνύουν σχετικά με το σύστημα των Επιτροπών και των ειδικότερων θεσμών των ΗΕ, τα αφρικανικά κράτη δείχνουν έναν ιδιαίτερο ζήλο για την εξασφάλιση της παρουσίας τους στο σύνολο σχεδόν των Ειδικευμένων Οργανισμών του Συστήματος των ΗΕ.

Έτσι, όλα τα ανεξάρτητα αφρικανικά κράτη συμμετέχουν και στους 17 Ειδικευμένους Οργανισμούς των ΗΕ με ελάχιστες εξαιρέσεις. Ειδικότερα, τα κράτη

⁷² Από τα 192 κράτη-μέλη στον ΟΗΕ τα 54 είναι αφρικανικά. Περισσότερα δηλαδή από το 1/3 του συνόλου των κρατών-μελών του Οργανισμού.

⁷³ Βλ. Economic Committee for Africa

⁷⁴ Βλ. UN High Commission for Refugees

⁷⁵ Αλγερία, Μαρόκο, Νιγηρία, Αιθιοπία, Μαδαγασκάρη, Ουγκάντα, Σουδάν, Τανζανία, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Ναμίμπια και Λεσόθο.

⁷⁶ Βλ. UN Institute for Training and Research (UNITAR)

⁷⁷ Λιβύη, Τυνησία, Ουγκάντα και Ακτή Ελεφαντοστού.

⁷⁸ Βλ. UN University

⁷⁹ Γκάνα, Νιγηρία, Αιθιοπία και Κένυα.

της περιοχής του Μαγρέμπ (Βόρειος Αφρική) συμμετέχουν σε όλους ανεξαιρέτως τους σχετικούς διεθνείς Οργανισμούς.

Από την περιφέρεια της Δυτικής Αφρικής η *Λιβερία* δεν είναι μέλος στην UNCTAD, το *Πράσινο Ακρωτήριο* στην UNESCO, τον FAO και τον WMO, ο *Νίγηρας* στο IMF, η Γκάμπια στον ILO η Σενεγάλη στην UPU, τον WHO, τον WMO και τον WIPO και η Νιγηρία επίσης στον WIPO. Τα περικλειστα κράτη της περιοχής: Μαλί, Μπουργκίνα Φάσο και Νίγηρας δεν συμμετέχουν επίσης στον IMO.

Στην περιφέρεια της Ανατολικής Αφρικής, η Κένυα και το Τζιμπουτί παρουσιάζουν μια σχετική διστακτικότητα με τους Ειδικευμένους Οργανισμούς του Συστήματος των ΗΕ. Έτσι η πρώτη δεν συμμετέχει στο IMF, την IBRD, τον ICAO, τον ILO, τον IMO, την ITU, την WHO, τον IDA και την WIPO, ενώ το Τζιμπουτί δεν συμμετέχει στον ILO, τον IMO, την ITU, την WIPO και το IMF. Επίσης, η Τανζανία δεν συμμετέχει στο IMF, η Ερυθραία στην WHO, τον WMO και την WIPO και οι Σεϋχέλλες στον IDA. Επίσης, η Αιθιοπία, οι Κομόρες, και η Μοζαμβίκη δεν είναι μέλη στον WIPO. Τέλος, τα περικλειστα κράτη της περιοχής, Ζάμπια, Ζιμπάμπουε, Μπουρούντι, Ουγκάντα, Ρουάντα και Τζιμπουτί δεν συμμετέχουν στον IMO, όπως όμως και οι καθόλα νησιωτικές Κομόρες.

Στην Κεντρική Αφρική σχετική διστακτικότητα συμμετοχής στους διεθνείς Οργανισμούς του Συστήματος των ΗΕ παρουσιάζουν επίσης οι περιπτώσεις της Δημοκρατίας της Κεντρικής Αφρικής και του Κονγκό. Το πρώτο από τα κράτη αυτά δεν είναι μέλος στην IBRD, το IFAD, τον ICAO και την IDA, ενώ το Κονγκό στο IMF, την IBRD, το IFAD, τον ICAO και την IDA. Επίσης η Ισημερινή Γουινέα δεν συμμετέχει στον WMO και τον WIPO. Ασφαλώς, τα περικλειστα κράτη της περιοχής, Τσαντ, Δημοκρατία της Κεντρικής Αφρικής αλλά και το Κονγκό δεν συμμετέχουν στον IMO.

Η περίπτωση των πέντε κρατών της Νότιας Αφρικής παρουσιάζει αντίστοιχα προβλήματα. Ειδικότερα, κανένα κράτος της περιοχής δεν συμμετέχει στον IMO. Επίσης, η Ναμίμπια δεν είναι μέλος στον WIPO και στην IDA. Τέλος, το κράτος της με την ελάχιστη σχετική συμμετοχή είναι η Νότιος Αφρική η οποία και δεν συμμετέχει στην UNESCO, τον UNIDO, την IFAD, τον IMO και την ITU.

Χαρακτηριστική επίσης είναι η περίπτωση της IFC όπου από την Υποσαχάρια Αφρική συμμετέχουν μόνον τρία κράτη: Σουδάν, Ισημερινή Γουινέα, και Σουαζιλάνδη, ενώ τα πέντε κράτη της Βόρειας Αφρικής (Μαγρέμπ) συμμετέχουν όλα.

Σε κάθε περίπτωση η παρουσία της Υποσαχάριας Αφρικής στους Ειδικευμένους Οργανισμούς του Συστήματος των ΗΕ κρίνεται ικανοποιητική παρά τις κάποιες περιορισμένες αντιδράσεις των κρατών της περιοχής σε αντιδιαστολή με τη Βόρεια Αφρική, όπου και τα πέντε κράτη της περιοχής, Αίγυπτος, Αλγερία, Λιβύη, Μαρόκο και Τυνησία συμμετέχουν σε όλους τους σχετικούς αυτούς διεθνείς θεσμούς.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΕΥΡΑΣΙΑ

A. Η Ευρώπη

Το ευρωπαϊκό μέρος της υπερηπείρου της Ευρασίας αποτελεί τη μικρότερη σε έκταση «ήπειρο» του πλανήτη. Και τούτο διότι πολιτικά έχει κατοχυρωθεί η αυτόνομη προσέγγισή της. Έτσι, η συνολική της έκταση καλύπτει 9.685.756 χμ² (μη περιλαμβάνοντας τις ρωσικές ασιατικές εκτάσεις). Η Ευρώπη χωρίζεται τόσο γεωγραφικά όσο και πολιτικά σε 4 κύριες περιοχές.

Η δυτική αυτή εσχατιά της μεγαλύτερης ηπείρου του Πλανήτη, της Ευρασίας, βρέχεται στα δυτικά της από τον Ατλαντικό Ωκεανό, ενώ στις υπόλοιπες πλευρές τις βρίσκονται μερικές από τις σημαντικότερες θάλασσες του πλανήτη. Έτσι, τα νότια σύνορα της ορίζονται από τη *Μεσόγειο Θάλασσα*, ο βορράς από τον *Αρκτικό Ωκεανό* ή *Αρκτική Θάλασσα*, ενώ στην ανατολική πλευρά της, χωρίς όμως να τη χωρίζουν απόλυτα από την Ασία, βρίσκονται δύο ημίκλειστες θάλασσες, η *Μαύρη Θάλασσα* ή και *Εύξεινος Πόντος* που επικοινωνεί με τη Μεσόγειο μέσω της *Θάλασσας του Μαρμαρά* και των *στενών των Δαρδανελίων* στο νότο και η *Βαλτική Θάλασσα* στο βορρά.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 33

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ – ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ]

Γεωμορφολογικά η Ευρώπη παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία μορφολογίας και κλίματος κυρίως από βορρά προς νότο, καθώς περιλαμβάνει μεγάλες οροσειρές (με κυριότερο ορεινό όγκο εκείνο των Άλπεων στην Κεντρική Ευρώπη⁸⁰) και περιοχές με μεγάλο υψόμετρο, αλλά και μεγάλες πεδινές περιοχές (κυρίως στη Δυτική και την Ανατολική Ευρώπη), καθώς και περιοχή που βρίσκεται πολύ χαμηλά σε σχέση με το επίπεδο της θάλασσας (περιοχή Κάτω Χωρών, με έμφαση στην Ολλανδία και το δυτικό κυρίως Βέλγιο). Το μεγαλύτερο όρος της ηπείρου είναι το Μοντ Μπλαν στην οροσειρά των Άλπεων με ύψος 4.810,45 μέτρων.

---

⁸⁰ Η οροσειρά των Άλπεων περιγράφει ουσιαστικά τα βόρεια σύνορα της Ιταλίας με την Ελβετία και την Αυστρία, καθώς και τα νότια δυτικά σύνορα με τη Γαλλία καταλήγοντας στη Μεσόγειο (Μεσογειακές Άλπεις).

Κλιματικά η ήπειρος παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ξεκινώντας από το υποπολικό κλίμα στις περιοχές γύρω από τον Αρκτικό Κύκλο και το ωκεάνιο κλίμα των ακτών του Ατλαντικού, σε ηπειρωτικό κλίμα στην υπόλοιπη ήπειρο. Στο νότιο μέρος της ηπείρου συναντάται πιο ξηρό κλίμα. Ανάλογα με το κλίμα συναντώνται και οι υδάτινοι πόροι της ηπείρου, με έμφαση στις περιοχές της Κεντρικής, Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης και λιγότερο στο Νότο. Τέλος, υπάρχουν πολύ σημαντικοί ποταμοί όπως ο Ρήνος και ο Δούναβης με μεγάλη οικολογική αλλά και οικονομική σημασία, οι οποίοι διασχίζουν σχεδόν από άκρη σε άκρη την ήπειρο.

B. Η πολιτική γεωγραφία της Ευρώπης

Η Ευρωπαϊκή ήπειρος αποτελεί μαζί με την περιοχή της Βόρειας Αμερικής την κατεξοχήν ανεπτυγμένη περιοχή της σύγχρονης διεθνούς κοινότητας. Είναι η μοναδική ήπειρος που δεν περιλαμβάνει κάποια αναπτυσσόμενη χώρα, αν και υπάρχουν χώρες με οικονομικά προβλήματα χρόνια και πρόσφατα⁸¹. Αποτελεί επίσης την ήπειρο με την ισχυρότερη περιφερειακή ολοκλήρωση με πλήθος θεσμών που συνδέουν τα κράτη σε όλα τα κύρια ζητήματα με έμφαση στα οικονομικό-πολιτικά αλλά και τα αμυντικά⁸².

Μαζί με τα κράτη που προήλθαν από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας⁸³, αλλά και της ΕΣΣΔ⁸⁴, τα ευρωπαϊκά κράτη και εξαιρουμένης της ευρωπαϊκής περιοχής της Ρωσίας, ανέρχονται σε 43, από τα οποία τα 27 βρίσκονται υπό την ομπρέλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε κάθε περίπτωση, τα ευρωπαϊκά κράτη χωρίζονται γεωγραφικά σε τέσσερις διακεκριμένες περιοχές. Τη Δυτική Ευρώπη, την Ανατολική, τη Βόρεια και τη Νότια Ευρώπη.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 34

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ]

α. Η Δυτική Ευρώπη

Η Δυτική Ευρώπη αποτελείται από 9 ανεξάρτητα κράτη. Αποτελούν μαζί με κάποια κράτη γύρω τους ακόμα τον σκληρό πυρήνα της σημερινής οργανωμένης

⁸¹ Πρόκειται για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και των Βαλκανίων, εκτός της Ελλάδας, που ανήκαν στο πρώην ανατολικό-σοσιαλιστικό σύστημα και πέρασαν στη συνέχεια στην κατηγορία των χωρών με αγορές σε μετάβαση.

⁸² Κυρίαρχη για την περίπτωση είναι η παρουσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και του ΝΑΤΟ.

⁸³ Βλ. περιοχή των Βαλκανίων.

⁸⁴ Βλ. περιοχή Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Ευρώπης, από πολιτική και οικονομική άποψη. Πρόκειται για τα κράτη που αποτέλεσαν τον πυρήνα της οικονομικής ανάκαμψης μετά την καταστροφή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ στην ίδια περιοχή βρίσκεται και ο πυρήνας της σημερινής ευρωπαϊκής περιφερειακής ολοκλήρωσης. Ειδικότερα, η Γερμανία και η Γαλλία αποτελούν τις ισχυρότερες περιφερειακές δυνάμεις της περιοχής, με έντονες διεθνείς φιλοδοξίες, διατηρώντας και το μεγαλύτερο, αναλογικά με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη, πληθυσμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 14
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αυστρία	Βιέννη	83.858 χμ ²	8.360.000
Βέλγιο	Βρυξέλλες	30.510 χμ ²	10.600.000
Γαλλία	Παρίσι	547.030 χμ ²	62.300.000
Γερμανία (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία)	Βερολίνο	357.021 χμ ²	82.200.000
Ελβετία	Βέρνη	41.290 χμ ²	7.570.000
Λιχτενστάιν	Βαντούζ	160 χμ ²	35.000
Λουξεμβούργο	Λουξεμβούργο	2.586 χμ ²	486.200
Μονακό	Μονακό	1,95 χμ ²	32.000
Ολλανδία	Άμστερνταμ / Χάγη	41.526 χμ ²	16.600.000

β. Η Ανατολική Ευρώπη

Η περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης περιλαμβάνει τα 9 κράτη που προέκυψαν από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης (1991) και του κομμουνιστικού οικονομικού συστήματος στο τέλος της δεκαετίας του 1980 και τις αρχές του 1990 (δεν περιλαμβάνονται οι τρεις Βαλτικές Δημοκρατίες που ομοίως προέκυψαν από τη διάλυση της ΕΣΣΔ)⁸⁵. Ανάμεσά τους κυρίαρχη είναι η παρουσία της Ουκρανίας, τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό. Τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης έχουν

⁸⁵ Με το ίδιο πολιτικό κυρίως κριτήριο κατατάσσονται στην εν λόγω κατηγορία και η Ρουμανία.

καταταχθεί σαν ιδιαίτερη ομάδα από τον ΟΗΕ, λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπισαν κατά την αρχική μετάβασή τους στο καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα. Σε κάθε περίπτωση, τα κράτη αυτά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, αν και έχουν παρουσιάσει σημαντική πρόοδο⁸⁶ και πλέον έχουν ενταχθεί σχεδόν πλήρως στις θεσμικές δομές της ηπείρου.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 15
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Βουλγαρία	Σόφια	110.910 χμ ²	7.540.000
Λευκορωσία	Μινσκ	207.600 χμ ²	9.630.000
Μολδαβία	Κισινάου	33.843 χμ ²	3.600.000
Ουγγαρία	Βουδαπέστη	93.030 χμ ²	9.990.000
Ουκρανία	Κίεβο	603.700 χμ ²	45.700.000
Πολωνία	Βαρσοβία	312.685 χμ ²	38.100.000
Ρουμανία	Βουκουρέστι	237.500 χμ ²	21.300.000
Σλοβακία	Μπρατισλάβα	48.845 χμ ²	5.410.000
Τσεχία	Πράγα	78.866 χμ ²	10.400.000

γ. Η Βόρεια Ευρώπη

Η περιοχή της Βόρειας Ευρώπης περιλαμβάνει τις χώρες που βρέχονται από τον Ατλαντικό ωκεανό τη Βόρεια και τη Βαλτική Θάλασσα καθώς και εκείνες που βρίσκονται στο βορειότερο άκρο της ηπείρου και γειτνιάζουν και με την Αρκτική Θάλασσα. Η κατάταξη αυτή δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ομοιογένεια καθώς ανάμεσα στις χώρες αυτές περιλαμβάνονται και κράτη τόσο οικονομικά ισχυρά και με ρόλο παραδοσιακής δύναμης όπως το Ηνωμένο Βασίλειο ή τα Σκανδιναβικά κράτη που παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης όσο και χώρες οικονομικά αδύναμες, όπως οι τρεις Βαλτικές Δημοκρατίες (που

⁸⁶ Ειδικότερα μετά την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

αντιμετωπίζουν ζητήματα μετάβασης στην οικονομία της αγοράς, όπως και οι υπόλοιπες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης), αλλά και οι πρόσφατα ταλαιπωρημένες από τη γενικότερη οικονομική κρίση Ισλανδία και Ιρλανδία.

1. Οι Σκανδιναβικές χώρες

Μεγάλα σε έκταση κράτη με μικρό όμως πληθυσμό, τα κράτη της Σκανδιναβικής χερσονήσου, μαζί με την Ισλανδία εξασφαλίζουν την άμεση γειτνίαση της Γηραιάς Ηπείρου με την περιοχή του Βόρειου Πόλου (Αρκτική Θάλασσα), ελέγχοντας κατά κάποιο τρόπο και το πέρασμα από τον Ατλαντικό ωκεανό στην Αρκτική Θάλασσα⁸⁷. Σε επίπεδο Ανθρώπινης Ανάπτυξης ο ΟΗΕ κατατάσσει τις τρεις σκανδιναβικές χώρες Νορβηγία, Σουηδία και Φινλανδία στις υψηλότερες θέσεις του παγκόσμιου σχετικού καταλόγου. Πρόκειται για τα τρία μεγαλύτερα σε έκταση κράτη της περιοχής, με σχετικά ανακόλουθο όμως πληθυσμό, αφού και τα τρία μαζί δεν ξεπερνούν τα 20 εκατομμύρια. Σε αντίθεση με την κυρίαρχη πληθυσμιακά παρουσία του Ηνωμένου Βασιλείου στη βόρειο-δυτική πλευρά της ηπείρου που αν και μικρότερο σε έκταση έχει προ πολλού ξεπεράσει τα 60 εκατομμύρια.

2. Τα Βαλτικά κράτη

Τα τρία βαλτικά κράτη, Εσθονία, Λιθουανία και Λετονία με συνολικό πληθυσμό που αγγίζει μόλις τα 10 εκατομμύρια και για τα τρία κράτη, αποτελούν τη βόρειο - ανατολική εσχατιά της Ευρώπης πριν από τη γεωγραφική διείσδυση σ' αυτήν της ρωσικής παρουσίας με τον καταλυτικό της όγκο ο οποίος και προσδιορίζει τη γειτνίασή της με την Ασία. Δυτικά και βόρεια έχουν μέτωπο προς τη Βαλτική θάλασσα ενώ, ανατολικά γειτονεύουν με τη Ρωσία και τη Λευκορωσία. Όμορα μεταξύ τους κράτη βρίσκονται απέναντι από τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Πρόκειται για κράτη που προήλθαν από τη διάλυση της ΕΣΣΔ, ενώ αντιμετωπίζουν ακόμη και σήμερα, μετά την ένταξή τους στην επίσημη οργανωμένη ευρωπαϊκή οικογένεια (Ε.Ε.), σημαντικά οικονομικά προβλήματα ανάπτυξης.

---

⁸⁷ Βλ. συγκεκριμένα το πέρασμα ανάμεσα σε Ισλανδία και βορειότερα του αρχιπελάγους των Σβάλμπαρντ που ανήκει στη Νορβηγία, αλλά και της παρουσίας δυτικότερα της Γροιλανδίας που διοικητικά ανήκει στη Δανία, αν και γεωγραφικά εντάσσεται στην ηπειρωτική μάζα της Βόρειας Αμερικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 16

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Δανία	Κοπεγχάγη	43.094 χμ ²	5.470.000
Εσθονία	Ταλίν	45.226 χμ ²	1.340.000
Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βορείου Ιρλανδίας	Λονδίνο	244.820 χμ ²	61.600.000
Ιρλανδία	Δουβλίνο	70.280 χμ ²	4.520.000
Ισλανδία	Ρέικιαβικ	103.000 χμ ²	322.700
Λετονία	Ρίγα	64.589 χμ ²	2.250.000
Λιθουανία	Βίλνιους	65.200 χμ ²	3.290.000
Νορβηγία	Όσλο	324.220 χμ ²	4.810.000
Σουηδία	Στοκχόλμη	449.964 χμ ²	9.250.000
Φινλανδία	Ελσίνκι	337.030 χμ ²	5.330.000

δ. Η Νότια Ευρώπη

Η Νότια Ευρώπη είναι ίσως το πιο διαφοροποιημένο κομμάτι της ευρωπαϊκής ηπείρου. Αποτελεί, μαζί με τη Μεσόγειο Θάλασσα, το σημείο επαφής της Ευρώπης με την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, δημιουργώντας ένα τρίγωνο πολιτικής, οικονομικής και πολιτισμικής ανταλλαγής.

Η περιοχή περιλαμβάνει σχετικά ισχυρά κράτη όπως η Ιταλία και η Ισπανία, τα κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου καθώς και τα δύο νησιωτικά κράτη τη Μάλτα και την Κύπρο, αλλά και την Πορτογαλία, η οποία έχει μάλλον περισσότερο ατλαντικό χαρακτήρα⁸⁸. Εάν συνυπολογίσει κανείς και την παρουσία στην περιοχή της Γαλλίας, λόγω του ότι βρέχεται από τη Μεσόγειο, αν και εξετάζεται ως κράτος της Δυτικής Ευρώπης, τότε πρόκειται για την περιοχή με το σημαντικότερο αριθμητικά πληθυσμό της Ηπείρου, καθώς και με τα περισσότερα κράτη τα οποία καλύπτουν σημαντικό, παράλληλα, σε έκταση ευρωπαϊκό χώρο.

⁸⁸ Η Πορτογαλία, αν και συνυπολογίζεται στα κράτη της Νότιας Ευρώπης, δεν έχει επαφή με τη Μεσόγειο Θάλασσα, αλλά βρέχεται εξολοκλήρου από τον Ατλαντικό ωκεανό.

Αναλυτικότερα, η *Ιβηρική*, η *Ιταλική* και η *Βαλκανική* χερσόνησος προσδιορίζουν γεωγραφικά και τις τρεις μεγαλύτερες υπό-περιοχές της Νότιας Ευρώπης. Η πρώτη από τις περιοχές αυτές περιλαμβάνει την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ανδόρα, βρέχεται τόσο από τον Ατλαντικό ωκεανό όσο και από τη Μεσόγειο, ενώ γεωγραφικά γειτονεύει αποκλειστικά και μόνον από τη Γαλλία.

Η δεύτερη χερσόνησος αφορά στην καταλυτική γεωγραφική παρουσία στην ευρύτερη μεσογειακή περιοχή κυρίως της Ιταλίας, αλλά και του Σαν Μαρίνο.

Τέλος, η τρίτη κατά σειρά χερσόνησος, εκείνη των Βαλκανίων, αποτελεί και το νότιο-ανατολικό σύνορο της Ευρώπης με την περιοχή σε πρώτη φάση της λεγόμενης και Μικράς Ασίας (Τουρκία) και στη συνέχεια με τον κύριο ασιατικό γεωγραφικό όγκο, αλλά και την περιοχή της Μέσης Ανατολής και κατ' επέκταση των αραβικών κρατών και της Αφρικής.

1. Τα Βαλκάνια

Η Βαλκανική χερσόνησος περιλαμβάνει γεωγραφικά μια πλειάδα κρατών εκ των οποίων πολλά προήλθαν από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Οκτώ ανεξάρτητα σήμερα κράτη (Σλοβενία, Κροατία, Βοζνία-Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Αλβανία, Σερβία, FYROM και Ελλάδα) αποτελούν τη νότιο-ανατολική ευρωπαϊκή πλευρά της ηπείρου με κυρίαρχη παρουσία στην περιοχή της Ελλάδας, λόγω και της άμεσης, παράλληλης γειτνιάσής της τόσο με την Αδριατική όσο και το Αιγαίο, θάλασσες που προσδιορίζουν δυτικά και ανατολικά τη βαλκανική χερσόνησο. Επίσης, η Ελλάδα φέρεται γεωγραφικά ως το μεγαλύτερο στην περιοχή κράτος σε επίπεδο έκτασης, διαθέτοντας επίσης και το μεγαλύτερο συγκριτικά πληθυσμό.

Η Βαλκανική χερσόνησος αφορά επίσης και στην περιοχή με τα περισσότερα επίσης νησιωτικά εδάφη της Μεσογείου (α. Ελλάδα στο Αιγαίο και β. Ελλάδα και Κροατία στην περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου Πελάγους). Επίσης, στην περιοχή υπάρχουν και δύο περικλειστα κράτη η Σερβία και η FYROM που προήλθαν από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, με τη Σερβία να αποτελεί τον κύριο κορμό της καρδιάς της Βαλκανικής χερσονήσου. Γεωγραφικά, στην ίδια περιοχή ανήκουν και η Βουλγαρία και η Ρουμανία, κράτη τα οποία εξετάζονται όμως στο πλαίσιο της Ανατολικής Ευρώπης και βρέχονται από τη Μαύρη Θάλασσα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 17
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αλβανία	Τίρανα	28.748 χμ ²	3.160.000
Ανδόρα	Ανδόρα	468 χμ ²	82.200
Βοσνία Ερζεγοβίνη	Σεράγεβο	51.129 χμ ²	3.770.000
Ελλάδα	Αθήνα	131.940 χμ ²	11.200.000
Ισπανία	Μαδρίτη	504.782 χμ ²	44.900.000
Ιταλία	Ρώμη	301.230 χμ ²	59.900.000
Κροατία	Ζάγκρεμπ	56.542 χμ ²	4.420.000
Κύπρος	Λευκωσία	9.250 χμ ² (συμπεριλαμβάνει το υπό τουρκική κατοχή τμήμα του νησιού)	871.000
Μάλτα	Βαλέτα	316 χμ ²	408.700
Μαυροβούνιο	Ποντγκόριτσα	13.812 χμ ²	624.200
Πορτογαλία	Λισαβόνα	92.391 χμ ²	10.700.000
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	Σκόπια	25.333 χμ ²	2.040.000
Σαν Μαρίνο	Σαν Μαρίνο	61 χμ ²	31.400
Σερβία	Βελιγράδι	88.361 χμ ²	7.750.000
Σλοβενία	Λουμπλιάνα	20.253 χμ ²	2.020.000

ε. Η Ρωσία

Η μεγαλύτερη σε έκταση χώρα στον Πλανήτη (17,075,200 χμ²). Ένατο παγκοσμίως κράτος σε επίπεδο πληθυσμού με 141,927,297 κατοίκους και με πρωτεύουσα τη Μόσχα, η Ρωσία υπολογίζεται ότι διαθέτει τεράστια αποθέματα γλυκών υδάτων, αφού το 13% της συνολικής επιφάνειας του κράτους αποτελούν λίμνες, ποτάμια και βάλτοι.

Βρέχεται από όλες τις λεγόμενες βόρειες θάλασσες (Βαλτική, Μαύρη, Αρκτική και Βόρειο Ειρηνικό ωκεανό) συμπεριλαμβανομένης και της μοναδικής κλειστής

θάλασσας, την Κασπία. Είναι το τέταρτο παγκοσμίως κράτος σε επίπεδο μήκους ακτών που αγγίζει συνολικά τα 37,653 χμ.

Ένα σημαντικό μέρος της Ρωσίας αφορά στην Ευρωπαϊκή ήπειρο, ενώ ο κύριος γεωγραφικός της όγκος αναπτύσσεται σε όλο το βόρειο μήκος της Ασιατικής ηπείρου φτάνοντας μέχρι τον Ειρηνικό ωκεανό. Πρόκειται επίσης για το κράτος με το μεγαλύτερο μήκος ακτών στην Αρκτική θάλασσα, ανάμεσα στα πέντε κράτη που συνορεύουν ή είναι απέναντι στην εν λόγω παγωμένη περιοχή, διεκδικώντας μεγάλο μέρος των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων της περιοχής. Επίσης ελέγχει κατά το ήμισυ το πέρασμα του Βερίγγειου πορθμού από τον Ατλαντικό και την Αρκτική προς τον Ειρηνικό ωκεανό. Μεγάλο μέρος του ρωσικού κράτους κρίνεται σχετικά άγονο και αφορά στην αχανή περιοχή της Σιβηρίας, το ήμισυ της οποίας ανήκει στον Αρκτικό Κύκλο. Αυτός είναι ένας από τους λόγους, ο κυριότερος ίσως, που η Ρωσία, αν και το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος, δεν διαθέτει και το μεγαλύτερο αναλογικά πληθυσμό.

Η Ρωσία συνορεύει με έντεκα κράτη από τα οποία έξι είναι ευρωπαϊκά (Νορβηγία, Φινλανδία, Εσθονία, Λιθουανία, Λετονία, Λευκορωσία, Ουκρανία) και πέντε ανήκουν στην ασιατική περιοχή Γεωργία, Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Μογγολία, Κίνα). Είναι απέναντι κράτος με τις ΗΠΑ και τον Καναδά στην περιοχή της Αρκτικής, αλλά και με την Ιαπωνία στην περιοχή του βόρειου Ειρηνικού

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 35 Η ΡΩΣΙΑ]

Γ. Η Ασία

Το ασιατικό μέρος της υπερηπείρου της Ευρασίας αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση ηπειρωτικό μέρος του πλανήτη. Η συνολική του έκταση καλύπτει 44.046.472 χμ² (συμπεριλαμβάνοντας τις ρωσικές ασιατικές εκτάσεις). Γεωγραφικά χωρίζεται σε αρκετές μεγάλες περιοχές, που αφορούν επίσης σε διακριτές περιφέρειες και υπό-περιφέρειες, βάση γεωγραφικών αλλά και άλλων (πολιτισμικών και εθνολογικών) κριτηρίων, αλλά και γεωπολιτικών επίσης ιδιαιτεροτήτων.

Η Ασιατική ήπειρος βρέχεται από 3 ωκεανούς και μεγάλο αριθμό μικρότερων θαλασσών. Αναλυτικότερα, στα βόρεια η Ασία βρέχεται από τον Αρκτικό Ωκεανό, ανατολικά από τον Ειρηνικό Ωκεανό, νότια από τον Ινδικό Ωκεανό και στο δυτικό άκρο βρίσκεται το πλέγμα τριών θαλασσών από βορρά προς νότο, με σημαντική επίσης στρατηγική σημασία: η Μαύρη Θάλασσα, η Μεσόγειος Θάλασσα και η

Ερυθρά Θάλασσα. Η τελευταία, μαζί με τη διώρυγα του Σουέζ, χωρίζει ουσιαστικά την Ασία από την Αφρική. Ενώ, στην καρδιά της ασιατικής ηπείρου βρίσκεται η μοναδική κλειστή θάλασσα, η Κασπία, καθώς και πληθώρα μεγάλων λιμνών, όπως η Αράλη η οποία από πολλούς χαρακτηρίζεται και ως μικρή κλειστή θάλασσα, η Βαϊκάλη και άλλες. Μεγάλο μέρος της Ασίας αποτελούν έρημοι και στέπες με έμφαση στην κεντρική Ασία (Μογγολία) αλλά και τις περιοχές του Κόλπου (Περσικού) και της Αραβικής χερσονήσου.

Η Ασία αποτελεί την ήπειρο με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού στον πλανήτη, λόγω ιδιαίτερα της παρουσίας δύο κρατών, της Κίνας και της Ινδίας, που ξεπερνούν από μόνα τους το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 36

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ – ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ]

Αναλυτικότερα, με έμφαση στη γεωμορφολογική της απεικόνιση, η Ασία, λόγω της τεράστιας έκτασής της, τόσο από βορρά προς νότο όσο και από ανατολή προς δύση, περιλαμβάνει όλες τις κλιματικές περιοχές (πολικές έως τροπικές) και μεγάλη ποικιλία εκτάσεων και επιφάνειας. Περιλαμβάνει, επίσης, τη μεγαλύτερη οροσειρά του πλανήτη (Ιμαλάια), περιοχές μεγάλων οροπεδίων (Κεντρική Ασία), περιοχές μεγάλης έκτασης με χαμηλό υψόμετρο μέχρι και χαμηλότερο της επιφάνειας της θάλασσας (περιοχή Νότιας Ασίας), μεγάλης έκτασης τροπικά δάση στη Νότια και Νοτιοανατολική Ασία, καθώς και μεγάλες άνυδρες περιοχές διαφορετικής μορφής (μεγάλες αμμώδεις εκτάσεις στη Μέση Ανατολή, ξερές περιοχές της στέπας στην Κεντρική Ασία). Από την άποψη των υδάτινων αποθεμάτων υπάρχει έντονη αντίθεση μεταξύ της δυτικής αρκετά φτωχής Ασίας και της πλούσιας σε μεγάλους ποταμούς και δέλτα νότιας και νοτιοανατολικής. Η περιοχή της Κεντρικής Ασίας, άλλοτε πλούσια σε υδάτινους όγκους λόγω αριθμού λιμνών, πλέον θεωρείται μία από τις ιδιαίτερα φτωχές στον πλανήτη από την άποψη των υδάτινων αποθεμάτων.

Δ. Η πολιτική γεωγραφία της Ασίας

Ο πολιτικός διαχωρισμός της Ασίας σε επιμέρους περιοχές γίνεται, με βάση γεωγραφικά κριτήρια αλλά και πολιτισμικά. Οι επιμέρους περιοχές, βάση του διαχωρισμού που αποδέχεται ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, είναι οι ακόλουθες: Κεντρική Ασία, Ανατολική Ασία (ή Άπω Ανατολή), Νοτιοανατολική

Ασία, Δυτική Ασία (περιλαμβάνοντας τη Μέση Ανατολή και την Περιοχή του Περσικού Κόλπου) και Νότια Ασία.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 37
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ]

α. Η Κεντρική Ασία

Η περιοχή της Κεντρικής Ασίας περιλαμβάνει πέντε κράτη που προήλθαν από τη διάλυση της πάλαι ποτέ ΕΣΣΔ. Πρόκειται αρχικά για το μεγαλύτερο σε έκταση κράτος της περιοχής το Καζακστάν, αλλά και το Τουρκμενιστάν, το Ουζμπεκιστάν, το Τατζικιστάν και το Κιργιστάν. Και τα πέντε αυτά κράτη θεωρούνται ουσιαστικά περικλειστα κράτη, παρόλο που τα δύο από αυτά συνορεύουν με την Κασπία θάλασσα, η οποία όμως έχει το χαρακτήρα της κλειστής θάλασσας και δεν παρέχει απευθείας σύνδεσή τους με τους ωκεανούς και τις άλλες θάλασσες. Εντούτοις, λόγω και της γειννίας τους στην εν λόγω (μεγάλη) κλειστή θαλάσσια περιοχή, το Καζακστάν και το Τουρκμενιστάν είναι επίσης και απέναντι κράτη με το Αζερμπαϊτζάν αλλά και τη Ρωσία με την οποία είναι ταυτόχρονα και παρακείμενο κράτος.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 38
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ]

Τα πολιτικά σύνορα της περιοχής της Κεντρικής Ασίας είναι η Ρωσία βόρεια και δυτικά, η Κίνα ανατολικά, νότιο-δυτικά το Ιράν και νοτίως το Αφγανιστάν και το Πακιστάν. Ενώ, ο πληθυσμός της περιοχής είναι δυσανάλογος με την έκταση που καλύπτει λόγω του άγονου της γεωμορφολογίας του. Έτσι και τα πέντε κράτη της Κεντρικής Ασίας δεν ξεπερνούν μαζί τα 60 εκατομμύρια κατοίκους, σε μια περιοχή που αγγίζει τα 4 εκατομμύρια χμ². Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για αναπτυσσόμενα κράτη με πολλά προβλήματα λειτουργικής ανάπτυξης.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 18
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Καζακστάν	Αστάνα	2.717.300 χμ ²	15.600.000
Κιργιστάν (Κιργιζία)	Μπισκέκ	198.500 χμ ²	5.480.000
Ουζμπεκιστάν	Τασκένδη	447.400 χμ ²	27.500.000
Τατζικιστάν	Ντουσάνμπε	143.100 χμ ²	6.950.000
Τουρκμενιστάν	Ασγκαμπάτ	488.100 χμ ²	5.110.000

β. Η περιοχή της Άπω Ανατολής και η Νότιο Ανατολική Ασία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 39
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ]

1. Η Ανατολική Ασία (Άπω Ανατολή)

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 40
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 19
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Δημοκρατία της Κορέας (Νότια Κορέα)	Σεούλ	98.480 χμ ²	48.300.000
Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας (Βόρεια Κορέα)	Πιονγκγιάνγκ	120.540 χμ ²	23.900.000
Ιαπωνία	Τόκυο	377.835 χμ ²	127.000.000

Κίνα	Πεκίνο	9.596.960 χμ ²	1.350.000.000
Κίνα, Διοικητική Περιοχή Μακάο	Μακάο	-	542.000
Κίνα, Διοικητική Περιοχή Χονγκ Κονγκ	Χονγκ Κονγκ	-	7.000.000
Μογγολία	Ουλάν Μπατόρ	1.565.000 χμ ²	2.670.000

Στην περιοχή της Άπω Ανατολής δεσπόζει με την παρουσία της η Κίνα, τόσο σε έκταση (4ο μεγαλύτερο κρατός στον πλανήτη) όσο και σε πληθυσμό, όντας το πολυπληθέστερο κράτος. Συνορεύει με τη Δημοκρατία της Νότιας Κορέας και τη Μογγολία στο βορρά, και με το Βιετνάμ, το Λάος, τη Μιανμάρ, την Ινδία, το Μπουτάν, το Νεπάλ, το Πακιστάν, το Τατζικιστάν, το Κιργιστάν, το Καζακστάν και τη Ρωσία. Στα ανατολικά, βρέχεται από την Κίτρινη Θάλασσα, τη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας και τη Θάλασσα της Νότιας Κίνας.

Με υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης (διψήφιο τα τελευταία χρόνια) και υψηλό βαθμό γεννητικότητας, η Κίνα αποτελεί το μεγαλύτερο και ταχεώς αναπτυσσόμενο κράτος, ιδιαίτερα μετά τις μεταρρυθμίσεις που ξεκίνησαν τη δεκαετία 1980 και κορυφώθηκαν τη δεκαετία 1990. Δυστυχώς, το συγκριτικό πλεονέκτημα της (φθηνό εργατικό δυναμικό), σε συνδυασμό με το ανελεύθερο πολιτικό καθεστώς, αποτελούν τις βασικότερες αδυναμίες της χώρας και έχουν αποτελέσει σημεία κριτικής και προστιβής σε διεθνή φόρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ιδιαίτερες ενδιαφέρουσες είναι και οι σχέσεις της χώρας με τα γειτονικά κράτη. Το πέρας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου κληρονόμησε στη χώρα έναν εμφύλιο πόλεμο ο οποίος είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία δυο νέων κρατών, της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας (στο χερσαίο έδαφος) και η Δημοκρατία της Κίνας (η Κινεζική Ταϊβάν), το 1949. Εως το 1971, η Ταϊβάν διατηρούσε Μόνιμη Θέση στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ οπότε και τη διαδέχθηκε η Λ.Δ.Κ. Επίσης, από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξης της έχει εμπλακεί, έμμεσα ή και άμεσα σε μια σειρά απο διαμάχες, όπως: ο Πόλεμος της Κορέας (1950-1953), ο Σίνο-Ινδικός Πόλεμος (1692), η Σίνο-Σοβιετική Διαμάχη (1969), ο Σίνο-Βιετναμέζικος Πόλεμος (1979), αποτελώντας έναν λίαν αποσταθεροποιητικό παράγοντα στην περιοχή. Παράλληλα, όλα αυτά τα χρόνια, οι σχέσεις της με την άλλη μεγάλη περιφερειακή δύναμη, την Ιαπωνία παρέμεναν τεταμένες, κυρίως εξαιτίας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και παλαιότερων μεταξύ τους διαφορών. Από το 2006 και έπειτα υπάρχει μια

προσπάθεια επαναπροσέγγισης και εξομάλυνσης των σχέσεων, κυρίως από την πλευρά της Ιαπωνίας. Τέλος, ένα σημαντικό ζήτημα το οποίο αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά τις σχέσεις γειτονιάς⁸⁹ στην περιοχή είναι οι διεκδικήσεις, τόσο εδαφικές όσο και θαλάσσιες, στη Θάλασσα της Νότιας Κίνας.

Στην επικράτεια της Κίνας, και μάλιστα στο νότιο-δυτικό της άκρο, βρίσκονται δύο ειδικά διοικούμενες περιοχές, το Μακάο (από το 1999) και το Χονγκ Κονγκ (από το 1997). Το Μακάο, πρώην Πορτογαλική αποικία, έχει πολύ μικρή έκταση (μόλις 30 χμ²) και είναι πολύ πυκνοκατοικημένο. Εξαιτίας αυτού δεν έχει καθόλου χώρο για καλλιέργειες, αλλά ούτε και δασικές εκτάσεις, άρα εξαρτώμενο από εισαγωγές για τα βασικά αγαθά. Βασικές οικονομικές δραστηριότητες είναι ο τουρισμός και οι τραπεζικές υπηρεσίες. Το Χονγκ Κονγκ, πρώην Βρετανική αποικία, είναι σαφώς μεγαλύτερο σε έκταση (περίπου 1.100 χμ²) και αρκετά πιο ανεπτυγμένο, καθώς κατέχει την 21η θέση στη λίστα του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης, ενώ διαθέτει και ένα υψηλά φιλελεύθερο οικονομικό σύστημα⁹⁰. Και οι δυο περιοχές διοικούνται υπό δόγμα «ένα κράτος, δύο συστήματα», δηλαδή διατηρούν για 50 χρόνια το δικό τους οικονομικό σύστημα και τα δικαιώματα των λαών τους και θα απολαμβάνουν υψηλό βαθμό αυτονομίας, εκτός όμως από τους τομείς της άμυνας και των εξωτερικών σχέσεων.

Η Ιαπωνία είναι μια κατεξοχήν νησιωτική χώρα, η οποία βρίσκεται στον βόρειο ανατολικό Ειρηνικό, ενώ στις δυτικές τις ακτές βρέχεται από τη Θάλασσα της Ιαπωνίας. Γνωστή και ως η Χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου, αποτελείται από 3.000 περίπου νησιά, εκ των οποίων τα μεγαλύτερα και πιο πυκνοκατοικημένα⁹¹ είναι το Χοκάιντο, το Σικόκου, το Χονσού και το Κιουσού. Είναι η πιο ανεπτυγμένη χώρα στην Ασιατική Ήπειρο, με κυρίαρχο ρόλο στις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις της περιοχής, αλλά και μια από τις τεχνολογικά πιο προοδευμένες χώρες του πλανήτη. Επικεφαλής της χώρας παραμένει ο Αυτοκράτορας, παρόλο που ο ρόλος του είναι περιορισμένος μεταπολεμικά. Το 9ο Άρθρο του Ιαπωνικού Συντάγματος αφαιρεί το δικαίωμα της χώρας να κηρύσσει πόλεμο και να μεταχειρίζεται στρατιωτική ισχύ ως μέσο επίλυσης διεθνών διαφορών. Παρόλα αυτά, μια σειρά διακρατικών διαφορών εμποδίζει την ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης στην περιοχή,

⁸⁹ Αφορά στις σχέσεις μεταξύ Κίνας, Ταϊβάν, Φιλιππίνων, Μαλαισίας, Μπρουνέι, Ινδονησία, Σιγκαπούρη και Βιετνάμ.

⁹⁰ Σε αντίθεση με την Κίνα.

⁹¹ Σήμερα ο πλυθισμός της Ιαπωνίας ανέρχεται περίπου στα 130 εκατομμύρια.

ιδιαίτερος με τις άλλες ισχυρές χώρες⁹². Από την άλλη, η Ιαπωνία διατηρεί φιλικές σχέσεις με τα υπόλοιπα κράτη της Ασίας και του Ειρηνικού, για τα οποία είναι και ο σημαντικότερος πάροχος ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας. Τέλος, η Ιαπωνία έχει κατηγορηθεί ότι παραβιάζει το Μορατόριουμ που έχει επιβληθεί από την Διεθνή Επιτροπή Φαλαινοθηρίας, καταχρώμενη τις διατάξεις που επιτρέπουν περιορισμένη φαλαινοθηρία μόνο για επιστημονικούς σκοπούς.

Η Κορεατική Χερσόνησος, η οποία εδράζεται στο βόρειο-ανατολικό άκρο της Κίνας, και εκτείνεται αντίκρυ στο νησιωτικό σύμπλεγμα της Ιαπωνίας, είναι μια περιοχή που φιλοξενεί έναν λαό, αλλά 2 κράτη. Τη Δημοκρατία της Κορέας (Νότια Κορέα) και τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κορέας (Βόρεια Κορέα), οι οποίες συνορεύουν μεταξύ τους στον 38ο Παράλληλο. Ο διαχωρισμός έγινε το 1948, ως αποτέλεσμα της ήττας της Ιαπωνίας η οποία κατείχε την περιοχή από το 1910, με την Βόρεια Κορέα να υιοθετεί κομμουνιστικό καθεστώς και τη Νότιο φιλελεύθερο δημοκρατικό. Δύο χρόνια μετά, η Β. Κορέα, με σοβιετική υποκίνηση, εισέβαλε στη Νότιο προκαλώντας για πρώτη φορά την ενεργοποίηση του Κεφαλαίου 7 του Χάρτη του ΟΗΕ. Η σύγκρουση έληξε 3 χρόνια μετά, με περίπου 2,5 εκατομμύρια θύματα (νεκρούς και τραυματίες), οπότε και χαράχτηκαν τα νέα σύνορα μήκους 248 χιλιομέτρων, τα οποία αποτελούν και αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη. Σήμερα οι δύο χώρες, έχοντας ακολουθήσει εντελώς διαφορετικές πορείες, προσπαθούν να εξομαλύνουν τις σχέσεις τους, χωρίς όμως σημαντικά αποτελέσματα. Η Β. Κορέα που θεωρείται ως η λιγότερο ανεπτυγμένη χώρα του βορείου ημισφαιρίου, είναι αποκλεισμένη από τη διεθνή κοινότητα και έχει χαρακτηριστεί ως απειλή (εξαιτίας του πυρηνικού της προγράμματος), ενώ το ανελεύθερο πολιτικό καθεστώς έχει στην ουσία απαγορεύσει την οποιαδήποτε διάδραση του λαού με τον έξω κόσμο.

Αντιθέτως, η κατάσταση στη Ν. Κορέα είναι τελείως διαφορετική. Με ανεπτυγμένη οικονομία και τεχνολογική εξέλιξη, θεωρείται ένα φιλειρηνικό και προοδευτικό κράτος, με επικοινωνιακό ρόλο στην περιοχή.

Εγκλωβισμένο ανάμεσα στη Ρωσία και την Κίνα, βρίσκεται το περικλειστο κράτος της Μογγολίας. Μια από τις πιο αραιοκατοικημένες χώρες του κόσμου, η επιφάνεια της καλύπτεται κυρίως από στέπες, και κυρίως την Έρημο Γκόμπι, η οποία εξαιτίας του φαινομένου της ερημοποίησης επεκτείνεται διαρκώς. Ένα αξιοσημείωτο γεγονός

---

⁹² Αναφερόμαστε στις διαμάχες με τη Ρωσία (για τις Κουρίλες Νήσους), με τη Νότια Κορέα (για τους Βράχους Λιανκούρ), με την Κίνα και την Ταϊβάν (για τις νήσους Σενκάκου), και την Κίνα (για τη «νήσο» Οκιντοροσίμα).

είναι ότι το 30% του πληθυσμού (περίπου 1 εκατομμύριο) είναι νομαδικό, ενώ το υπόλοιπο κατοικεί στα μεγάλα αστικά κέντρα. Παρά το γεγονός ότι η χώρα έχει πλούσια ορυκτά κοιτάσματα, είναι αναλογικά φτωχή, καθώς η οικονομία της είναι προσανατολισμένη στην αγροτική παραγωγή. Στο πολιτικό προσκήνιο κυριαρχεί το κομμουνιστικό κόμμα, το οποίο διατηρούσε στενές σχέσεις με την άλλοτε ΕΣΣΔ. Σήμερα διατηρεί φιλικές σχέσεις με τα γειτονικά κράτη, ενώ μόλις το 2004 έγινε μέλος του ΟΑΣΕ.

2. Η Νότιο Ανατολική Ασία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 41
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 20
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Βιετνάμ	Ανόι	329.560 χμ ²	88.100.000
Ινδονησία	Τζακάρτα	1.919.440 χμ ²	230.000.000
Καμπότζη	Πνομ Πενχ	181.040 χμ ²	14.800.000
Λαϊκή Δημοκρατία του Λαός	Βιεντιάν	236.800 χμ ²	6.320.000
Μαλαισία	Κουάλα Λουμπούρ / Πετρατζάγια	329.750 χμ ²	27.500.000
Μπρουνέι Νταρουσάλαμ	Μπαντάρ Σερί Μπεγκαβάν	5.770 χμ ²	399.700
Μυανμάρ	Νάι Πι Τάου	678.500 χμ ²	50.000.000
Σιγκαπούρη	Σιγκαπούρη	648 χμ ²	4.740.000
Ταϊλάνδη	Μπανγκόγκ	514.000 χμ ²	67.800.000
Τιμόρ Λέστε (Ανατολικό Τιμόρ)	Ντίλι	14.874 χμ ²	1.130.000
Φιλιππίνες	Μανίλα	300.000 χμ ²	92.000.000

Η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας χωρίζεται γεωγραφικά σε δύο υποπεριοχές: το ηπειρωτικό κομμάτι της Ασίας που βρίσκεται νοτίως της Κίνας (περιοχή γνωστή και ως Ινδοκίνα κατά την αποικιακή περίοδο) και τα νησιωτικά εδάφη και αρχιπελάγη του Μαλαϊκού Αρχιπελάγους και της Θάλασσας της Νότιας Κίνας (γνωστά και ως Ανατολικές Ινδίες). Η περιοχή οριοθετείται θαλάσσια από τον Ινδικό Ωκεανό στα δυτικά και τον Ειρηνικό Ωκεανό στα ανατολικά ενώ εκτείνεται μέχρι την Αυστραλία στο Νότο. Η περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας έχει τροπικό κλίμα και περιλαμβάνει πολλούς σημαντικούς ποταμούς (Μεκόνγκ, Ιραγουάντι) και δέλτα, ενώ τα νησιωτικά εδάφη θεωρούνται παράδεισοι βιοποικιλότητας λόγω της γειτνίασης της Ασιατικής και της Αυστραλιανής ζώνης.

Στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας βρίσκονται τόσο αναπτυσσόμενες χώρες μεγάλες σε έκταση και πληθυσμό όπως η Ινδονησία (περιλαμβάνει ορισμένα από τα μεγαλύτερα νησιά του κόσμου όπως η Ιάβα, η Σουμάτρα και το Βόρνεο), οι Φιλιππίνες, η Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ όσο και μικρότερες χώρες με αξιοσημείωτη οικονομική ανάπτυξη με κυριότερες τη Μαλαισία, τη Σιγκαπούρη και το Μπρουνέι Νταρουσάλαμ. Είναι σημαντικό να αναφερθεί όμως παρά το ότι η περιοχή παρουσιάζει ανάπτυξη σε σχέση με το παρελθόν, περιλαμβάνει 4 Ελάχιστα Ανπτυγμένα Κράτη (Μύανμαρ, Καμπότζη, Λαϊκή Δημοκρατία του Λαός και Τιμόρ Λέστε).

Ενδιαφέρουσα είναι και η θρησκευτική διάσπαση της περιοχής. Η Ινδονησία αποτελεί το μεγαλύτερο μουσουλμανικό κράτος του κόσμου, ενώ μπορεί ακόμα να εντοπιστούν μεγάλοι πληθυσμοί βουδιστικού και χριστιανικού δόγματος. Το γεγονός αυτό έχει μεγάλη σημασία λόγω της ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια θρησκευτικού φονταμενταλισμού στην περιοχή, με αποκορύφωση την τρομοκρατική επίθεση στο Μπαλί το 2002. Διαχρονικά η περιοχή αποτέλεσε λόγω του πλούτου της σε μπαχαρικά και αργότερα σε άλλους φυσικούς πόρους, περιοχή έντονης αποικιοκρατικής επέμβασης κυρίως από τους Πορτογάλους, τους Ισπανούς και τους Ολλανδούς στα νησιώτικα εδάφη κατά τον 16ο -18ο αιώνα και τους Γάλλους και τους Βρετανούς κατά τον 19ο και 20ο, ενώ η ύπαρξη μεγάλων κοιτασμάτων πετρελαίου στην περιοχή της Θάλασσας της Νότιας Κίνας κράτησε το ενδιαφέρον των ευρωπαϊκών δυνάμεων μέχρι την ανεξαρτητοποίηση της περιοχής τις δεκαετίες του 1950 και 1960.

Σημαντικός παράγοντας στην περιοχή αναδεικνύεται τα τελευταία χρόνια η Κίνα. Η περιοχή της θάλασσας της Νότιας Κίνας, αποτελεί πολύ σημαντική περιοχή για την παγκόσμια ναυσιπλοΐα (ιδιαίτερα τα στενά της Μάλακα μεταξύ Μαλαισίας και Σιγκαπούρης) και πολύ πλούσια επίσης από την πλευρά των υποθαλάσσιων φυσικών πόρων. Κάτι τέτοιο είναι φυσικό να προκαλεί εντάσεις στη περιοχή, ιδιαίτερα μεταξύ αναπτυσσομένων κρατών. Η θέληση της Κίνας να επιβάλλει τους δικούς της όρους στη θαλάσσια αυτή περιοχή, έχει προκαλέσει σοβαρές αντιδράσεις από τα γειτονικά κράτη.

γ. Η Δυτική Ασία (Μέση Ανατολή και περιοχή του Περσικού Κόλπου)
Μια από τις σημαντικότερες γεωπολιτικά περιοχές του πλανήτη είναι εκείνη της Δυτικής Ασίας, η οποία περιλαμβάνει τα κράτη της νότιο-ανατολικής Μεσογείου και τη Μικρά Ασία, τα κράτη νοτίως της Κασπίας Θάλασσας, τα κράτη του Περσικού Κόλπου και εκείνα της Αραβικής Χερσονήσου.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 21
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αζερμπαϊτζάν	Μπακού	86.600 χμ ²	8.830.000
Αρμενία	Ερεβάν	29.800 χμ ²	3.080.000
Γεωργία	Τιφλίδα	69.700 χμ ²	4.260.000
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	Αμπού Ντάμπι	82.880 χμ ²	4.600.000
Ιορδανία	Αμμάν	92.300 χμ ²	6.320.000
Ιράκ	Βαγδάτη	437.072 χμ ²	30.700.000
Ισραήλ	Τελ Αβίβ / Ιερουσαλήμ	20.770 χμ ²	7.170.000
Κατάρ	Ντόχα	11.437 χμ ²	1.410.000
Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη	-	5.640 χμ ² (Δυτική όχθη) 360 χμ ² (Λωρίδα Γάζας)	4.000.000
Κουβέιτ	Πόλη του Κουβέιτ	17.820 χμ ²	2.990.000
Λίβανος	Βυρηττός	10.400 χμ ²	4.220.000
Μπαχρέιν	Μανάμα	620 χμ ²	791.500
Ομάν	Μουσκάτ	212.460 χμ ²	2.850.000
Σαουδική Αραβία	Ριάντ	1.960.582 χμ ²	25.700.000
Συρία	Δαμασκός	184.180 χμ ²	21.900.000
Τουρκία	Άγκυρα	780.580 χμ ²	74.800.000
Υεμένη	Σανά	527.970 χμ ²	23.600.000

Από τα κράτη της Δυτικής Ασίας, τέσσερα βρέχονται από τη Μεσόγειο Θάλασσα (Τουρκία, Συρία, Λίβανος, Ισραήλ και Παλαιστινιακά εδάφη - περιοχή της Γάζας), δύο από τη Μαύρη Θάλασσα (Τουρκία, Γεωργία), ένα από την Κασπία (Αζερμπαϊτζάν), επτά από τον Περσικό Κόλπο (Ιράκ, Κουβέιτ, Σαουδική Αραβία, Μπαχρέιν, Κατάρ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και Ομάν), δύο από τον Ινδικό ωκεανό στην περιοχή της λεγόμενης και Αραβικής Θάλασσας (Ομάν και Υεμένη) και τέλος τέσσερα από την Ερυθρά Θάλασσα (Ισραήλ, Ιορδανία, Σαουδική Αραβία και Υεμένη). Η Αρμενία είναι το μοναδικό στην περιοχή αυτή περικλειστο κράτος.

Παρά το έντονα άγονο της ευρύτερης περιοχής (βλ. αραβική έρημο κλπ), λόγω ύπαρξης των σημαντικότερων στον πλανήτη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων⁹³, παρατηρείται σημαντική επίσης συγκέντρωση πληθυσμού. Έτσι, συνολικά 17 κράτη, μαζί και με τα Παλαιστινιακά εδάφη, αναπτύσσονται στην περιοχή που καλύπτει περίπου 4,5 χμ², μεγαλύτερη εκείνης της Κεντρικής Ασίας και με σημαντικά, επίσης, μεγαλύτερο πληθυσμό που αγγίζει τα 140 εκατομμύρια κατοίκους. Αναπτυσσόμενα στο σύνολό τους κράτη, εντούτοις αντιμετωπίζουν, λόγω της παραγωγής πετρελαίου, σημαντική οικονομική ανάπτυξη, με έμφαση κυρίως στα κράτη του Κόλπου.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 42
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ]

δ. Η Νότιος Ασία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 41
Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΣΙΑΣ]

---

⁹³ Ο γνωστός Κόκκινος Κύκλος Γκιουλμπεκιάν καλύπτει στο σύνολό του, μαζί και με το Ιράν, την περιοχή αυτή ως την περικλείουσα τα μεγαλύτερα κοιτάσματα υδρογονανθράκων στον πλανήτη. Για το λόγο αυτόν η περιοχή αποτελεί μονίμως το μήλο της έριδος ανάμεσα στα μεγάλα κράτη, προκαλώντας μόνιμες εντάσεις και πολέμους.

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 22
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αφγανιστάν	Καμπούλ	647.500 χμ ²	28.100.000
Ινδία	Νέο Δελχί	3.287.590 χμ ²	1.200.000.000
Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν	Τεχεράνη	1.648.000 χμ ²	74.200.000
Μαλδίβες	Μαλέ	300 χμ ²	309.400
Μπαγκλαντές	Ντάκα	144.000 χμ ²	162.000.000
Μπουτάν	Θιμφού	47.000 χμ ²	697.300
Νεπάλ	Κατμαντού	140.800 χμ ²	29.300.000
Πακιστάν	Ισλαμαμπάντ	803.940 χμ ²	181.000.000
Σρι Λάνκα	Κολόμπο	65.610 χμ ²	20.200.000

Η περιοχή της Νότιας Ασίας γεωμορφολογικά απαρτίζεται στο μεγαλύτερο μέρος της από την υπο-ήπειρο της Ινδίας η οποία και αποτελεί ξεχωριστό κομμάτι της Ευρασίας καθώς ανήκει στην Ινδο-Αυστραλιανή πλάκα. Πριν από 50-60 εκατομμύρια χρόνια ήταν ξεχωριστή ήπειρος και τελικά ενώθηκε με την Ευρασία δημιουργώντας έτσι την οροσειρά των Ιμαλαίων και το οροπέδιο του Θιβέτ. Περικλείεται από τρεις μεγάλους υδάτινους όγκους: αρχίζοντας από τα δυτικά τη θάλασσα της Αραβίας, νότια από τον Ινδικό Ωκεανό και ανατολικά από το Κόλπο της Βεγγάλης.

Η οροσειρά των Ιμαλαίων της οποίας η υψηλότερη κορυφή είναι το Έβερεστ (8.848 μέτρα υψόμετρο), είναι το σύνορο που χωρίζει τη Νότια Ασία από την υπόλοιπη Ευρασία στα βόρεια. Η παραμεθόριος του Ιράν με όλες τις συνορεύουσες με αυτό χώρες (Ιράκ, Αζερμπαϊτζάν και Αρμενία) στα δυτικά και στα ανατολικά η παραμεθόριος Ινδίας και Μπανγκλαντές με τη Μυανμάρ.

Η περιοχή της Νοτίου Ασίας παρουσιάζει πολλές διαφορές ως προς τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της. Στα βόρεια και πιο συγκεκριμένα στη περιοχή των Ιμαλαίων θα συναντήσει κανείς παγετώνες από τους οποίους πηγάζουν και τα μεγαλύτερα ποτάμια της Ινδίας (ο Γάγγης και ο Βραχμαπούτρα) τα οποία και χύνονται στο Κόλπο της Βεγγάλης. Επίσης υπάρχουν και τροπικά δάση ιδίως στα

νότια της Ινδικής χερσονήσου αλλά και έρημοι στο Ιράν καθώς και μεγάλα οροπέδια αλλά και βραχώδη εδάφη ιδίως στο Αφγανιστάν. Το ίδιο συμβαίνει και με τις κλιματολογικές συνθήκες. Στην ινδική χερσόνησο το κλίμα επηρεάζεται καταλυτικά από την εμφάνιση των μουσώνων ενώ στα δυτικά είναι πιο εύκρατο.

Η παρουσία του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής επηρεάζει άμεσα όλη τη περιοχή της Νοτίου Ασίας. Οι παγετώνες των Ιμαλαίων λιώνουν με ταχείς ρυθμούς πλημμυρίζοντας έτσι τις περιοχές της κάτω ροής των ποταμών αλλά και υποθηκεύοντας ταυτόχρονα το μέλλον εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων καθώς σε μερικές δεκαετίες θα στερέψουν. Επίσης, το Μπανγκλαντές είναι μια παράκτια χώρα με πολύ χαμηλό υψόμετρο η οποία υφίσταται ήδη τις επιπτώσεις της ανόδου της στάθμης της θάλασσας. Ήδη έχουν εξαφανιστεί κάποια ακατοίκητα νησιά στο κόλπο της Βεγγάλης και επίσης είναι πολύ συχνό το φαινόμενο να πλημμυρίζουν οι παράκτιες περιοχές της συγκεκριμένης χώρας από τους κυκλώνες που μαστιίζουν τη περιοχή.

Η Σρι Λάνκα είναι το μοναδικό νησιωτικό κράτος της περιοχής με την ιδιαιτερότητα ενώ καταλαμβάνει τη μισή έκταση σε σχέση με την Ελλάδα να κατοικεί σε αυτή περίπου ο διπλάσιος πληθυσμός (20 εκατομμύρια). Οι Μαλδίβες είναι επίσης το μόνο αρχιπελαγικό κράτος της περιοχής το οποίο απαρτίζεται από 26 ατόλες οι οποίες με τη σειρά τους αποτελούνται από περίπου 1000 κοραλλιογενή νησιά. Οι Μαλδίβες έχουν το χαμηλότερο υψόμετρο στο πλανήτη (μέσο υψόμετρο το 1,5 μέτρο) με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας ανέρχεται τα τελευταία χρόνια τα 20 εκατοστά. Οι Μαλδίβες θεωρούνται ως ένα από τα πιο πιθανά κράτη να εξαφανιστούν λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής της Νοτίου Ασίας είναι ότι είτε αποτέλεσε αποικία του Βρετανικού στέμματος είτε οι βρετανοί άσκησαν σημαντική επιροή. Σήμερα οι σχέσεις Ινδίας και Πακιστάν είναι τεταμένες λόγω των συνοριακών διαφορών τους σχετικά με την επαρχία του Κασμίρ, όπως επίσης και οι σχέσεις Ινδίας και Κίνας ιδιαίτερα κατά το παρελθόν σχετικά με το Θιβέτ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΩΚΕΑΝΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ

Α. Γεωγραφική Προσέγγιση
 Η ήπειρος της Ωκεανίας μαζί με τα νησιά του Ειρηνικού καταλαμβάνουν συνολικά περίπου το 6% της συνολική έκτασης της γης. Το ποσοστό μεταφραζόμενο σε συνολική επιφάνεια αριθμεί περί τα 9.037.695 χμ² και αποτελεί την πλέον αραιοκατοικημένη ήπειρο της γης⁹⁴.

Η ήπειρος της Ωκεανίας και του Ειρηνικού υποδιαιρείται σε τέσσερις γεωγραφικές περιφέρειες :

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 22
 ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ
 ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

Περιφέρεια	Έκταση
Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία (ή και Αυστραλασία)	7.955.530 χμ ²
Μελανησία	540.820 χμ ²
Μικρονησία	3.199 χμ ²
Πολυνησία	8.667 χμ ²

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας καταλαμβάνει την μεγαλύτερη έκταση και είναι η πολυπληθέστερη σε σχέση με τις υπόλοιπες.

Στα δυτικά και νότια βρέχεται από τον Ινδικό Ωκεανό ενώ στα ανατολικά και βόρεια από το Νότιο και Βόρειο αντίστοιχα Ειρηνικό Ωκεανό. Οι κυριότερες θάλασσες είναι στα βόρεια της Αυστραλίας η θάλασσα του Τιμόρ και της Αραφούρα και στα δυτικά της Αυστραλίας η θάλασσα της Τασμανίας.

Η ιδιαιτερότητα αυτής της ηπείρου είναι ότι αποτελείται κατά αποκλειστικότητα από νησιωτικά και αρχιπελαγικά κράτη. Αρχιπελαγικό κράτος είναι εκείνο το οποίο αποτελείται εξολοκλήρου από ένα ή περισσότερα συμπλέγματα νησιών και συμπεριλαμβάνει ενδεχομένως και άλλα νησιά.

⁹⁴ Με την εξαίρεση της Ανταρκτικής η οποία φυσικά δεν κατοικείται από μόνιμο πληθυσμό.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 42
ΓΕΩΦΥΣΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ]

Γεωμορφολογικά η περιοχή της Αυστραλίας διαφοροποιείται σημαντικά από τα νησιά του Ειρηνικού. Η Αυστραλία είναι επίπεδη, αραιοκατοικημένη με έντονη εναλλαγή του φυσικού περιβάλλοντος: έρημος στα κεντρικά, χιονοσκεπείς οροσειρές στα δυτικά, βοσκοτόπια και εύκρατο κλίμα στα ανατολικά. Αντιθέτως τα νησιά του Ειρηνικού προέρχονται από κοραλλιογενή και ηφαιστειογενή πετρώματα και ως εκ τούτου διατηρούν περιορισμένες έως ανύπαρκτες δυνατότητες για αγροτική παραγωγή.

Η συντριπτική πλειοψηφία των νησιών του Ειρηνικού έχει προέλθει από χαμηλές ανυψώσεις κοραλλιογενών υφάλων που δημιουργούν τις ατόλες ή βρίσκονται σε περιοχές όπου συναντώνται οι ανυψώσεις μεγάλων υποθαλάσσιων ωκεάνιων ραχών⁹⁵. Σε αυτές τις περιοχές συναντάται και το «Δαχτυλίδι της Φωτιάς του Ειρηνικού» (Pacific Fire Ring) στο οποίο ενώνονται οι τεκτονικές πλάκες του Ειρηνικού με αυτές των υπόλοιπων ηπείρων και το οποίο έχει τη μορφή πετάλου αλόγου που διατρέχει περιμετρικά τον Ειρηνικό Ωκεανό καλύπτοντας μια απόσταση περίπου 40.000 χμ.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο43
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ «ΔΑΧΤΥΛΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ»]

Το Δαχτυλίδι της Φωτιάς ευθύνεται για το 80% των σεισμών παγκοσμίως και έχει 452 ηφαιστεια. Αρκετά νησιά του Ειρηνικού έχουν σχηματιστεί από τις εκρήξεις των ηφαιστείων

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη βιοποικιλότητα αυτής της ηπείρου. Ξεχωρίζει ο Μεγάλος Κοραλλιογενής Ύφαλος στην Αυστραλία το οποίο είναι και το μεγαλύτερο στο κόσμο καθώς εκτείνεται σε μήκος άνω των 2.600 χμ και αποτελείται από 2900 κοραλλιογενείς υφάλους και 900 κοραλλιογενή νησιά. Ο Μεγάλος Κοραλλιογενής Ύφαλος αποτελεί βίοτοπο για χιλιάδες σπάνια είδη της θαλάσσιας

---

⁹⁵ Βλ. Τσάλτας Γρ., *Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος – Πολιτικές και Διεθνές δίκαιο της Ανάπτυξης*, εκδ. Ι. Σιδέρης, 2010, σελ. 188.

ζωής και σήμερα κινδυνεύει με εξαφάνιση. Ο κύριος λόγος είναι η λεύκανση των κοραλλιών που προκαλείται από την άνοδο της θερμοκρασίας των ωκεανών ως αποτέλεσμα της υπερθέρμανσης του πλανήτη από το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 44
ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΟΡΑΛΛΙΟΓΕΝΟΥΣ ΥΦΑΛΟΥ ΤΗΣ
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ]

Επίσης, σημαντικό για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι η ύπαρξη των μαγκρόβιων τα οποία είναι δέντρα που οι ρίζες του επεκτείνονται μέσα στη παράκτια ζώνη των νησιών δημιουργώντας έτσι ένα φυσικό φράγμα το οποίο από τη μια προστατεύει τα νησιά από τις παλίρροιες και την άνοδο της στάθμης της θάλασσας και από την άλλη φιλοξενεί ένα σημαντικό αριθμό θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας. Σήμερα τα μαγκρόβια κινδυνεύουν από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες και την αλόγιστη κοπή τους για εμπορικούς λόγους.

Β. Η πολιτική Γεωγραφία της Ωκεανίας και των Νησιών του Ειρηνικού
Όπως ήδη αναφέραμε στη προηγούμενη ενότητα η εν λόγω περιοχή αποτελείται από τέσσερις περιφέρειες: την Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία ή Αυστραλασία, τη Μελανησία, τη Μικρονησία και τη Πολυνησία. Η ονοματοθεσία των τριών γεωγραφικών περιοχών μόνο τυχαία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί. Προέρχεται από την αρχαία ελληνική γλώσσα, αποτελεί προσδιορισμό των ιδιαίτερων γεωγραφικών χαρακτηριστικών τους και οφείλει την ύπαρξή της στο Γάλλο εξερευνητή Jules Dumont d'Urville. Η Πολυνησία ονομάστηκε έτσι λόγω της μεγάλης διασποράς των νησιών της. Η Μικρονησία εξαιτίας του μικρού τους μεγέθους ενώ η Μελανησία ονομάστηκε έτσι από την αρχαία ελληνική λέξη μέλας (μαύρος) και νήσος εξαιτίας της ανθρωπολογικής καταγωγής των κατοίκων της που προέρχονται από τη Παπούα.

Συνολικά η Ωκεανία και τα νησιά του Ειρηνικού αποτελούνται από 28 χώρες εκ των οποίων ανεξάρτητες είναι οι 15. Πέντε χώρες (Αμερικάνικη Σαμόα, Γκουάμ, Νέα Καληδονία, Νησιά Πίτκαιρν και το Τόκελαου βρίσκονται στη λίστα του ΟΗΕ με τα μη-αυτοκυβερνώμενα εδάφη. Η εν λόγω λίστα περιλαμβάνει χώρες οι οποίες ακόμη δεν έχουν αποαποικιοποιηθεί. Κοινή συνισταμένη των περιφερειών εκτός της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας είναι ότι αποτελούνται από αρχιπελαγικά κράτη,

απομακρυσμένα μεταξύ τους αλλά και από ηπειρωτικές ακτές με έντονο αποικιακό παρελθόν και κοινά αναπτυξιακά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Το πιο σημαντικό είναι οι αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής οι οποίες θα οδηγήσουν σε εξαφάνιση των νησιών που έχουν χαμηλή στάθμη σε σχέση με τη θάλασσα άλλα και θα αυξήσουν την εμφάνιση ακραίων καιρικά φαινομένων.

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 45

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ]

Γ. Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 46

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΖΗΛΑΝΔΙΑΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 23

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΖΗΛΑΝΔΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αυστραλία	Καμπέρα	7,686,850 χμ ²	22.000.000
Νέα Ζηλανδία	Ουέλλιγκτον	268,680 χμ ²	4.500.000
Νησί των Χριστουγέννων	Flying Fish Cove	135 χμ ²	1.500
Νησιά Κόκος ή Κίλιγκ	West Island	14 χμ ²	650
Νησί Νόρφολκ	Κίνγκστον	35 χμ ²	1.900

Στην Αυστραλασία ανήκουν η Αυστραλία με τα συνδεδεμένα σε αυτή νησιωτικά εδάφη⁹⁶ καθώς και η Νέα Ζηλανδία. Στην ουσία αποτελεί τη περιφέρεια της ηπείρου με το περισσότερο πληθυσμό (περίπου 26 εκατομμύρια). Παρόλα αυτά η Αυστραλία αν και κατέχει τη μεγαλύτερη έκταση παράλληλα αποτελεί και μια από τις πιο αραιοκατοικημένες περιοχές της ηπείρου με περίπου 3 κατοίκους ανά χμ². Άλλη μια ιδιαιτερότητα είναι ο υψηλός βαθμός αστικοποίησης της χώρας καθώς η πλειοψηφία

⁹⁶ Το Νησί των Χριστουγέννων, το Νησί Κόκος ή Κίλιγκ και το νησί Νόρφολκ.

του πληθυσμού είναι συγκεντρωμένη στις τρεις μεγάλες πόλεις της νοτιανατολικής Αυστραλίας (Σύδνεϋ, Μελβούρνη και Καμπέρα). Η Αυστραλία είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους και πρώτες ύλες τις οποίες και εξάγει.

Δ. Μελανησία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 47
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΕΛΑΝΗΣΙΑΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 24
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΜΕΛΑΝΗΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Φίτζι	Σούβα	18.270 χμ ²	840.000
Παπούα-Νέα Γουινέα	Πορτ Μόρεσμπυ	462.840 χμ ²	5.190.000
Νησιά Σολομώντα	Χονιάρρα	28.450 χμ ²	500.000
Βανουάτου	Πορτ Βίλα	12.200 χμ ²	240.000
Νέα Καληδονία (υπερπόντια έκταση της Γαλλίας)	Νουμέα	19.060 χμ ²	245.000

Η Μελανησία εκτός από γεωγραφικό προσδιορισμό είναι γνωστότερη για το χαρακτηρισμό ανθρωπολογικά και πολιτιστικά τους ανθρώπους οι οποίοι μετανάστευσαν πριν από 4.000 χρόνια από τη Παπούα – Νέα Γουινέα πιο ανατολικά στα υπόλοιπα νησιά της περιοχής. Σήμερα στη Παπούα - Νέα Γουινέα κα τα Νησιά Σολομώντα το πολίτευμα είναι συνταγματική μοναρχία ενώ στα υπόλοιπα επικρατεί κοινοβουλευτική δημοκρατία. Η ιδιαιτερότητα που συναντάται στις προαναφερθείσες χώρες είναι ότι ανήκουν στη Βρετανική κοινοπολιτεία και επικεφαλής της πολιτικής του ηγεσίας είναι η Βασίλισσα της Αγγλίας η οποία και εκπροσωπείται από Βρετανούς αντιπροσώπους. Τα Νησιά Σολομώντα αποτέλεσαν πεδίο σφοδρών συγκρούσεων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μεταξύ των Ιαπώνων και των Αμερικάνων, όπου και έλαβε χώρα η μάχη του Γκουανταλκανάλ. Τα Φίτζι

εάν και θεωρούνται από τα πιο ανεπτυγμένα κράτη της περιοχής, διακρίνονται για τη πολιτική αστάθεια και τις συνεχείς επεμβάσεις του στρατού στη πολιτική ζωή της χώρας. Ο κυριότερος λόγος για τα τρία πραξικοπήματα (1987, 2000, 2006) είναι η παρεμπόδιση σχηματισμού κυβέρνησης από μέλη της πολυπληθούς Ινδικής μειονότητας της χώρας.

Ε. Μικρονησία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 48
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΜΙΚΡΟΝΗΣΙΑΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 24
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΝΗΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Ομοσπονδιακές Πολιτείες της Μικρονησίας	Παλίκιρ	702 χμ ²	135.000
Κιριμπάτι	Νότια Ταραβα	811 χμ ²	96.000
Νησιά Μάρσαλ	Ματζούρο	181 χμ ²	65.000
Ναούρου	Γιάρεν	21 χμ ²	12.000
Παλάου	Μελεκεόκ	458 χμ ²	21.000
Βόρειες Μαριάνα Νήσοι (υπερπόντια κτήση των ΗΠΑ)	Σαιπάν	477 χμ ²	77.000
Γκουάμ (υπερπόντια κτήση των ΗΠΑ)	Χαγκάτνα	549 χμ ²	160.000

Στη Μικρονησία ανήκουν τα ανεξάρτητα κράτη: Ομοσπονδιακές Πολιτείες της Μικρονησίας, Κιριμπάτι, Νησιά Μάρσαλ, Ναούρου και Παλάου. Επίσης, ανήκουν και οι υπερπόντιες κτήσεις των ΗΠΑ: Γκουάμ, Βόρειες Μαριάνα Νήσοι και το ακατοίκητο Νησί Wake. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Μικρονησία αποτελείται από τις πλέον πυκνοκατοικημένες περιοχές της ηπείρου με τη περίπτωση του

Ναούρου να ξεχωρίζει με πληθυσμό άνω των 12 χιλιάδων κατοίκων σε μόλις 21 χμ². Το αποικιοκρατικό παρελθόν είναι και εδώ έντονο με την εν λόγω περιφέρεια να αποτελεί για μεγάλο χρονικά διάστημα αποικία των Ισπανών (Ισπανικές Ανατολικές Ινδίες) και αργότερα των ΗΠΑ αλλά ακόμη και της Γερμανίας.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι Ομοσπονδιακές Πολιτείες της Μικρονησίας, τα Νησιά Μάρσαλ, οι Βόρειες Μαριάνα Νήσοι και ο Παλάου από το 1947 μέχρι το 1994 ήταν υπό τη κηδεμονία του ΟΗΕ και διοικούμενο από τις ΗΠΑ (Trust Territory of the Pacific Countries) ως της χώρας που τα ανακατέλαβε από την Ιαπωνία. Στο Κιριμπάτι η άνοδος της στάθμης της θάλασσας έχει ήδη εξαφανίσει δύο ακατοίκητες ατόλες και αναμένεται μέσα στα επόμενα χρόνια το φαινόμενο να ενταθεί. Επίσης, τα Νησιά Μάρσαλ θεωρούνται περιβαλλοντικά υποβαθμισμένα από τις συνεχείς πυρηνικές δοκιμές που διεξήγαγαν οι ΗΠΑ από το 1946 μέχρι το 1958. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά τη δοκιμή βόμβας υδρογόνου εξαφανίστηκε ένα ολόκληρο νησί.

ΣΤ. Πολυνησία

[βλ. ΦΑΚΕΛΟ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ ΧΑΡΤΗΣ Νο 48
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΟΛΥΝΗΣΙΑΣ]

ΠΙΝΑΚΑΣ Νο 24
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ – ΕΚΤΑΣΗ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΥΝΗΣΙΑΣ

Χώρα	Πρωτεύουσα	Έκταση	Πληθυσμός
Αμερικάνικη Σαμόα (ενσωματωμένο έδαφος των ΗΠΑ)	Πάγκο Πάγκο	199 χι ²	66.000
Νησιά Κουκ (σε ελεύθερη διασύνδεση τη Νέα Ζηλανδία)	Αβαρούα	240 χμ ²	23.000
Νιούε (σε ελεύθερη διασύνδεση με τη Νέα Ζηλανδία)	Αλόφι	260 χμ ²	2100

Γαλλική Πολυνησία (υπερπόντια κτήση της Γαλλίας)	Παπεέτε	3.961 χμ ²	262.000
Νησιά Πίτκαιρν	Ανταμσταουν	5 χμ ²	47
Σαμόα	Άπια	2944 χμ ²	188.000
Τόκελαου (εξαρτώμενο έδαφος από τη Νέα Ζηλανδία)		10 χμ ²	1500
Τόνγκα	Νούκου Αλόφα	748 χμ ²	102.000
Τουβαλού	Φουναφούτι	26 χμ ²	12.000
Νησιά Γουάις και Φουτούνα (υπερπόντια κτήση της Γαλλίας)	Μάτα Ούτου	274 χμ ²	16.000

Η Πολυνησία είναι η γεωγραφική περιφέρεια με το μεγαλύτερο αριθμό αρχιπελαγικών κρατών στην Ωκεανία. Συνολικά αποτελείται από περισσότερα από χίλια νησιά στο Κεντρικό και Νότιο Ειρηνικό. Η ιδιομορφία της Πολυνησίας είναι ότι μόνο τρεις χώρες (Σαμόα, Τόγκο και Τουβαλού είναι ανεξάρτητες ενώ όλες οι υπόλοιπες υπερπόντιες κτήσεις άλλων κρατών. Τα Νησιά Κούκ και το Νιούε δεν θεωρούνται έδαφος ή κτήση της Νέας Ζηλανδίας, αναγνωρίζονται ως ανεξάρτητα κράτη ωστόσο δεν είναι μέλη του ΟΗΕ. Στην ουσία πρόκειται για αυτό-κυβερνώμενα εδάφη με πλήρη έλεγχο στην άμυνα τους και την εξωτερική τους πολιτική, αλλά και διευρυμένο βαθμό συνεργασίας σε μια ζητημάτων με τη Νέα Ζηλανδία. Το Τόκελαου είναι αυτοδιοικούμενο έδαφος εξαρτώμενο από τη Νέα Ζηλανδία. Το 2006 και το 2007 διεξήχθησαν δύο δημοψηφίσματα υπό την αιγίδα του ΟΗΕ με στόχο την επικύρωση ενός ανεξάρτητου συντάγματος, τα οποία όμως δεν συγκέντρωσαν την απαραίτητη πλειοψηφία των 2/3 επί το εκλογικού σώματος. Τα νησιά Τόνγκα, η Σαμόα και το Τουβαλού είναι πλήρως ανεξάρτητα κράτη. Η Αμερικάνικη Σαμόα είναι έδαφος των ΗΠΑ και εμφανίζεται στη λίστα των Μη – αυτοκυβερνώμενων

εδαφών του ΟΗΕ όπως επίσης και τα Νησιά Πίτκαιρν (Ηνωμένο Βασίλειο) και τα Νησιά Γουάις και Φουτούνα (υπερπόντια κτήση της Γαλλίας).

Το Τουβαλού είναι το κράτος που κινδυνεύει περισσότερο από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Με υψόμετρο μόλις 4.5 μέτρα ήδη υφίσταται σημαντική διάβρωση των ακτών του και υφαλμύρωση των υπόγειων υδάτων.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
- International Civil Aviation Organization (ICAO)
- International Fund for Agricultural Development (IFAD)
- International Labour Organization (ILO)
- International Maritime Organization (IMO)
- International Monetary Fund (IMF)
- International Telecommunication Union (ITU)
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)
- United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)
- Universal Postal Union (UPU)
- World Bank Group
  - International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)
  - International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID)
  - International Development Association (IDA)
  - International Finance Corporation (IFC)
  - Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA)
- World Health Organization (WHO)
- World Intellectual Property Organization (WIPO)
- World Meteorological Organization (WMO)
- World Tourism Organization (UNWTO)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΜΕΙΑ

- International Trade Centre (ITC)
- Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)
- United Nations Children's Fund (UNICEF)
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)
- United Nations Development Programme (UNDP)
  - United Nations Capital Development Fund (UNCDF)
  - United Nations Development Fund for Women (UNIFEM)
  - United Nations Volunteers (UNV)
- United Nations Drug Control Programme (UNDCP)
- United Nations Environment Programme (UNEP)
- United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT)
- United Nations Population Fund (UNFPA)
- United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA)
- United Nations World Food Programme (WFP)

ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

- International Atomic Energy Agency (IAEA)
- Preparatory Commission for the Nuclear-Test-Ban Treaty Organization (CTBTO)
- Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW)
- World Trade Organization (WTO)

ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Alliance of Small Island States	AOSIS	1990	Γρενάδα	42
Arab Industrial Development Organization	AIDMO	1975	Ραμπάτ, Μαρόκο	21
Arab League	N/A	1945	Κάιρο	22 και 4 παρατηρητές
Arab Monetary Fund	AMF	1976	Αμπού Ντάμπι, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	22
Group of 77	G77	1964	-	131
Group of Twenty	G-20	1999	-	20
North Atlantic Treaty Organization	NATO	1949	Βρυξέλλες, Βέλγιο	28
Organisation for Economic Co- operation and Development	OECD	1961	Παρίσι, Γαλλία	33
Organisation of the Islamic Conference	OIC	1969	Τζέντα, Σαουδική Αραβία	57
Organization for Security and Co- operation in Europe	OSCE	1975	Βιέννη, Αυστρία	56

Organization of the Black Sea Economic Cooperation	BSEC	1992	Κωνσταντινούπολη, Τουρκία	12
The Commonwealth of Nations	Commonwealth	1971	Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο	54
L'Organisation internationale de la Francophonie		1970	Παρίσι, Γαλλία	75
Organization of Ibero-American States	OEI	1949	Μαδρίτη, Ισπανία	24
Ibero-American Summit		1991 (πρώτη σύνοδος)		22

ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
--

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Association of Caribbean States	ACS	1994	Τρινιδάδ και Τομπάγκο	25
Banco Centroamericano de Integracion Economico (Central American Bank for Economic Integration)	BCIE	1960	Τεγκουσιγκάλπα, Ονδούρα	5
Banco Interamericano de Desarrollo (BID) (Interamerican Development Bank)	IADB	1959	Ουάσινγκτον, ΗΠΑ	47
Bolivarian Alliance for the Peoples of our America / Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra America	ALBA	2004	Καράκας, Βενεζουέλα	8
Caribbean Community and Common Market	CARICOM	1973	Τζόρτζτάουν, Γουιάνα	15
Caribbean Development Bank	CDB	1969	Άγιος Μιχαήλ, Μπαρμπάντος	21
Central American Integration System	SICA	1991	Ελ Σαλβαντόρ	7
Community of Latin American and Caribbean States (Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribenos)	CELAC	Αναμένεται το 2011	Θα προσδιοριστεί με τη σύσταση του οργανισμού το 2011	33

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Comunidad Andina	CAN	1969	Λίμα, Περού	4
Grupo de Rio (Rio Group)	RG	1986	Λειτουργεί βάσει ετήσιων συνόδων των αρχηγών κρατών	23
Latin American Integration Association	ALADI	1980	Μοντεβίδεο, Ουρουγουάη	12
North American Free Trade Agreement	NAFTA	1992	-	3
Organismo para la Proscripcion de las Armas Nucleares en la America Latina y el Caribe (Agency for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and the Caribbean)	OPANAL	1967	Πόλη του Μεξικό, Μεξικό	33
Organization of American States	OAS	1948	Ουάσινγκτον, ΗΠΑ	35
Organization of Eastern Caribbean States	OECS	1981	Αγία Λουκία	9
South American Community of Nations (Union of South American Nations)	UNASUR	2008	Κίτο, Ισημερινός	42
Southern Common Market: Mercado Comun del Sur / Mercado Comum do Sul	MERCOSUR	1991	Μοντεβίδεο, Ουρουγουάη	5
Systema Economico Latinoamericano y del Carib	SELA	1975	Καράκας, Βενεζουέλα	27

ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
African Development Bank Group	ADB	1964	Αμπιτζάν, Ακτή Ελεφαντοστού	53 και 24 μη Αφρικανικά Κράτη
African Union	AU	2002	Αντίς Αμπέμπα, Αιθιοπία Μίντραντ, Νότια Αφρική	53
Banque de Developpment des Etats de l'Afrique Centrale - Development Bank of Central African States	BDEAC	1972	Μπραζαβίλ, Κονγκό	6
Common Market for East and South Africa	COMESA	1994	Λουζάκα, Ζάμπια	18
Communaute Economique et Monetaire de l'Afrique Centrale - Economic and Monetary Community of Central Africa	CEMAC	1994	Λιμπερβίλ, Γκαμπόν	11
Community of Sahel-Saharan States	CEN-SAD	1998	Τρίπολη, Λιβύη	28
Comunidade Economica dos Estados da Africa Central - Economic Community of Central African States	CEEAC	1980	Λιμπερβίλ, Γκαμπόν	11
East African Community	EAC	1994	Αρούσα, Τανζανία	5

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
East African Development Bank	EADB	1967	Καμπάλα, Ουγκάντα	4
Economic Community of West African States	ECOWAS	1975	Αμπούτζα, Νιγηρία	16
South African Development Community	SADC	1992	Λουζάκα, Ζάμπια	15
Union du Maghreb arabe	UMA	1989	Ραμπάτ, Μαρόκο	5
West African Development Bank	WADB	1973	Λομέ, Τόγκο	8

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΩΚΕΑΝΙΑΣ και ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Asia-Pacific Economic Cooperation-Οικονομική	APEC	1989	Σιγκαπούρη	21
Asia-Pacific Fishery Commission (originally: Indo-Pacific Fisheries Council (IPFC) - FAO)	APFIC	1948	Ταϊλάνδη	20
Association of Pacific Islands Legislatures-	APIL	1981	Γκουάμ	12
Australia Group (informal group)	AG	1985	Αυστραλία	41
Australia, New Zealand, United States Security Treaty	ANZUS	1951\1952	-	3
Council of Regional Organisations in the Pacific	CROP	1998	Φίτζι	11 Οργανισμοί
Five Power Defence Arrangements	FPDA	1971	Διμερείς Συμφωνίες	5
Forum Fisheries Agency	FFA	1979	Νησιά Σολομόντα	17
Melanesian Spearhead Group	MSG	1983	Βανουάτου	5
Pacific Community	PC	1947	Νουμέα, Νέα Καληδονία	26
Pacific Islands Conference of Leaders	PICL	1990	-	20
Pacific Islands Development Bank	PIDB	1989	Γκουάμ	7

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Pacific Islands Development Program	PIDP	1980	Χαβάη, ΗΠΑ	20
Pacific Islands Forum	PIF	1971	Φίτζι	16
Pacific Islands Private Sector Organization	PIPSO	2005	Φίτζι	14
Pacific Regional Environment Programme	SPREP	1982	Σαμόα	25
South Pacific Board for Educational Assessment	SPBEA	1980	Φίτζι	11
South Pacific Islands Applied Geoscience Commission	SOPAC	1972	Φίτζι	22
South Pacific Nuclear Free Zone Treaty (or Treaty of Rarotonga)	SPNFZ	1985		13
South Pacific Regional Trade and Economic Co-operation Agreement	SPARTECA	1981		15
U.S.-Pacific Islands Multilateral Tuna Fisheries Agency	FFA	1979	N. Σολομώντα	20
United States/Pacific Island Nations Joint Commercial Commission	JCC	1993	Χαβάη, ΗΠΑ	14
University of the South Pacific	USP	1968	Φίτζι	12

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ
--

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Arab Fund for Economic & Social Development	AFESD	1967	Σαφάτ, Κουβέιτ	21
Arab Gulf Cooperation Council	GCC	1981	Ρυάντ, Σαουδική Αραβία	6
Asian Clearing Union	ACU	1974	Τεχεράνη, Ιράν	9 Κεντρικές Τράπεζες
Asian Development Bank	ADB	1966	Μανίλα, Φιλιππίνες	67
Asian Environmental Compliance and Enforcement Network	AECEN	2005	Bangkok, Ταϊλάνδη	15
Association of Food and Agricultural Marketing Agencies in Asia and the Pacific	AFMA	1983	Μπανγκόγκ, Ταϊλάνδη	9
Association of Southeast Asian Nations	ASEAN	1967	Μπανγκόγκ, Ταϊλάνδη	10
Association of Southeast Asian Nations	ASEAN	1967	Βιετνάμ(για το 2010)	10
Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation	BIMST-EC	1997	Μιανμάρ (2009-2010)	7
Brunei Darussalam-Indonesia-Malaysia-Philippines East ASEAN Growth Area	BIMP-EAGA	1994	Εθνικές Γραμματείες	4

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
Central Asia Regional Economic Cooperation	CAREC			8
Centre on Integrated Rural Development for Asia and the Pacific	CIRDAP	1979	Ντάκα, Μπαγκλαντές	14
D-8 Organization for Economic Cooperation	D-8/ Developing-8	1997	Κωνσταντινούπολη, Τουρκία	8
Economic Cooperation Organization	ECO	1985	Τεχεράνη, Ιράν	10
Eurasian Economic Community	EurasEC	2000	Almaty, Minsk, Moscow, Saint Petersburg	6
Mekong River Commission	MRC	1995	2 έδρες: α) Vientiane, Λαϊκή Δημοκρατία του Λάος β) Πνομ Πεν, Καμπότζη	4 μέλη και 2 συνομιλητές
Organisation of Arab Petroleum Exporting Countries	OAPEC	1968	Σαφάτ, Κουβέιτ	12
SAACR Disaster Management Centre	SAACR DMC	2006	Νέο Δελχί Ινδία	8
Shanghai Cooperation Organization	SCO	2001	Σανγκάη, Κίνα	6
South Asia Cooperative Environment Programme	SACEP	1982	Κολόμπο, Σρι Λάνκα	8
South Asian Association for Regional Cooperation	SAARC	1985	Κατμαντού, Νεπάλ	8
Special Programme for the Economies of Central Asia	SPECA	1998		7
The Cooperation Council For The Arab States Of		1981	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	6

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	ΑΡΧΙΚΑ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΕΔΡΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΑΤΩΝ
The Gulf				
The International Organization of Turkic Culture	TURKSOY	1993	Κωνσταντινούπολη, Τουρκία	14